

Leo Tanner

Trpljenje – Čemu?

Biblijski poticaji za nadvladavanje trpljenja

S njemačkoga preveo i priredio Pavao Madžarević

Leo Tanner

Leiden – Wozu?

Biblische Impulse zur Leidbewältigung

© Verlag Biblische Erneuerung 2001

Uvoda

Ovaj spas je nastao na tlu moje vlastite životne povijesti. Zdravstvene tegobe, iskustvo „krize srednje životne dobi“ kao i razrađivanje moje životne povijesti – sve se to ovdje spojilo.

U vezi s pojmom patnje (trpljenja)

Patnja je zbirni pojam za sve što uzrokuje osjećaj boli: bolest, odricanje (oskudijevanje), duševna tjeskoba, razočaranje, zatajenje, osjećaji krivnje, odbijanje.. i još puno više. Trpjeti može čovjekovo tijelo, duša i duh. S trpljenjem (prvi krik) već započinje čovjekov život na zemlji. Svako ljudsko postignuće plaćeno je trpljenjem.

Iz toga vidimo: Trpljenje je kompleksno i slojevito (različito). Previše kompleksno da bi ga se na nekoliko stranica dostatno obradilo. I ovaj spis ne pokušava udovoljiti ovome zahtjevu, nego želi dati poticaje za osobnu razradu vlastitih i tuđih iskustava trpljenja. „Trpjeti – Čemu?“ hoće pomoći pronaći smisao u trpljenju, otkriti i spriječiti besmisleno trpljenje. I koliko god je važno trpljenje moći nositi, još važnije može biti prepoznati uzroke trpljenja i raščistiti ih gdje god je to moguće.

Služiti jednomu procesu

Ali nije odlučujuća prošlost. Na njoj ne možemo više ništa promijeniti. Svaka usredotočenost na nju škodljiva je i upravo sprječava ozdravljenje (spasenje), koje Bog našim sudjelovanjem u Sada želi izdjelovati. Zato ovo pitanje Čemu.

Na to upućuje naslovnica. Trpljenje se može na nas sručiti kao tvrdi, težak kamen koji mrvči. Ali bol, razočaranje i razaranje ne moraju biti ono posljednje. „Preobraženi“ kamen u gornjoj polovici naslovnice hoće pokazati da trpljenje može biti „pozlaćeno“. Što se ponajprije osjeća samo kao brutalno razaranje, kao ono što ni u kojim okolnostima nije smjelo biti, kasnije se može pokazati napetim kao

bogatstvo, štoviše kao život. Ovome procesu žele pomoći sljedeće stranice.

U vezi s ovim spisom

Ovaj spis je zamišljen kao radna bilježnica za pojedinačne osobe ili grupe, koje se uz pomoć biblijskih poticaja hoće razračunati s trpljenjem.

Najprije uvijek slijedi tekst Pisma s objašnjenjem (tumačenjem). Moguće ga je razmatrati u grupi na uobičajen način. Pitanja, kao i drugi spomenuti tekstovi Pisma hoće i preko susreta grupâ potaknuti na osobno razračunavanje.

Prateći tekstovi hoće misli produbiti ili unijeti nove točke gledišta. Za neke misli i iskustva služe slobodne crte. Što je napisano, može se lakše unijeti u razmjenu iskustava. Razgovor u grupi li s povjerljivom osobom meni se čini nužnim. Sâm se lako upadne u slijepu ulicu.

Spis nudi mnoštvo poticaja i misli. Čitatelju sve neće biti odmah jednako važno. Na put treba krenuti s onime što oslovljava i izaziva protivljenje. Tu je potrebno bolje pogledati u vlastiti život.

Moja zahvalnost

Srdačno zahvaljujem...

Opetovano postavljano pitanje ...

Tko god se odvaži govoriti ljudima o Bogu, suočit će se s pitanjem:
Zašto dobri Bog pripušta

- ... da čitava obitelj strašnom prometnom nezgodom iskusi neizrecivo trpljenje?
- ... da se slome odnosi koji toliko obećavaju?
- ... da na jednoj strani starci koji trpe ne mogu umrijeti, dok su na drugoj strani drugi istrgnuti iz njihova mladoga života?
- ... da se toliki ljudi u životu slome?
- ... da jedino dijete jedne sretne obitelji umre?
- ... da mnogi nedužni moraju trpjeti?
- ... da upravo one kojima je već jako teško pogodi uvijek novo trpljenje?
- ... da ljudi jedni drugima, a da često to uopće ne žele, nanesu toliko boli?
- ... da je život često krut, težak i bolan?
- ... da se okolinu, stvorenje sve više i više truje i pustoši?
- ... da su jedni teretom svoga posla gotovo pritiješnjeni, dok mnogi očajno traže posao a ne nalaze ga?
- ... da nepravedni gospodarski odnosi neprestano povećavaju jaz između siromaštva i bogatstva i da mnogi moraju živjeti u bijedi?
- ... da sida, rak, mržnja, zavist, zloba, ogorčenost, nepravda, pljačka i rat toliko razaraju sreću?
- ... da je u samomu čovjeku često prisutno toliko destruktivnoga?

Popis bismo mogli nastaviti u beskraj. Pitanje, štoviše često očajnički krik „Zašto?“ prožima prije ili kasnije svako ljudsko srce. Postoji li odgovori na to? Pripušta li dobri Bog sve to stvarno bez

daljnega? Je li to istina? Odakle dolazi trpljenje? To je za njega odgovoran? To je više teorijsko pitanje kojemu su posvećena prva dva poglavlja.

Mučno, egzistencijalno pitanje je ipak: Kako nadvladati trpljenje? Kako pronaći smisao u trpljenju? Kako neizbježno trpljenje može donijeti blagoslov? Poticaje za to hoće dati ostalih deset poglavlja.

1.

Između „Edenskoga vrta“

Osvrt i pogled naprijed mogu pomoći da bolje stavimo u red trenutačnu situaciju. To vrijedi i za pitanje trpljenja koje nas zaokuplja. Koje mjesto ima trpljenje u životu prema biblijskoj poruci?

Prapovijest

Biblija poznaje jednu prapovijest (Post 1-11). Ona tumači temeljno postojanje našega ljudskog života u ovome svijetu. Kriteriji tumačenja proizlaze iz iskustava naroda Izraela, koji je iskusio Jahvu kao dobroga Boga koji hoće spasenje, sreću i blagoslov. Iz toga je nastala pripovijest o raj.

Kad je Jahve, Bog, saznao nebo i zemlju, (5) još nije bilo nikakva poljskoga grmlja po zemlji, još ne bijaše niklo nikakvo poljsko bilje, jer Jahve, Bog, još ne pusti dažda na zemlju i nije bilo čovjeka da zemlju obrađuje. (6) Ipak, voda je izvirala iz zemlje i natapala svu površinu zemaljsku. (7) Jahve, Bog, napravi čovjeka od praha zemaljskog i u nosnice mu udahne dah života. Tako postane čovjek živa duša. (8) I Jahve, Bog, zasadi vrt na istoku, u Edenu, i u nj smjesti čovjeka koga je napravio. (9) Tada Jahve, Bog, učini te iz zemlje nikoše svakovrsna stabla – pogledu zamamljiva a dobra za hranu - i stablo života, nasred vrta, i stablo spoznaje dobra i zla. (10) Rijeka je izvirala iz Edena da bi natapala vrt; odatle se granala u četiri kraka. (11) Prvom je ime Pišon, a optječe svom zemljom havilskom, u kojoj ima zlata. (12) Zlato je te zemlje dobro, a ima ondje i bdelija i oniksa. (13) Drugoj je rijeci ime Gihon, a optječe svu zemlju Kuš. (14) Treća je rijeka Tigris, a teče na istok od Ašura; četvrta je Euftrat. (15) Jahve, Bog, uzme čovjeka i

postavi ga u edenski vrt da ga obrađuje i čuva. (16) Jahve, Bog, zapovjedi čovjeku: „Sa svakoga stabla u vrtu slobodno jedi, (17) ali sa stabla spoznaje dobra i zla da nisi jeo! U onaj dan u koji s njega okusiš, zacijelo ćeš umrijeti!“ (18) I reče Jahve, Bog: „Nije dobro da čovjek bude sam: načiniti ću mu pomoć kao što je on.“ (19) Tada Jahve, Bog, načini od zemlje sve životinje u polju i sve ptice u zraku i predvede ih čovjeku da vidi kako će koju nazvati, pa kako koje stvorenje čovjek prozove, da mu tako bude ime. (20) Čovjek nadjene imena svoj stoci, svim pticama u zraku i životinjama u polju. No čovjeku se ne nađe pomoć kao što je on. (21) Tada Jahve, Bog, pusti tvrd san na čovjeka te on zaspao, pa mu izvadi jedno rebro, a mjesto zatvori mesom. (22) Od rebra što ga je uzeo čovjeku napravi Jahve, Bog, ženu pa je dovede čovjeku. (23) Nato čovjek reče: „Gle, evo kosti od mojih kostiju, mesa od mesa mojega! Ženom neka se zove, od čovjeka kad je uzeta!“ (24) Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu i bit će njih dvoje jedno tijelo. (25) A bijahu oboje goli – čovjek i njegova žena - ali ne osjećahu stida (Post 24b-25).

U vezi s tekстом

Tekst je plod razračunavanja Izraela s različitim predodžbama o Bogu i svijetu, koje su okolni narodi imali. U njemu se Izrael jasno ograđuje od mitova drugih naroda. On iz iskustva dobrog Boga svjedoči o svome gledanju na život ljudi. Kako to gledanje izgleda? U vezi s time nekoliko naglasaka:

U središtu čovjek

Tek što je zemlja natopljena, stvara Bog čovjeka iz zemaljskoga gliba. Čovjek kao prvo-stvoreni ne želi ukazivati na povijesni redosljed, nego na značenje, koje mu Stvoritelj daje. Bog daje čovjeku prvo mjesto među svim stvorenjima. Na to upućuje i činjenica da samo čovjek svoj život prima udahnjivanjem iz Božjih usta.

Dobro mjesto

Voda za istočnjake znači život. Puno vode upućuje na puno života, na puno životne radosti. Stablo je slika plodnosti. „Stablo života“ upućuje na to da je Bog čovjeka stvorio za život, za vječni život.

Bog čovjeku daje jedno dobro mjesto, „vrt užitaka (naslade)“, da bi ga obrađivao i čuvao. Ovo dobro mjesto – ovaj dobri život – mjesto može biti i slika života – ipak nije šlarafija (= zemlja u kojoj ljudi ne rade, a žive u izobilju), nego je čovjek pozvan sudjelovati (surađivati). Tako je spasenje u vrtu bitno povjereno čovjekovu djelovanju.

Povezano s odlukom

Dobri Bog daje ljudima život u punini. Tako on smije uživati sve plodove i radovati se zbog njih. Ali postoji jedna iznimka. „*Ali sa stabla spoznaje dobra i zla da nisi jeo!*“ Ovo stablo stoji u sredini. Bog time govori: Ne poseži za središtem. Meni dopusti da budem tvoja sredina, tvoje središte.

Bog se time obraća čovjekovoj slobodi. Sloboda ne znači samovolju, gdje svatko može raditi što je njega volja. Nego sloboda ovdje znači ostvarivati sama sebe kao stvorenje, koje se u ljubavi podređuje i podvrgava Stvoritelju. Jer čovjek je svoj život i vrt užitaka primio od Boga. Zato živi polazeći od njega, od Boga, tako glasi poziv. Tko se za to u slobodi odlučuje, iskusuje život u punini.

U zdravim odnosima

„*Nije dobro da čovjek bude sam.*“ Zato Bog čovjeku daje životinje a zatim i jednakovrijedna partnera. „Odgovarajuću pomoć“ (*pomoć kao što je on*). Upućuje na pospješujućega i dopunjujućeg nasuprotnika s kojim može živjeti u osobnoj vezi („*i vezuje se*“). Živjeti u zdravu odnosu sa Stvoriteljem, s ljudima, sa životinjama i stvorenjem iskonska je Božja volja. U takvim zdravim odnosima može čovjek biti potpuno otvoren. Ne treba se ničega plašiti, ni pred kime stidjeti i ništa skrivati. „*A bijahu oboje goli – čovjek i njegova žena – ali ne osjećahu stida*“.

Pripovijest o raj u govori o svijetu bez trpljenja punu sklada. On upućuje na to da trpljenje u razmjerima gorčine i okrutnosti, kako ga doživljavamo, ne dolazi od Boga a još manje da Bog hoće. Tko stoga na trpljenje gleda kao neposredno ili posredno od Boga uzrokovano – tako piše Dorothee Sölle – u opasnosti je da o Bogu razmišlja sadistički.

Velika pukotina

Kako to da iz svijeta bez trpljenja puna sklada postalo sve to užasno trpljenje. Koje mi često tako izbliza, bolno i bespomoćno moramo doživljavati? Što se tu dogodilo?

Biblija u sljedećemu poglavlju, u Postanak 3 u obliku jedne pripovijesti opisuje razlog sadašnjega stanja nesreće čovjeka i stvorenja. Ali to istodobno pokazuje i u čemu je stvarni problem, čovjekova kušnja (napast). Alfons Deissler, profesor za Stari zavjet upućuje na to da Napasnik Boga predstavlja kao ljubomorna, sebična i samovoljna Boga, kao Boga koji čovjeka ograničuje. Da je Bog neprijatelj čovjekove sreće. Ne želi čovjeku priuštiti sve. Samo, gdje se ovo vjeruje, može se odvajanje od ovoga Boga za čovjeka pokazati kao poželjno i dobro. Ovo se poslije ipak iščahuri (pokaže) kao laž. Odvajanje od Boga ima porazne posljedice¹. Zašto? Kako to shvatiti?

Odvojen od usmjerenosti na Boga

Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku i priliku. Odnos s Bogom njegova je najdublja bit, njegova sreća. U odnosu s Bogom čovjek živi u skladu sa samim sobom, s ljudima i sa stvorenjem. Ljubav pulsira u svim njegovim odnosima. Kao što mjesec svoje svjetlo prima os sunca i prenosi ga dalje, tako Božji sjaj i ljubav sjaji kroz sve njegove odnose.

Ali u ovaj sklad je ušlo nepovjerenje. „Možda bi bilo bolje da sam ja sam središte. Možda mi Bog ipak ne daje sve. Možda...“ I čovjek se zatim u „događaju“ koji mi nazivamo prvi grijeh ili pad u grijeh, odvojio o usmjerenosti na Boga. Više nije htio svjetlo primati i prenositi dalje. Više nije htio biti mjesec, nego sunce: sjati sam od sebe, sam određivati što je ispravno i dobro, biti središte.

Tako je čovjek postao usmjeren na Ja. Sada se čovjek mora sam potvrđivati (dokazivati). Mora pokazati tko je i što može. Time se slomio sklad u svim njegovim odnosima, jer svatko je sada u središte stavio sama sebe. U središte je stavio svoje vlastite predodžbe,

¹ (Alfons Deissler, Bit ću s tobom, Meditacije uz pet Mojsijevih knjiga, str. 127-128)

interese i želje. Tako ej bližnji postao opasnim suparnikom. Slijedom toga dogodila se različita suprotstavljenost jednih prema drugima.

Čovjek, a s njim i čitavo stvorenje izgubio je središte. Izgubio je svoje svjetlo, svoje sunce a time i svoju orijentaciju. Čovjek je tako postao zbunjen. Više nije znao što je on ustvari. Prekrila ga je sjena, što više uvukla se u njega. Ova sjena je nešto njemu strano, nešto što ga deformira. Tako je čovjek postao stranac samomu sebi. Mrak se uvukao u odnos prema njemu samome. Biblija o tome govori ovako: *„Tada se obadvoma otvore oči i upoznaju da su goli. Spletu smokova lišća i naprave sebi pregače“* (Post 3,7). Smokvino lišće – odjednom su morali nešto sakriti. Srame se biti takvi kakvi jesu.

I čovjek više nije mogao ni sama sebe prihvatiti takvim kakav je bio. Jedna strana njega prihvaćala ga je i potvrđivala. Ali on je u sebi nalazio puno toga što nije htio ili mogao prihvatiti. Čovjek je bio u sebi podvojen (podijeljen) i razdrt. Tako je kroz čovjeka došla pukotina.

Da, još više: *„Uto čuju korak Jahve, Boga, koji je šetao vrtom za dnevnog povjetarca. I sakriju se – čovjek i njegova žena – pred Jahvom, Bogom, među stabla u vrtu“* (Post 3,8). Mrak je ušao i u njegov odnos prema stvorenju. Bog mu ej postao stranac i sada suparnik onoga što je on smatrao svojom životnom srećom. U sebi se našao strah pred Bogom, strah pred suncem njegova života.

Ova se sjena na tajanstven način spustila i na prirodu. Čitava priroda sa životinjama i biljkama je pozvana služiti ljudima i jedni drugima. Ali umjesto da si uzajamno omogući život, čovjek se okreće protiv svoga su-stvorenja a i ono u katastrofama protiv njega. Kroz sve to čovjek je postao usamljen. Izgubio je sigurnost (zaštitu) u Bogu, zaštitu u samoga sebe, zaštitu kod ljudi, štoviše zaštitu u stvorenju: ukratko, čovjek je izgubio raj, svoj zavičaj.

Postanak 3 pokazuje o pripovijesti o padu u grijeh i njegovim posljedicama, da trpljenje ima svoj korijen u onome što mi nazivamo „griehom“. Jedući sa stabla spoznaje čovjek se odvaja od Boga, izvora svoga života. Ova zlouporaba njegove slobode vodi do jedne pukotine u svim njegovim odnosima, uključujući i odnos prema samomu sebi. Posljedica toga je trpljenje, i ponovno trpljenje.

... i „Novi Jeruzalem“

Ali trpljenje nije posljednja riječ. Biblija našu osobnu povijest i čitavu povijest tumači kao put ka dovršenju. Koliko god zlouporaba ljudske slobode donijela neizrecivo trpljenje, i Bog čovjeka u njegovoj odluci uzimao radikalno ozbiljno, Božji dobri plan ipak dolazi do cilja. O tome govori prije svega posljednja knjiga Biblije, Ivanovo Otkrivenje.

Ivanovo Otkrivenje

Otkrivenje je napisano najvjerojatnije godine 95. poslije Krista, otprilike 60 godina poslije Isusove smrti, u vrijeme cara Domicijana. Domicijan je bio prvi rimski car koji je za sebe tražio božansko štovanje. Ivan piše sedmerim Crkvama u Maloj Aziji: Efez, Smirna, Pergamon, Tatira, Sard, Filadelfija i LAodiceja. Broj sedam – sedam je broj punine – upućuje na to da se ne misli samo na ove konkretne zajednice, nego na puninu svih zajednica, na čitavu Crkvu.

Pisac se jednostavno predstavlja kao Ivan. Očito je ovaj Ivan u tadašnjoj Crkvi u Maloj Aziji, u današnjoj Turskoj, bio jedna toliko poznata osobnost da nije imao potrebu predstavljati se pobliže.

Otkrivenje ima oblik poslanice (pisma) i ima sljedeću tvorbu:

- Predgovor, uvod u poslanicu i opunomoćenost: poglavlje 1
- Prvi dio Pisma: Pismo poslano sedmerim Crkvama: stvarno stanje: Poglavlje 2 i 3
- Drugi dio Poslanice: Što će „doći“: Poglavlja 4 do 22,5
- Svršetak: Pogovor i zaključak Poslanice: poglavlje 22,6 do kraja.

Poslanica ima dijelom „šifrirani“ jezik. Ovaj „šifrirani“ jezik pokazuje se prije svega u mnogim slikama, simbolima, pseudonime i znakove koji nam danas nisu bez daljnega poznati. Razlog njezina

nastanka bila je situacija progona kršćanskih zajednica. Ivan je htio ohrabriti ugrožene kršćane da ostanu vjerni i izdrže (ne posustanu).

Prva riječ glasi „*Otkrivenje*“. U grčkome stoji riječ „Apokalypsis“, što prevedeno znači „otkrivenje“. Otkriva se prije svega Isusa Krista. To pokazuje početak: „*Otkrivenje Isusa Krista*“ (1,1a).

Glavni sadržaj Otkrivenja je osoba Isusa Krista. Otkrivenje pokazuje koje značenje Isusov život i posebno njegova smrt i njegovo uskrsnuće imaju za čitavu povijest svijeta. Kao što Isus u smrti nije nestao, nego je ušao u slavu, kao što Bog dakle u umiranju (smrti) u ruci drži Isusov život, tako smo mi u svim krizama, trpljenjima pa i u smrti držani u Božjoj ruci.

Time Otkrivenje, usprkos svim pesimističnim prognozama budućnosti svjedoči da mi – djelovanjem vjernoga Boga – ne idemo prema propasti svijeta, nego prema dovršenju svijeta. Ovo je dovršenje započelo u „događaju Isusa“. Njegovo je uskrsnuće početak novoga stvorenja. Dovršenje ovoga novo stvorenja vidi Ivan u poglavlju 21.

I vidjeh novo nebo i novu zemlju jer – prvo nebo i prva zemlja uminu; ni mora više nema. (2) I Sveti grad, novi Jeruzalem, vidjeh: silazi s neba od Boga, opremljen kao zaručnica nakićena za svoga muža. (3) I začujem jak glas s prijestolja: „Evo Šatora Božjeg s ljudima! On će prebivati s njima: oni će biti narod njegov, a on će biti Bog s njima. (4) I otrt će im svaku suzu s očiju te smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli više neće biti jer – prijašnje uminu.“ (5) Tada Onaj što sjedi na prijestolju reče: „Evo, sve činim novo!“ I doda: „Napiši: Ove su riječi vjerne i istinite.“ (6) I još mi reče: „Svršeno je!“ (Otk 21,1-6a).

U vezi s tekстом

S 21. poglavljem započinje opis dovršenja, novoga, vječnoga, nerazorivoga stanja spasenja. „*I Sveti grad, novi Jeruzalem, vidjeh...*“ Čovjek u seljačkoj kulturi opisao je idealan život s krasnim rajskim vrtom. Ali Otkrivenje je napisano u grčkome prostoru. To je bio savršeni grad, polis, slika idealnoga života u zajedništvu (zajednici). Slijedom toga opisuje Ivan u slici savršena grada najdublje, najljepše,

najidealnije i najsretnije stanje života. Ovaj „sveti Grad dolazi od Boga“. On je djelo Božje.

„Kao zaručnica ... nakićena.“ Zaručnica znači čovjeka, Crkvu, otkupljeno čovječanstvo. On je Božjim djelovanjem postao vrlo lijep. Zaručnica nadalje upućuje na usređujući, intiman zajednički život: „Evo Šatora Božjeg s ljudima!“ Zajedništvo s Bogom i međusobno doživljava se neograničeno i usređujuće.

„I otrt će im svaku suzu s očiju...“ Intimno zajedništvo pokazuje se u ozdravljenju čitave životne povijesti. Bog će nježno, ljubavno i brižno zacijeliti svaku ranu. Smrti, jauka, boli i trpljenja više neće biti. Tako će sve bez ostatka postati dobro. „Evo, sve činim novo!“ „Ove riječi su vjerne i istinite“. U „događaju Isusa“, u snazi njegova uskrsnuća ozdravljeno novo stvorenje je već tu. Samo je još pitanje vremena, dok se sve ovo očituje.

Iskustvo čovjekova trpljenja nije dakle trajno. Ono je više među-stanje, iskustvo prolaza.

Pitanja:

- Koju sliku o Bogu hoće pisac pripovijesti o raj u posredovati? Mogu li se s ovom slikom složiti?
- Po čemu je trpljenje dolazilo i uvijek nanovo dolazi u svijetu?
- Što je glavni sadržaj Ivanova Otkrivenja? Koji se odnos prema trpljenju u njemu očituje?
- Gdje trenutačno iskusujem trpljenje? Gdje se moja nutrina buni?

Vlastite misli:

Biblijski tekstovi za produblјivanje:

Post 1,1-2,4a, Post 3,1-13; Rim 8,18-30; Post 3,14-16; Otk 1,1-8;
Otk 21,9-22,5

2.

„I sve ih ozdravi“

U ovome među-stanju između raja i dovršenja čovjek nije prepušten samomu sebi. Jer dobri Bog ne gleda nedjelatno na stanje nesreće. I ne čeka do kraja. Nego više hoće zahvatiti i u svome Sinu Isusu iz Nazareta donijeti spasenje – sada i danas.

(12) A čuvši da je Ivan predan, povuče se u Galileju. (13) Ostavi Nazaret te ode i nastani se u Kafarnaumu, uz more, na području Zebulunovu i Naftalijevu (14) da se ispuni što je rečeno po proroku Izaiji: (15) Zemlja Zebulunova i zemlja Naftalijeva, Put uz more, s one strane Jordana, Galileja poganska – (16) narod što je sjedio u tmini svjetlost vidje veliku; onima što mrkli kraj smrti obitavahu svjetlost jarka osvanu. (17) Otada je Isus počeo propovijedati: „Obratite se jer približilo se kraljevstvo nebesko!“ (18) Prolazeći uz Galilejsko more, ugleda dva brata, Šimuna zvanog Petar i brata mu Andriju, gdje bacaju mrežu u more; bijahu ribari. (19) I kaže im: „Hajdete za mnom, učinit ću vas ribarima ljudi!“ (20) Oni brzo ostave mreže i pođu za njim. (21) Pošavši odande, ugleda druga dva brata, Jakova Zebedejeva i brata mu Ivana: u lađi su sa Zebedejem, ocem svojim, krpali mreže. Pozva i njih. (22) Oni brzo ostave lađu i oca te pođu za njim. (23) I obilazio je Isus svom Galilejom naučavajući po njihovim sinagogama, propovijedajući Evanđelje o Kraljevstvu i liječeći svaku bolest i svaku nemoć u narodu. (24) I glas se o njemu pronese svom Sirijom. I donosili su mu sve koji bolovahu od najrazličitijih bolesti i patnja – opsjednute, mjesečare, uzete – i on ih ozdravljaše. (25) Za njim je pohrlio silan

svijet iz Galileje, Dekapola, Jeruzalema, Judeje i Transjordanije“ (Mt 4,12-25).

U vezi s tekstom

Evandelisti nisu htjeli dati nikakav točan opis Isusova života. Rdije su više govorili o značenju Isusa i tako dati svjedočanstvo o tome kako je on promijenio njihov život i kako može i naš život promijeniti. I svaki je evanđelist imao u vidu jednu konkretnu zajednicu ili barem konkretno slušateljstvo.

Matej je svoje Evanđelje komponirao vrlo brižno. On piše ljudima koji potječu iz židovstva i srednjega sloja. Ono prvo se pokazuje u tome da često ubacuje citate iz Prvog (Starog) zavjeta koji hoće dokazati da se u Isusu iz Nazareta ispunjuju obećanja židovske vjere.

Ovaj odlomak tvori kratak uvod u Propovijed na gori. On predstavlja Isusa kao velikoga učitelja i iscjelitelja. Oboje se na kraju razvija. U Propovijedi na gori pokazuje se Isus kao Učitelj, kao Isus Iscjelitelj u mnogim ozdravljenjima od poglavlja 8 do 9,34. Oboje, učenje i ozdravljenje, temeljna je Isusova zadaća. Oboje liječi.

Naglasci

„Približilo se kraljevstvo Božje“

S ovom temeljnom porukom započinje Isus i u Matejevu Evanđelju svoje naviještanje. Sam Bog započinje djelovati na nov način. Kraljevstvo Božje (izraz 'kraljevstvo nebesko' nalazi se samo kod Mateja i odgovara 'Božjem kraljevstvu' u preostalome dijelu Novoga zavjeta) inicijativa je nebeskoga Oca koji supatnjom (sažaljenjem) preplavljenim srcem svojoj djeci neopozivo priskače u pomoć. U vezi s time Klemen Stock: „Bog se definitivno odlučio za to da svoje kraljevsko gospodstvo provede protivno svim drugim snagama (silama) i otvoreno i potpuno djelotvorno (učinkovito) uspostavi. Više nema uzmicanja, samo još korak naprijed do potpuno objave. Bog se neće beskrajno suzdržavati i ostati u skrovitosti. On ljude neće prepustiti silama prirode i povijesti niti izloženosti drugima. Svim ovim silama on će postaviti kraj, i sam će izravno i

neposredno biti Kralj i Gospodar,². U svojoj poruci o Bogu kao Ocu i svojim milosrdnim, ozdravljajućim i pomažućim djelovanjem Isus će pojasniti koje vrste će Božje kraljevsko gospodstvo biti.

Sveobuhvatno spasenje

Kad je Bog „izravno i neposredno Kralj i Gospodin“. Ljudi ozdravljaju. Tjelesna ozdravljenja su znak toga. „*Liječio je svaku bolest i svaku nemoć*“. Drugi tekstovi Evanđelja pokazuju da Isus ne ozdravlja sve ljude u njihovim tjelesnim nedostacima. Naposljetku bi nam to donijelo jako malo, jer naše je tijelo sazdano samo za ovaj zemaljski život. Ali naš život je više. On obuhvaća dublje dimenzije i podešen je na vječnost. „*Ozdravljao je sve*“ znači, da Isus može ozdraviti sve i dariva sveobuhvatno spasenje. Ovo se sastoji u oslobađanju za pravi čovjekov identitet, za njegovu iskonsku bogolikost.

„Obratite se...“

Obraćenje je uvijek povezano s ostavljanjem. „*Oni brzo ostave mreže... Oni brzo ostave lađu i oca te pođu za njim.*“ Obraćenje, grčki 'metanoia' znači promijeniti mišljenje. Promijeniti mišljenje, gledati na nov način, prihvatiti jedan novi način gledanja može samo onaj tko ostavi od oca i majke primljeni način gledanja ili barem poduzme korekture. Obraćenje znači takvu promjenu perspektive. Ostaviti vlastiti način gledanja i ući u Božji način gledanja, u Božju perspektivu. To vodi automatski do „ostavljanja“ vlastitih mreža i polaska novih nutarnjih a eventualno i izvanjskih puteva.

Obraćenje znači okrenuti se: od htjeti-sam-određivati, od htjeti-sam-biti središte, prema Bogu. On treba postati središte i kralj vlastitoga života. Potrebno je okrenuti se njegovu djelovanju, njegovu ljubećem gospodstvu. Takvo je obraćenje prijeko potrebno da bi se primilo blagoslov Božjega kraljevskog gospodstva.

² (Stock Klemens, Isus – navjestitelj blaženstva, Razmatranja uz Matejevo evanđelje, str. 27-28)

Pitanja

- Zašto je navještaj Božjega kraljevstva dobra novost?
- Što Božje kraljevstvo čini, a što ne?
- Uz koje pretpostavke je djelotvorna snaga Božjega kraljevstva vezana?
- Po čemu se vjera u Božje kraljevstvo u (možda aktualnome) konkretnome životu može pokazati?

Bog hoće izdjelovati spasenje – a mi?

Dobri Bog ne pripušta bez daljnjega (tek tako) kobno međustanje. Budući da je njegova bit ljubav, ili kako je jednom rekao Toma Merton „milosrđe nad milosrđem nad milosrđem“, on uvijek traži puteve da izdjeluje spasenje. Tako on neprestano govori ljudima u nutrini. Pokazuje im preko glasa savjesti i preko svojih zakona koje je položio u poredak stvaranja, svoje puteve spasenja. Kao ponudu za sretni život dao je ljudima preko naroda Izraela takozvanih deset zapovijedi. Ali Bog je išao u dalje.

Spasitelj čitavoga stvorenja

Da nas i čitavo stvorenje privede krasnome izvornome liku, pravome biću, Bog, koji je „milosrđe nad milosrđem nad milosrđem“ u svome čovjekom postalome Sinu Isusu iz Nazareta donio nerazorivoga Iscjelitelja (Ozdravitelja). Trpljenje i krivnja našli su u njemu Otkupitelja. Isus se solidarizira sa svim trpljenjem, sa svom krivnjom toliko da je sam postao „grijehom“ da bismo se po njemu oslobodili svake otuđenosti, da bismo postali ispravni, dobri, lijepi i cjeloviti, kako je u skladu s našom biti. Pavao govori: „*njega koji ne okusi grijeha Bog za nas grijehom učini da mi budemo pravednost Božja u njemu*“ (2 Kor 5,21).

Isto formulira i Petar sličnim riječima: „*On koji u tijelu svom grijeha naše ponese na drvo da umrjevši grijesima pravedno živimo; on čijom se modricom izliječiste*“ (1 Pt 2,24). U drugome božićnom predslavlju pjeva Crkva puna radosti: „On je u otajstvu svoga

čudesnog rođenja sakrio svoje božanstvo i pojavio se u obličju čovjeka; poče život u vremenu, da sve palo u sebi uzdigne, obnovi sklad svijeta, grijehom narušen, a zalutalog čovjeka opet pozove u svoje kraljevstvo.“

U događaju Isusa „je sve“ već „nanovo stvoreno“. On je početak preobrazbe, povratka i novoga stvorenja čitavoga kozmosa. Nebo i zemlja, dakle čitavo stvorenje, treba u i po Isusu Kristu biti oslobođeno za sebe. Pomirenje naziva Pavao ovaj proces ozdravljenja (usp. Kol 1,19-20).

Čovjekova sloboda

Ali ovaj proces spasenja se ne razvija sam od sebe, još manje protiv čovjekove volje. Jer Bog nadasve uvažava (poštuje) ljudsku slobodu. I ondje, gdje ove odluke stvaraju trpeće i bolne posljedice za nedužne tijekom generacija. Baštinjena krivnja naziva se ovo prenošenje krivnje. Onečišćenje prirode i razaranje egzemplarno (primjereno) pokazuju kako se krivnja ljudi dalje nasljeđuje (baštini). Na duševno-osobnim, društvenim, gospodarskim i političkim područjima postoji „daljnje baštinjenje“ u sličnim razmjerima. Tendencije duha vremena prečesto samo pokazuju da smo okruženi i duševno onečišćenim ozračjem.

Stoga spasenje samo preko obraćenja dolazi do oblikovanja života prema normama Božjega kraljevstva. Ove norme slobodno odabirati najviši je čin ljudske slobode. Posljedice takvoga obraćenja su silno usrećujuće. Blagoslov Božjega kraljevskog gospodstva iskusi se u čitavoj (svoj) punini.

Prava se sloboda dakle ne sastoji u apsolutnome slobodnom izboru u kojemu načelno sve mogućnosti stoje otvorene. Takva je sloboda u konačnici samovolja i vodi do samorazaranja. Ako stablo jabuke želi roditi narančama, šljivama ili datuljama, ono vrši pritisak, stres i konačno samo srdžbu i razočaranje, jer nikada u tome neće uspjeti. Takva samovolja dovodi do otuđenja. Ona razara i sprječava pravi razvoj.

Ispravno življena sloboda sastoji se u tome da hoće biti stablo jabuke. Primijenjeno na ljude to znači: Biti potpuno stvorenje, biti

potpuno i cjelovito iskonska slika i prilika Božja, na koju je čovjek stvoren. U želji htjeti biti nešto drugo nego što je naša bitna odrednica, može se pokazati duboko nepovjerenje. Mi često ne možemo vjerovati da smo stvoreni „*veoma dobri*“ (Post 1,31). Zato Isus najavu Božjega kraljevstva povezuje s pozivom da vjerujemo Evanđelju. Što to znači i kako možemo ići ozdravljujućim putevima Božjega kraljevstva u trpljenju, za to nam sljedeći odlomci hoće korak po korak uzeti na put.

Vlastite misli:

Tekstovi za produblјivanje:

2 Kor 5,17-21; Kol 1,12-20; Mt 8,5-13; Mt 8,14-17; Mt 9,1-8; Mt 9,9-13; Mt 11,25-30; Mt 12,5-21.

3. „... pretvaraš u snagu!“

Ozdravljenje koje Bog hoće u trpljenju izdjelovati, vrlo je različito. U vezi s time jedan primjer u Psalmu 41:

(2) Blago onome koji misli na uboga i slaba: u dan nevolje Jahve će ga spasiti! (3) Jahve će ga štiti i živa sačuvati, sreću mu dati na zemlji i neće ga predati na volju dušmanima. (4) Jahve će ga ukrijepiti na postelji boli, bolest mu okrenuti u snagu. (5) Zavapih: „Jahve, smiluj mi se, iscijeli mi dušu jer tebi sagriješih!“ (6) Neprijatelji zlo govore o meni: „Kad će umrijeti i kad će mu nestati imena?“ (7) I dođe li tko da me posjeti, himbeno govori, u srcu pakosti skuplja i vani opada. (8) Mrzitelji moji svi složno šapuću o meni; zlo mi dosuđuju: (9) „Pogubna se pošast na nj oborila.“ Ili: „Tko jednom leže, više ne ustaje.“ (10) Pa i prijatelj moj u koga se uzdah, koji blagovaše kruh moj, petu na me podiže. (11) A ti, Jahve, smiluj se meni i podigni me da im mogu uzvratiti. (12) Po tome ću znati da sam mio tebi: što se dušmanin moj neće veseliti nada mnom. (13) A mene ćeš zdrava uzdržati i pred svoje me lice staviti dovijeka. (14) Blagoslovljen Jahve, Bog Izraelov, od vijeka do vijeka! Tako neka bude! Amen!

Molitva bolesna i progonjena

a) Vrijeme nastanka

Ovaj se psalam pripisuje Davidu. Ako potječe od njega osobno, mogao bi se odnositi na razočaranje u njegove vlastite sinove i prijatelje. Ali jezik i vrsta (način) psalma daju naslutiti nastanak nakon sužanjstva, dakle nakon 538. godine prije Krista. progonstva

b) Tvorba (struktura)

Redci 2-4 sadrže nauk u obliku jedne dobre želje (čestitke) i jednoga obećanja. Redci 5-11 su tužaljka. Ovo se odnosi na prošlost: „Zavapih...“ (redak 5). Svršetak, redci 12-14 su zahvalnica. „Blagoslovljen Jahve, Bog Izraelov, od vijeka do vijeka!“ Ovim 14. retkom zaključena je prva knjiga Psaltira, koja obuhvaća prve od 41 psalma. Redak 14 stoga izvorno nije pripadao psalmu 41. On je ovdje umetnut.

c) Situacija i sadržaj

Molitelj je bolestan. K tomu još trpi od dobronamjernih, ali hinjenih posjeta bolesniku svojih protivnika koji mu žele smrt. Ovi govore o njemu ružno. To pojačava njegovu bol i čini ga kivnim. Iz ove kivnosti dolazi njegova želja da im se osveti (r. 11). U svojoj nevolji molitelj se potpuno obraća Jahvi, moli za pomoć i priznaje svoje grijeh. Prošnja za ozdravljenje treba istodobno pokazati da njegovi protivnici nisu u pravu. Molitva mu nije bila uzaludna. Jahve stoji uza nj.

Psalmist započinje s jednom dobrom željom: „Blago onome koji misli na uboga i slaba: u dan nevolje Jahve će ga spasiti!“ (r. 2). Možda ovo piše bog toga što trpi od nemilosrdnosti svojih bližnjih. Možda je i sam tako postupao i kao posljedicu toga iskusio Božju posebnu pomoć. Ovo iskustvo postalo je mudrost Izraela: „Griješi tko prezire bližnjega svoga, a blago onomu tko je milostiv ubogima“ (Izr 14,21). „Tko tlači siromaha, huli na Stvoritelja, a časti ga, tko je milostiv ubogomu“ (Izr 14,31). I Isus svjedoči: „Blago milosrdnima, oni će postići milosrđe“ (Mt 5,7).

Ovo se Božje milosrđe pokazuje u tome da bolest kao i pakost i zloba ljudi ne vode u propast. Naprotiv – posljedica su novo ojačanje i veća snaga. „Jahve će ga ukrijepiti na postelji boli, bolest mu okrenuti u snagu“ (r. 4).

„... pretvaraš u snagu“

Iskustva trpljenja ne žele uništiti (razoriti). Ona nas više pozivaju na – često tegoban – put nadvladavanja i osobne preobrazbe. Pozivaju da vjerujemo u trpljenju prisutnomu Bogu, koji i naše trpljenje hoće i može pretvoriti „u snagu“. U vezi s time Josef Heer: „Mene je teško trpljenje dva puta u duljim fazama dvojbe i obeshrabrenja zadesilo. Otada bolje znam kako je drugima, recimo onima s cerebralnom paralizom, bolesnima od raka, iscrpljenima, prevarenima... I sam sam dakle morao trpjeti da mi vjera ne pomaže moći razumjeti Zašto trpljenja; ona mi jedino pomaže da trpljenje izdržim! Ali vjera u tome stvarno i pomaže: Poziva me da napustim revoltiranje i započnem tužaljkom pred Bogom moju nevolju – možda ponajprije optužujući – uzeti u molitvu Bogu moleći ga snagu za nošenje neodgodivoga. Bog mi je do sada pritom uvijek pomogao toliko da sam uspio reći: 'Budi volja tvoja; sporazuman sam s nerazumljivim, čak i onda kad mi to teško pada. Da, ti si onaj koji to od mene traži, tako – a to znači primjerice s ovom bolešću, ovim neuspjehom ili ovom samoćom – živjeti!' Polagano (postupno) sam osim toga shvatio da svoje neodgodivo trpljenje gledam kao čišćenje i uzmem ga kao porođajne boli: Hoće li Bog da iz svega ovoga iziđem kao netko tko vjeruje dublje i pouzdaje se opuštenije?“³

Možda je ovo dobar opis izvornoga završetka psalma: „A mene ćeš zdrava uzdržati i pred svoje me lice staviti dovijeka.“

Ne odlučuje to što ja trpim, nego...

³ Josef Heer, Kršćanin? Da, iz uvjerenja. U: „Biblija danas“, br. 125, str. 125.

Čovjek se u boli može povući i postati ogorčen. Ali bolni događaji imaju u sebi i snagu. Mogu nam otvoriti pristup do svjesnijega načina života i do dubljega povjerenja. Kako je to moguće?

Ljudi, koji iskusiju puno trpljenja, posebno ako se radi o trpljenju bez krivnje, bivaju tako preobraženi i pročišćeni. U njima se oblikuje jedna dublja osjetljivost za trpljenje drugih. Njihova sposobnost ljubiti raste. Oni uče prihvaćati druge bez zahtjevâ i očekivanjâ. Više ne pokušavaju koristiti druge za svoje interese. Nego pokušavaju jednostavno biti tu za druge.

Ali trpljenje nema ovo djelovanje (učinak) automatski. Ljudi trpljenjem mogu postati ogorčeni, uskogrudni i egocentrični. Odlučujuće stoga nije to što nas susreće, nego kako prema tome postupamo.⁴

Pozitivno nadvladavanje trpljenja je proces koji prolazi kroz mnoge faze. Svatko mora sam ići tim putem. Nitko tu ne može činiti korake za druge!

Trpljenje poziva da se na nov i dublji način otvorimo ljudima i Bogu i dopustimo da nam se pomogne. Trpljenje tada vodi u dublje odnose, u veću solidarnost. Na to pozivaju mnoge molitve u Bibliji. Jedan primjer je Psalam 41.

Pitanja:

- Koje uzroke (razloge) navodi molitelj psalma za svoju bolest i progon?
- Kakav je njegov odnos prema ljudima i prema Bogu? Kako on o njima razmišlja?
- Što psalmistu daje sigurnost da će mu Bog pomoći?
- Što psalam govori o izgledima koji nam se bolešću i nevoljom daruju? Što je potrebno da bi to postalo moguće?
- Kada sam doživio bolest i nevolju? Kako sam se ponašao? Tko ili što mi je pritom pomoglo?

4

- Što bih jednom drugom prilikom učinio bolje?

Trpljenje kao iskušenje

Molitelj psalma 41. iskusio je u trpljenju da je od Boga nošen kroz trpljenje. Ali nije uvijek tako. Postoji trpljenje, koje je moguće izdržati samo u vjeri a da se njegov konkretni smisao ne prepozna.

Našio roditelji, odnosno djedovi i bake nazivali su trpljenje Božjim iskušenjem. Možda su time htjeli reći: I kada trpljenje ne dolazi od Boga, on je u njemu tajanstveno prisutan. On nas u trpljenju posjećuje. Želi nas preko trpljenja povesti više kući, to znači u svoje srce, u pravi život. Drukčije rečeno: Bog „koristi“ trpljenje da izdjeluje nešto pozitivno. Sljedeći primjeri ukazuju na moguće pozitivne učinke.

Svjestan život

Oboljeli od raka pripovijedaju da su svojom bolešću došli do puno svjesnijega života. Dok mnogi ljudi jure sredotočeni s jednog posla na drugi, propuštaju dar ljubećih susreta, ljepote stvorenja i velika čuda na rubu njihova života. Komu je preostalo još malo mjeseci života, tko posljednji put doživljava proljeće, tko još nekoliko puta sa svojim najdražim ljudima može razmijeniti misli, iskustva i nježnosti, doživljava ovo puno svjesnije i intenzivnije.

Što uistinu vrijedi?

Michael Marsch pripovijeda: „Još nikada nisam čuo da bi jedan duševno prikraćeni preko molitve ozdravio od svoje prikraćenosti. Zašto je tomu tako, ne znam. To je tajna Božje ljubavi. Možda nam Bog u ovim ljudima želi biti blizu da mi preko njih ozdravili, ne oni preko nas.“⁵

Što bi u nama moglo preko njih ozdraviti? Možda nam Bog u njima pokazuje da smisao i sreću života ne sačinjavaju postignuće i uspjeh. Osoba, Biti dolazi prije Činiti. Vrijedi čovjek na ne titula i služba. Duhovno prikraćeni žive često osvježavajuću neopterećenost i slobodu naspram svim vrstama „ekscelentnih“.

Ozdravljenje odnosâ

Andre Gide govori: „Vjerujem da su bolesti ključevi koji nam mogu otvoriti stanovita vrata. Vjerujem da postoje stanovita vrata koja može otvoriti jedino bolest.“ Bolesti mogu otvoriti vrata koja vode do bolje kvalitete života.

U tjelesnim smetnjama može se pokazati trpljenje duše. Kad se vlastite potrebe za smirajem, za priznanjem, za užitkom.. ne mogu ili ne smiju očitovati (izraziti), ovo može iznuditi zdravstvena smetnja (poremećaj). Tu je primjerice majka, koja se danonoćno žrtvuje za svoju obitelj. Svi od nje samo još potražuju (zahtijevaju). Potrebu biti dobar prema samomu sebi i osjećati naklonost, oni uopće ne opažaju. Tako on vrlo dobro „funkcionira“. Ali odjednom se razboli. Od nje se sada više ništa ne može tražiti. Sada se njezin muž i djeca zabrinuti brinu za nju i daju još iskusiti koliko ju cijene.

U šifriranome i ne nespvesnu obliku njezina je bolest priopćila potrebu za mirom i priznanjem. Možda njoj i njezinoj obitelji još i ovo postaje svjesno i tako da je prava promjena moguća. U svakome slučaju obitelj je postala svjesna što u svojoj majci ima i da ona nije radni stroj. Oni uče svoju majku nanovo cijiniti. Često ljudi, brakovi i obitelji upravo preko bolesti nanovo i dublje pronalaze jedni druge.

Dobro može uvijek rasti

Iz dana u dan moramo potreseni i prestrašeni primiti na znanje na špto je sve sposobna ljudska zloća. Biti žrtve brutalnosti, prezriva djelovanja (postupanja) ljudi iskorištavanja i zlouporabe, spada u ono najnepodnošljivije. U tome naslutiti Božju tajanstvenu prisutnost vrlo je teško moguće. Ali da jest moguće, pokazuju uvijek iznova ljudi koji

su prolazili kroz ovaj „pakao“. Jedan primjer su majke i očevi iz Varšafskoga Geta.

Sljedeća molitva pronađena je u koncentracijskome logoru Ravensburg, u kojemu je smrt naško 92 000 žena i djece. Molitva je napisana na komadiću papira koji se nalazio u blizini jednoga mrtvog djeteta: „Gospodine, sjeti se ne samo muževa i žena koji su dobre volje, nego i onih zle volje. Ali ne sjećaj se samo trpljenja koja su nam nanesena; sjeti se i plodova koje smo zahvaljujući ovome trpljenju polučili; sjeti se našega drugarstva, naše čestitosti, naše skromnosti, ovažnosti, velikodušnosti, srčanosti koja je izrasla iz svega ovoga trpljenja. I kad ih budeš sudio, uračunaj im plodove koje smo mi polučili.“⁶

I Pavao govori o plodovima koji mogu rasti preko trpljenja i poteškoća: „*I ne samo to! Mi se dičimo i u nevoljama jer znamo: nevolja rađa postojanošću, postojanost prokušanošću, prokušanost nadom. Nada pak ne postiđuje. Ta ljubav je Božja razlivena u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan*“ (Rim 5,3-5).

Trpljenje može pomoći probiti se (prodrijeti) do skrivena izvora života. Ovo tumači jedna priča iz Afrike:

Bio jednom jedan mračan tip imenom Ben Sadok. Ben Sadok je prolazio pustinjom i došao do jedne oaze. Ben Sadok je bio toliko žučljiv u svome karakteru da nije mogao vidjeti ništa zdravo i lijepo a da to ne uništi. Na rubu oaze stajala je jedna mlada palma u najboljem rastu. Upala je u oči mračnome tipu. Ben Sadok uzme jedan teški kamen i položi ga u krošnju mlade palme. Svojim zlim smijehom ode nakon ovoga junačkog djela dalje. Mlada se palma strese, prigne i pokuša osloboditi se tereta. Uzalud. Kamen se previše čvrsto smjestio u njezinoj krošnji. Mlado se stablo grčevito napregne i zabije dublje u zemlju odupirući se svom snagom kamenome teretu. Njezino korijenje se spustilo tako duboko da je dospjelo do skrivenih žila vode oaze i digne kamen tako visoko da je krošnja nadišla svaku sjenu. Voda iz dubine i sunčev žar iz visine učiniše iz mladoga stabla

6

kraljevsku palmu. Godinama kasnije dođe Ben Sadok ponovno da bi se radovao zakrčljalu stablu koje je upropastio. Uzalud je tražio. Tada ponosna palma spusti svoju krošnju, pokaže kamen i kaže: „Ben Sadok, moram ti zahvaliti, tvoj teret me je ojačao.“

Vlastite misli:

Biblijski tekstovi za produbljivanje:

2 Kr 20,1-11; Mt 20,29-34; Ps 102; Ps 116; Ps 142; Ps 39; Ps 6; Ps 30; Ps 13.

4. „... I prihvatiti zlo?“

Jedan mračan način Božjega iskušenja iskusio je Job. Pogledajmo njegov put i njegova iskustva.

Jednoga dana dođu opet sinovi Božji da stanu pred Jahvu, a među njima pristupi i Satan. (2) Jahve tad upita Satana: „Odakle dolaziš?“ – „Evo prođoh zemljom i obiđoh je“, odgovori on. (3) Nato će Jahve: „Niisi li zapazio slugu moga Joba? Njemu na zemlji nema ravna. Čovjek je to neporočan i pravedan: boji se Boga i kloni zla! On je još postojan u neporočnosti, pa si me uzalud izazvao da ga upropastim.“ (4) A Satan odvrati: „Koža za kožu! Sve što čovjek ima dat će za život. (5) Ali pruži ruku, dotakni se kosti njegove i mesa: u lice će te prokleti!“ (6) „Neka ti bude! – reče Jahve Satanu. – U tvojoj je ruci; život mu samo sačuvaj!“ (7) I Satan ode ispred lica Jahvina. On udari Joba zlim prištem od tabana do tjemena. (8) Job uze crijep da se struže njime i

sjede u pepeo. (9) Tada mu njegova žena reče: „Zar si još postojan u neporočnosti? Prokuni Boga i umri!“ (10) Job joj odgovori: „Brbljaš kao luđakinja! Kad od Boga primamo dobro, zar da onda i zlo ne primimo?“ U svemu tome Job nije sagriješio svojim usnama (Job 2,1-10).

Knjiga o Jobu

a) Vrsta Knjige

Knjiga o Jobu pripada mudrosnoj literaturi. Nastala je nakon sužanjstva (oko 400.-200. prije Krista) a obrađuje temu kojom se tada bavio čitav orijentalni svijet. Junak pripovijesti je Job, ne-Izraelac iz Uza na Istoku. Suočen se neobjašnjivim trpljenjem promišljao je autor o ranijim odgovorima, kojima se ranije u narodu Izraelu tumačilo trpljenje. Svoj odgovor nije odjenuo ruhom teološke rasprave, nego u dramu, u „sudbeni proces pred Bogom“. Osobe nastupaju kao figure u kazalištu svijeta. Bog djeluje i govori. Sotona je Zli, Job predstavlja glavnu figuru. Jobovi prijatelji stavljaju dramnu u pokret.

b) Tvorba

Knjiga je jedna okvirna pripovijest (u kojoj se nalaze i druge pripovijesti): Proslav (Pogl. 1 i 2) i Epilog (Pogl. 42,7-16). Poglavlja 1 i 2 tvore uvertiru. U završnome dijelu opravdava Jahve Joba i dariva mu novu sreću. Između toga je glavni dio (poglavlja 3 do 42,6). Prva polovica (Poglavlja 3-27) ima tri slijeda govora (Poglavlja 3-11; 12-20; 21-27). Ona uvijek započinju s Jobovim govorom, na koji njegovi prijatelji Elifar, Bildad i Zoar naizmjenično razgovaraju s Jobom.

Druga polovica (poglavlja 28-42,6) započinje s Jobovim govorom koji izaziva Boga. Zatim nastupa jedan daljnji prijatelj, Elihu (poglavlja 32-37). Na kraju govori sam Jahve a Job mu odgovara (poglavlja 38-42,6).

c) Sadržaj

Radi se o razračunavanju s vjerom odmazde. Budući da stari Izrael nije vjerovao u odmazdu u onostranome, morala se Božja pravednost

pokazati i ovome životu. Ako je čovjeku išlo dobro, bila je to plaća za njegova dobra djela. Trpljenje je pak bilo kazna za počinjene grijehе. Ali ovi odgovori sve više i više nisu više zadovoljavali. Jobova knjiga pokazuje jedan daljnji razvoj. Ne potječe svako trpljenje izravno od Boga.

Inicijativu u Jobovoj knjizi preuzima sada Sotona. On djeluje trpljenje pripuštanjem i jasnim ograničavanjem razmjerâ (trpljenja) od Boga. Pripuštanje trpljenja po Bogu ima za cilj opovrgnuti protiv Joba upravljeno okrivljivanje – da njegova pobožnost nije ispravna. Tako biva – koliko god to zvučalo paradoksalno – okvirnoj pripovijesti čovjeku (Jobu) od Sotone naneseo trpljenje Bog pripušta „radi čovjekova dostojanstva“.⁷ Ali Bog ne dvoji o ispravnosti i čistoći Jobove pobožnosti. Naprotiv: Bog gradi na tome i tako pripovijest dobiva svoj tijek.

Nakon uvertire (pogl. 1 i 2), u kojoj djeluje Sotona, da Bog daje da Job upadne u najveće trpljenje, Jobovi prijatelji iznose Jobu gotove odgovore. Oni zastupaju dosadašnje, uobičajene predodžbe o vjeri: Trpljenje je posljedica ljudske krivnje. Trpljenje način „božanskoga odgoja“, trpljenje je kušnja za pobožnike.

Sa svim mogućim mislima i razmišljanjima brane oni Boga i njegovo postupanje prema Jobu. Oni pozivaju Joba da prepozna svoju krivnju, da ju prizna i da podnosi trpljenje.

Ali Job se ne da hraniti (ne zadovoljava) ovim odgovorima. On zna da je nedužan i ne prestaje hrvati i boriti se s Bogom za razumijevanje. On stoji uz realnost svoga života i ne prigiba se pred jeftinim teološkim odgovorima.

On, unatoč svemu što mu se pripisuje da vjeruje, vjeruje u veću Božju pravednost. Toga se čvrsto drži. Pogođen nepojmljivom nevoljom bez krivnje Job zaklinje Boga za odgovor. Ovaj odgovor, ali i korekturu svojih vlastitih pogleda (spoznaja) prima on u Jahvinu odgovoru. Istodobno mu Jahve dariva svoju solidarnu blizinu. NA kraju Job bude rehabilitiran a njegovi prijatelji osuđeni: „... *Ti i tvoja*

7

dva prijatelja raspalili ste gnjev moj jer niste o meni onako pravo govorili kao moj sluga Job“ (Job 42,7).

d) Poruka Knjige

Knjiga o Jobu okreće se protiv svake teologije koja ne želi pripustiti otvorena pitanja, Bogu upravljene optužbe i bol pogođenih. On hrabri, da kao Job uđemo u nevolju, u bol vlastitoga života i u tome tražimo Boga, onkraj vlastite i tuđe teorije. U trpljenju se ne radi o teorijama, nego o susretu sa samim sobom i s Bogom.

Job biva potvrđen u tome da odbija (odbacuje) nauk prijateljâ koji iz njega čine doktrinu. Ali to isto čini i on. On svoje osobno iskustvo u trpljenju izgrađuje u jedno učenje, dogovarajući se s Bogom (osporavajući Bogu) da se i dalje dobro brine za svoje stvorenje. Tu Job bude korigiran. Ova korektura je za Joba bolna. Ali u iskustvu Božjega sudjelovanja može on ostaviti i svoju teoriju. On ne mora biti Bog i znati sve. On smije biti čovjek i potpuno se skriti u Jahvino „tubitvstvo“. *„Po čuvenju tek poznavah te dosad, ali sada te oči moje vidješe. Sve riječi svoje zato ja poričem i kajem se u prahu i pepelu“ (Job 42,5-6).*

Trpljenje je za njega postalo mjesto dubljega iskustva Boga. Tko je gledao Boga, sve vidi na nov način, u novome svjetlu. On postaje bogat na nov i dublji način. Na to a ne na izvanjsko ponovno uspostavljanje ranijega stanja hoće ukazati rehabilitacija i nagrada Joba na kraju knjige. *„Jahve blagoslovi novo Jobovo stanje još više negoli prijašnje“ (Job 42,12).*

U vezi s tekstom Job 2,1-10

Ovaj odlomak spada u okvirnu pripovijest. U nebeskome skupu nastupa Sotona drugi put, nakon pšto prvi puta nije uspio da Job prokune Boga.

Ponovno (usp. 1,9-11) tvrdi Sotona da je Jobova pobožnost računica i religiozna trgovina. Zato se Jahve ponovno upušta u Sotonine namjere. Job je udaren gubom. Gubi svoje zdravlje, nakon što su mu već uzeta njegova djeca, kao i imanje i sva njegova dobra.

Žena ga zavodi (nagovara) da pohuli na Boga. Ali Job govori: „*Kad od Boga primamo dobro, zar da onda i zlo ne primimo?*“ (Job 2,10). Zlo ovdje ne treba shvatiti moralno. Ono ovdje znači ono neugodno, bolno, patničko, neshvatljivo...

Job prihvaća. Počinje razračunavati se s trpljenjem. U šoku prvoga trenutka još u „pobožnu“ predanju. Ali njegova bol već brzo probija. Tada iz strpljiva patnika postaje pobunjenik koji se žali.

Razračunati se s trpljenjem

Razlozi trpljenja su najčešće višeslojni. Svaki čovjek tijekom svoga života prima mnoge negativne a često i trpljenjem uzrokovane obilježnosti, za koje ponajprije nije osobno odgovoran: baštinjena (nasljedna) svojstva, odnosi roditelja i obitelji, društvena sredina, „javno mnijenje“, utjecaji okoline, crkvene i političke obilježnosti i još puno toga. Svaki je čovjek upleten u različitu mrežu odnosa i ovisnosti, od vlastite i tuđe krivnje, osobnih faza razvoja koje mogu uzrokovati trpljenje ili bol.

Razračunavanje s ovim trpljenjem hoće pomoći prepoznati uzroke i smisao. Samo je tako moguće shvatiti i probiti obilježnosti koje djeluju negativno. Takvo razračunavanje uspijeva najbolje u jednome prije svega od vrijednosti i straha slobodnu ozračju. Takvo susretljivo ozračje biva blokirano prebrzim traženjem i pripisivanjem krivnje. Jer krivnja zadaje strah. U razračunavanju s trpljenjem radi se ponajprije o tome da trijezno pogledamo situaciju i izložimo se istini. Ovo je početak plodonosna nadvladavanja trpljenja.

Jedna primjer iz prirode pokazuje jedno takvo plodonosno razračunavanje s trpljenjem: Kad u jednu školjku prodre zrnce prašine, za nju je ovo bolna smetnja. Strao boli. Ranjava osjetljivu nutrinu i ometa normalan razvoj. Dovodi školjku u krizu. Ona može reći: „ Zašto je zrnce prašine moralo u mene prodrijeti i u meni uzrokovati takve boli?“ Tako bi školjka mogla postati ogorčena i pokušati izbaciti zrnce prašine. Ona reagira drukčije. Ona se s bolju, s krizom razračunava. Govori Da. Prihvaća zrnce prašine koje uzrokuje bol. Zatim ga ovija svojom vlastitom supstancom, sedefom

(unutrašnjim sjajnim slojem školjke). Povezuje se s njim. I malo-pomalo izrasta nešto plemenitom lijepo, čemu se i ona sama na kraju divi: krasan biser.

Pitanja:

- Što me u tekstu zadivljuje, odnosno što mi se čini iznenađujućim?
- Jesam li već iskusio „nezaslužno“ trpljenje? Koje? Kako na to reagiram?
- Je li mi uspjelo i u njemu se čvrsto držati Boga? Ako jest, što mi je pritom pomoglo? Ano nije, što me je u tome sprječavalo?
- Što činim da ne moram izdržati bol?
- Kako postupam sa svojom boli, svojom srdžbom, svojim razočaranjem? Koja iskustva sam stekao kad sam to izrekao pred Bogom ili pred jednim povjerljivim čovjekom?
- Koje meni poznate osobe moraju sada podnositi trpljenje? Kako mogu na pravi način uz njih stati?
- Kako sam se do sada ponašao prema drugima, koji su morali podnositi trpljenje? Moram li nešto korigirati? Što?

Procesi žalovanja postaju faze sazrijevanja

Plodno razračunavanje s trpljenjem poznaje različite faze. U jednom pregledu hoćemo s e pobliže s njima upoznati. Ovaj put često započinje s iskustvom:

Razočaran sam!

Razočaranje znači: Prijevara (obmana), iluzija u kojoj sam živio, biva uzeta. To boli. Razočaranja imaju smisao dovesti nas dublje do realnosti. REALNOST koja sve nosi i prožima, jest Bog. Budući da je Bog ljubav, razočaranja nam mogu omogućiti put do jedne dublje povezanosti s ljubavlju, s Bogom.

Razočaramo se mnogo čime: samima sobom, predodžbama o životu, teorijama, blišnjima, Bogom, svim mogućim. Razočaranja su povezana s našim slikama, predodžbama, iluzijama, o kojima naše srce visi. Stoga prihvatiti razočaranje znači pronaći put u slobodu i realnost života.

Elisabeth Kübler-Ross podijelila je ovaj put u pet faza. Polazna točka njezinih iskustava bilo je praćenje umirućih. Ove faze ipak vrijede za svaku vrstu gubitka i razočaranja.

Prva faza: Nijekanje, ne-htjeti povjerovati

Istina – barem u osjetilnoj realnosti – biva potisnuta: „Ne, kod mene nije tako.“ – „Ne, ja ne osjećam bol.“ – „To ne smije biti.“ – „To je ipak sitnica.“ – „Tako je moralo biti.“

U ovoj fazi čovjek još ne želi vjerovati svojim vlastitim dubljim slojevima. Tako Job još može reći: „*Gospodin dao, Gospodin oduzeo! Blagoslovljeno ime Gospodnje*“ (Job 1,21). „*Kad od Boga primamo dobro, zar da onda i zlo ne primamo?*“ (Job 2,10). Ovo su brzo izrečeno i dakako dobronamjerne riječi. Ali bol gubitka se u njima ne osjeća u svoj njezinoj dubini.

Kod jedne tužne vijesti, primjerice smrtnoga slučaja, ponajprije je prisutan šok. On čovjeka štiti od osjetilna doživljaja boli. Istinu se u njezinoj dubini boli još ne iskusuje. Za to treba vremena.

U ovoj se fazi radi o tome da se samoobmane proniknu i iluzije napuste. Tako će Job iskusiti da ja bol snažna. Potreban je dug put dok on te iste riječi može reći iz svega srca. Cilj ove faze je istinitost, usuglašenost, slaganje s realnošću i vlastitom situacijom. Tako se na kraju ove prve faze prihvaća istinu. Osjećaji u njihovoj snazi i nesređenosti se prepuštaju: „Da, to boli.“ – „Da, ja sam neumjeren, ja sam ovisnik.“ – „Da, s time ne izlazim na kraj.! – „Da, silno sam razočaran.“ – „Da, strašno sam srdit.“ – „Da, moje dijete ovisi o drogi.“ – „Da, tada sam bio užasno sebičan, slijep, tvrdoglav.“ – „Da, moj brak je propao.“ S ovim Da moguće je iznutra srušiti zid koji je nekome do sada davao tobožnju sigurnost.

Kao pratitelj ne smijem činiti ništa što bi produljivalo proces ovog ne-htjeti-povjerovati. Ne smirivati! Potrebno je strpljivo, s ljubavlju pridržati ogrtač čitave istine. Potrebno je nutarnje šokantno buđenje.

Druga faza: Srdžba i optužba

Sada se pripušta bolnu istinu i istodobno se opiru osjećaji. Čovjek se buni. U pobuni protiv boli dolazi srdžba, gnjev i optužba: Zašto? Optužuje se druge: roditelje, partnera, firmu, društvo, odgoj, Crkvu, njega..., kriv je on, kriva je ona. To je faza nekontrolirane provale osjećaja i pogrde: „Zašto je...“ – „Najradije bih...“ Job govori: „*Kad mi je duši život omrznuo, nek mi tužaljka poteče slobodno, zborit ću u gorčini duše svoje*“ (10,1). Ovu temu ćemo detaljnije obraditi u sljedećemu poglavlju.

Dobro je znati da Bog sve osjećaje srdžbe i optužbe izdržava. Pred Bogom smijem izreći sve osjećaje. I psalmi prokletstva (Fluchpsalmen) (usp. Ps 58; 83; 109; 137,8; 139,19-22) su jedna dobra molitva.

Svaka pratiteljeva riječ smirivanja ili uvjeravanja na krivome je mjestu: „Pa ipak to nije toliko strašno.“ – „Pogledaj ipak...“ – „Veće se to promijeniti.“ – „Ne, ipak nije bilo tako, sâm sam to čuo. Tvoja žena, tvoj muž ipak ne misli tako...“ U ovoj fazi je svako objektivno popravljavanje na krivome mjestu, naprotiv. Ono naime posreduje da ja kao pratitelj **istinu osjećajâ** – a time osobu u njezinu sadašnjem stanju – ne uzimam ozbiljno.

Ispravno je međutim ohrabrenje sve osjećaje nekontrolirano izbaciti. Što više iziđe, to bolje. Od pratitelja se traži da bez komentara izdrži srdžbu i optužbu. Tek nakon ove faze dolazi sređivanje.

Tko smije srdžbu i optužbu nekontrolirano izreći i ove osjećaje tako „izbaciti!, može na kraju naći mir sa samim sobom. Pratitelj mora svako „odozgor“, svako osuđivanje, napustiti, „oružje“ položiti i bezuvjetno pred istinom kapitulirati.

Treća faza: Pregovarati

S vremenom se silna, nekontrolirana srdžba sliježe. Čovjek se smiruje. Smanjivanje osjećaja pripušta razumniji način promatranja. Sada započinje razmišljanje. Istinu se jedinim dijelom više prihvaća. Sazrijeva spoznaja: „Ni kod mene nije sve u redu, ali...“ Ovo „Ali“ pokazuje da se srce još čvrsto drži. Tako ono počinje pregovarati. „Ako..., tada...“ – „Sve će opet biti dobro, ako...“ – „Ako ne umrem, tada ću...“ – „Ako u ovome prijateljstvu, kod ... dobijem još jednu priliku, tada ću...“

Srce može poći damo jedan djelić dalje. Ono još ne može uzeti na znanje da je prošlost definitivno prošla.

Ja kao pratitelj mogu tek sada pomoći propitati situaciju. Cilj pitanja jest od vlastitoga načina gledanja doći do novoga gledanja (spoznaje). Korisna mogu biti pitanja, kao: „Što si mogao učiniti drukčije?“ – „Može li se to i ovako ... gledati?“ – „S čime nisi na čistu?“

U ovoj fazi je dobro vlastite borbe i grčeve prepoznati, pogledati a zatim ostaviti. To naposljetku omogućuje s potpunim povjerenjem povjeriti se Božjemu vodstvu.

Četvrta faza: Podnošenje boli – depresija

Ovdje sazrijeva egzistencijalna spoznaja: više se ne da ništa učiniti. To je konačno prošlo. Svi „Ali“ više ništa ne koriste. Sve do sada je čovjek izbjegavao konačnost a time i podnošenje boli zbog gubitka.

Sada on iskusi svu snagu (pritisak) boli. Potištenost, praznina, usamljenost, štoviše i očaj mogu pogoditi do u najnutarniju nutrinu. „Sve to ipak više nema nikakva smisla.“ – „Ja sam kriv za sve.“ (usp. U 1. i 2. fazi su krivi drugi) – „Ja sam zatajio.“ Ovo može kod čovjeka dovesti do velike muke. Samosažaljenje ga može kao željezni lanac stegnuti. On osjećaj zatajenja ne može lako i bez daljnega ostaviti i izići iz samosažaljenja.

Prihvatiti istinu o sebi znači izdržati samoga sebe i samomu sebi oprostiti. „Ja nisam onakav kakav bih rado bio. Zatajimo sam i smijem imati pogrešaka.“ To znači rasti se od idealne slike o sebi, ostaviti snove o samome sebi i dopustiti da se samostvorena aureola razmrvi.

Ali prilika ove faze je također vlastite snage, ono pozitivno vidjeti i prihvatiti. Može se pojaviti nešto novo. Čovjek može spoznati: I sada postoji mogućnost za moj život, postoje nove i druge mogućnosti. Ukoliko se čovjek od sama sebe odmakne, može prepoznati nešto bitno. To može dovesti do iskustva milosti: Takav kakav jesam ja sam prihvaćen i ljubljen. Ja smijem biti. Moju vrijednost ne sačinjavaju moja postignuća – a time i moje zatajenje – nego to da sam čovjek, da živim kao Božji sin i Božja kći.

Pratitelj sada treba ohrabriti da se bol i depresiju izdrži. „Moraš proći kroz.“ – „Smije biti tako.“ – „Ponoć – najveća tama – početak je novoga dana.“ Istodobno mogu dovesti do pozitivna gledanja: „Ima li ova bol i nešto pozitivno?“ – „Možeš li možda iz toga nešto naučiti?“

Peta faza: Prihvaćanje, slobodni Da

Gleda li se sve više i više pozitivno, otkrivaju se nove mogućnosti života. Tada započinje prihvaćanje gubitka. Prihvaćanje je svjesno, slobodno i aktivno Da. Govorim Da radi pozitivnoga koje može izrasti iz gubitka a možda je već izraslo. Pozitivno je uvijek gubitkom stečeno životno iskustvo i s time povezana kompetencija. Tko je pretrpio teškoću i pronašao pomirenje, slobodno prihvaćanje, kompetentan je da u tome prati druge. Tko je sam prošao kroz, može biti tu za druge.

Što je prihvaćanje? Postoji primorano, porihvaćeno prihvaćanje protiv volje. Očitovanja, kao – „To je tako.“ – „S time se mor pomiriti.“ – izraz su rezignacije. Ovdje, duboko u srcu može zaostati otpor, pobuna ili gorčina.

Pravo je prihvaćanje nešto drugo. Čovjek iznutra stoji tu uspravan. Ne osjeća se više kao žrtva. Pronašao je jedan slobodni Da: „Smije biti tako, premda...“ – „Više ne želim da je drukčije.“ Ovdje čovjek – suočen s nepromjenjivim okolnostima – donosi slobodnu odluku, kaso Isus: „*Nitko mi ne uzima život, nego ga ja sam predajem*“ (Iv 10,18a). U prihvaćanju se čovjek sjedinjuje s Božjom voljom kojoj se slobodno podvrgava.

U slobodnome prihvaćanju ostavljam vlastitu i tuđu krivnju. Više ne moram sve prosuđivati. Dovoljno je da Bog sve zna. Tako sud o

vlastitoj i tuđoj krivnji stavljam u Božje ruke. Time ne treba imenovati ništa negativno. Ja jednostavno ne dodajem više ništa. Svoju prošlost i druge povjeravam milosti.

Takvo prihvaćanje čini slobodnim. S jedne strane čovjek više ne treba nikakvu energiju za održavanje zidova uspravnima, koji ga štite od istine. Stroge pak strane stoji sada ova snaga da se latim problema na raspolaganju. Iznutra raste nova radost nad životom. Otvaraju se nove životne perspektive. Tako procesi žalovanja postaju faze sazrijevanja.

Franz Schobesberger doživio je ovo kod svoje majke: „Dokle god se moja majka poslije smrti moga oca između ostaloga čvrsto držala misli: 'Bog mi je uzeo moga muža a ja bez njega više ne mogu biti sretna!', ništa ju nije moglo izvući iz depresije. Pokušavao sam pomoći joj posredujući joj jedan drugi pravac razmišljanja, naime onaj zahvalnosti za 56 sretnih godina braka, uvjeravajući ju da za nju i kao za udovicu ima dovoljno isplativih i usrećujućih životnih mogućnosti, da joj Bog ništa nije uzeo, nego joj otvorio nove mogućnosti. Kad je prihvatila ove misli, njezino se loše stanje promijenilo za nekoliko tjedana, opet je postala vesela i sposobno kontaktirati i sada se sa 87 godina uvijek puno bavi time da razveseljava druge i bude korisna. Ni traga više jadanju i kukanju.“⁸

Još to nisam postigao

Procese žalovanja i faze sazrijevanja ni jedan čovjek još nije prošao jednom zauvijek. Oni pripadaju u ljudski život. Ove se faze katkada ponavljaju u istom doživljaju gubitka. Ponavljanje ipak nije tapkanje na mjestu, nego se događa spiralo uvijek na jednom višem stupnju. U svim se fazama radi o čovjekovu dubljem otvaranju srca.

Vlastite misli:

Biblijski tekstovi za produblјivanje:

Job 1,1-5; Job 2,11-3,26; Job 1,6-22; Job 4,15.27; (Job 2,1-10); Job 31,1-40; Job 38,1-40,5; Job 40,6-26; Job 42,1-9; Job 42,10-17.

5.

„Dajem maha (oduška) svojoj tužaljci!“

Drugu fazu u procesu svladavanja trpljenja – srdžbu i optužbu – hoćemo na Jobovu primjeru dublje pogledati.

(1) Kad mi je duši život omrznuo, nek' mi tužaljka poteče slobodno, zborit ću u gorčini duše svoje. (2) Reći ću Bogu: Nemoj me osudit! Kaži mi zašto se na me obaraš. (3) Ta što od toga imaš da me tlačiš, da djelo ruku svojih zabacuješ, da pomažeš namjerama opakih?

(4) Jesu li u tebe oči tjelesne? Zar ti vidiš kao što čovjek vidi? (5) Zar su ti dani k'o dani smrtnika a kao ljudski vijek tvoje godine? (6) Zbog čega krivnju koju istražuješ i grijehe moje hoćeš razotkriti, (7) kad znadeš dobro da sam nedužan, da ruci tvojoj izmaknut ne mogu? (8) Tvoje me ruke sazdaše, stvoriše, zašto da me sada opet raščiniš! (9) Sjeti se, k'o glinu si me sazdao i u prah ćeš me ponovo vratiti. (10) Nisi li mene k'o mlijeko ulio i učinio da se k'o sir zgrušam? (11) Kožom si me i mesom odjenuo, kostima si me spleo i žilama. (12) S milošću si mi život darovao, brižljivo si nad mojim bdio dahom (Job 10,1-12).

Misli u vezi s tekstem

Ovaj odlomak teksta pokazuje tri značajna naglaska pozitivnoga nadvladavanja trpljenja. Svratimo svoju pozornost na ovo.

– Smjeti tužiti se (optužiti, žaliti)

Tko trpi, njemu se život često ogadi. U trpljenju život postaje teret, štoviše, može čak kao ovdje postati gnušanje. Tako Job doživljava: „Kad mi je duši život omrznuo, nek' mi tužaljka poteče slobodno, zborit ću u gorčini duše svoje.“

Tužaljka je važan korak zdrava nadvladavanja trpljenja. „Daj mi znati, zašto!“ – „Hoću to znati, jer to toliko boli!“ – „Što imaš od toga?“ – „Koji smisao ima trpljenje?“ – „Zar vidiš kao što čovjek vidi?“ – „Znaš li ti uopće što je trpljenje?!“ Job izriče ono što osjeća i misli. Daje maha svoj svojoj nemoći, srdžbi, gorčini, svemu svome gnjevu. Ne zadržava ni jedan osjećaj.

Tužiti se znači pripustiti bol. Jadanje, gnušanje, neshvaćanje, bol, gnjev, gorčinu, opaziti, pripustiti i izreći je nužno (potrebno). Jadanje nam daje prostora da prema sebi i svojim osjećajima budemo istiniti i pravi. Jer trpljenje uvijek boli! „Ukoliko čovjek svoju nevolju u obliku očajna krika, tužbe iz sebe izbac i stavi pred Boga, njezin najdublji žalac, njezin bezizlaznost i tama već su iščupani“ (Gisbert Greshake).

Velika je pomoć u gnjevu, gorčinu i boli imati uza se čovjeka koji razumije. Čovjeka kod kojega jednostavnom smijem biti gadljiv (gnusan) i bodljivak (trnovit). Čovjeka koji me ne poučava, koji ne

brani Boga nego me ponajprije prihvaća takvim i dijeli sa mnom gnušanje zbog moje životne situacije. Takvo sudjelovanje čini dobro onomu koji tuži. On se osjeća shvaćenim i iskusuje da nije ostavljen i prepušten samomu sebi.

Odvažnost za tužaljku

Biblija hrabri na tužaljku. Jer postoji čitava jedna knjiga, koja je posvećena tužaljci. Knjiga Tužaljki nastala je nakon propasti Južnoga kraljevstva i razorenja Hrama (586. prije Krista). U potresnim slikama opisuje on bol i tugu zbog ove katastrofe. Tužaljka i bol su nošeni povjerenjem da Bog ljude ni sada nije napusti. Tuži se Bogu pokazuje da se čovjek unatoč svemu nije odvratio (okrenuo) od Boga.

Tužaljka je jedna dobra i prava molitva. Isto vrije i za psalme proklinjanja. Oni pokazuju da sve svoje ne znam kako „strašne, grozne, ružne“ osjećaje smijemo baciti na Boga. Bolje je pred Boga izbaciti svoj gnjev zbog neprijatelja i gnjev zatim njemu prepustiti, nego dopustiti da naša djela određuju takvi osjećaji.

I Christinne Badstöber hrabri stati uz bol:

„Nikada ne sumnjiči svoju bol!

Rabi riječi

Koje ti ona stavlja u usta.

Isplači suze,

koje se u tebi gomilaju.

I ako je to krik,

Krikni!

„Nikada ne sumnjiči svoju bol!

I što ti dadne

Nemoj nijekati.

„Nikada ne sumnjiči svoju bol!

Sumnjiči samo onoga tko nju podcjenjuje!“⁹

Nedužan sam!

„Reći ću Bogu: Nemoj me osudit!... Zbog čega krivnju moju istražuješ i grijehe moje hoćeš razotkriti, kad znadeš dobro da sam nedužan!“ Job se odupire. On zna da nije skrivio ovu patnju. Zato se odupire „rukama i nogama“ tada uobičajenoj predodžbi vjere i uvjeravanju svojih prijatelja koji ga hoće učiniti odgovornim za trpljenje.

Postoji trpljenje koje je povezano s osobnom krivnjom. Upravo se u razračunavanju s trpljenjem radi o tome da se traže mogući uzroci za trpljenje i da ih se po mogućnosti promijeni. Uvjeravanje u krivnju ipak sprječava ovaj proces.

Jedna mlada majka koja je izgubila svoje dijete u spontanome pobačaju kazala mi je sa suzama u očima: Pored ogromne boli zbog gubitka djeteta i s time povezanim osjećajem da je zatajila, najviše ju muči osjećaj krivnje. Jedna poznanica joj je dala knjigu u kojoj stoji da se jedna majka spontanim pobačajem ogriješila o svoje vlastito dijete. Zato je dakle njezina krivnja da njezino dijete više ne živi. To ju je potpuno „dotuklo“. Očajna se pita: Kakva sam ja majka koja se ogrješuje o svoje dijete, štoviše, ubija ga? Ali ona to nije htjela! Ovaj osjećaj krivnje oduzima joj posljednju snagu koju još ima. Povjerenje u njezino majčinstvo i ženstvenost sada je potpuno razoreno.

Ovaj razgovor me je jako pogodio. U meni se javljaju gnjev i srdžba protiv takvih spisâ. Jer upravo ova žena pogođena takvim trpljenjem treba povjerenje u svoju ženstvenost i majčinstvo da bi svoju veliku patnju nadvladala. Pokušao sam kao prvo osloboditi ju ovoga lažnog osjećaja krivnje i vratiti joj povjerenje u sebe, svoj život i svoju budućnost. Između ostaloga sam joj rekao da upravo njezina bol pokazuje koliko upravo ljubi svoje dijete i da je dobra majka!

Takva kriva i pripisivanja krivnje koja čine potištenim (tjeskobnim) odbija Job od sebe. On pred Bogom i pred ljudima tvrdi (uvjerava) da je nevin. Stoji uza se. Takvo iskreno (pošteno) stajanje uza se pomaže da se patnju bolje (lakše) nadvlada.

– Pripustiti nerazumijevanje i protivljenja

Job ne može Gospodina razumjeti: „*Kožom si me i mesom odjenuo, kostima si me spleo i žilama. S milošću si mi život darovao, brižljivo si nad mojim bdio dahom* (Job 10,11-12). „*Tvoje me ruke sadaše, stвориše, zašto da me sada opet raščiniš!*“ Nisi li ti, Bože, proturječan? Najprije se toliko trudiš da čovjeka načiniš a zatim ga puštaš da padne! To je ipak besmisleno. Ne razumijem to.

Kroz mnoga takva protivljenja, kroz mnoga ne-moći-razumjeti mora patnik na svome putu proći. To je dug, težak put, unatoč svim protivljenjima i bolima, vjerovati da je u tome skrivena Božja ljubav.

Tako se Job bori do posljednjega. Hrva se i moli Boga da mu odgovori. Na kraju čuje on Božji glas: „*Gdje si bio kad zemlju utemeljih? Kazuj, ako ti je znanje sigurno... Zar si ikad zapovjedio jutru, zar si kazao zori mjesto njeno? ... Zar si ti prodro do izvora morskih, po dnu bezdana zar si kad hodio?*“ (Job 32,4.12.16). Tu – u iskustvu Boga on doduše ne prima intelektualni odgovor na svoja pitanja. Ali tako da mu se Bog obraća osobno, iskusi je on smisao. Iskusi sebe prihvaćenim takvim kakav jest, u svojoj srdžbi, svome gnušanju, svome prkosu, uvjerenosti u svoju nedužnost. Jobu je to dovoljno. On s time može živjeti. Zato se odvraća od kopkanja, od toga da hoće razumjeti i da je u pravu.

Pitanja:

- Koji su osjećaji kod Joba prisutni? Kako on s njima postupa?
- Dopuštam li sebi da na Boga budem srdit i kivan? Kako se pritom osjećam?
- Kod kojih ljudi se usuđujem izreći svoj gnjev, gorčinu i bol?
- Što očekujem od slušateljâ kad im svoj gnjev, gorčinu i svoju bol priopćujem?
- Što osjećam kad je moja bol podcijenjena?

- Ima li u meni osjećaja kod kojih se stidim s nekim o tome razgovarati? Kojih? Zbog čega se stidim?

Osjećaji koji posramljuju

Nadvladavanje patnje puno je povezano s osjećajima, s pravim postupanjem sa svojim osjećajima. U vezi s time nekoliko misli prema predavanju Johanna Martin.

Osjećaji općenito

Svaki čovjek ima osjećaje. Ljudi se razlikuju prema vrsti osjećaja, po bogatstvu svojih osjećaja i po intenzitetu svojih osjećaja.

Osjećaj je reakcija na neki podražaj. Opažam svoje osjetne organe kao podražaj. Zauzimam stav. Vrijednujem podražaj i to je osjećaj: Lijep ili odvratn, dobar ili loš, ugodan ili neugodan, tjeskoban ili izgrađujući. Osjećaji su vrijednovana stajališta koja se uvijek odvijaju na tri razine:

1. Duševna razina: Tu se zauzima stav prema podražaju: Pozitivno-negativno, ugodno-neugodne, vrijedno-„jeftino“, dobro-loše.
2. Tjelesna razina: Svaki osjećaj izaziva reakciju u vlastitome tijelu. Kod veselih osjećaja, kod ugodnih podražaja nastaje lupanje srca, skakanje od radosti i zacrvenjenost. Kod bojažljivih osjećaja suzuju se krvni sudovi. Čovjek postaje blijed.
3. Razina djelovanja: Osjećaj me hoće dovesti do toga da nešto učinim. Jer u svakome se osjećaju krije energija.

Sada ima ljudi koji su mišljenja da svaki osjećaj opravdava i za odgovarajuće djelovanje. Ali nije tomu tako! Mi ljudi nismo robovi naših osjećaja. Mi smo više slobodni. Slobodni, u skladu s našim osjećajima, ali i slobodni, da unatoč našim osjećajima djelujemo drukčije. Drukčije rečeno: Mi ljudi smo u procesu učenja pozvani da ravnamo (upravljamo) samima sobom. To se događa tako da za osjećaj odabiremo primjeren izraz.

Jedan primjer može ovo pojasniti: JA mogu reći: „Ti me činiš srditim. Imam poteškoća s tobom. Najradije bih ti razbio glavu.“ To je izraz moga osjećaja. Sada mogu uzeti batinu i drugoga lupiti po glavi. Osjećaj je tada izražen. Za ovu odluku da izrazim osjećaj ja sam odgovoran. Ali ja se mogu odlučiti ne uzeti batinu. Energija osjećaja je tada zatomljena.

Ako se osjećaj ne izrazi u djelima, tada moram potražiti puteve kako iskaliti energiju koja je tu prisutna. Inače će se ona gomilati i

učiniti bolesnim. Način ovoga izražavanja izabire sam čovjek. On odlučuje hoće li se ovaj osjećaj izraziti u riječima ili u djelima i u kojim. Jedan dobar način da energiju osjećaja potrošim, jest zaposliti tijelo (sport, fizički rad i drugo).

Nepoželjni osjećaji

Osvetoljubivost, srdžba, gnjev, ljubomora, strah, zloradost, mržnja i td. Su osjećaji. Oni su najčešće nepoželjni. Ustvari ne bi ih trebalo biti: barem ne kod mene. Tako misle mnogi.

Čovjek, koji nije ispravno poučen, može vjerovati: Budući da imam negativne osjećaje, ja sam loš (zao) čovjek. Ali svatko želi biti dobar čovjek. Stoga se srami ovih osjećaja i najradije bi da ih nema. On želi biti drukčiji nego što jest. Odbacuje sebe radi ovih osjećaja.

Posramljujući osjećaji vode ili do bolesnih osjećaja krivnje „Trebao sam biti drukčiji“, ili do potiskivanja „što ne smije biti, ne postoji.“ Takvo potiskivanje blokira život osjećajâ. Sposobnost radovati se, pokazati osjećaje, biti spontan i srdačan, tako se smanjuje.

Tko vjeruje da ne smije imati nikakvih negativnih osjećaja i da je zbog njih zao (loš), ne može se pritom pozivati na Bibliju. Ovi negativni osjećaji u Bibliji nisu osuđeni.

Primjerice srdžba

Srdžba ima u Bibliji različita značenja. Postoji sveta i negativna srdžba. Srdžbu se stoga mora promatrati diferencirano. Srdžbu kao osjećaj poznao je i Isus. „*A on, razalošćen okorjelošću srca njihova, srdito ih ošinu pogledom...*“ (Mk 3,5). Isus se ovdje u srdžbi ograđuje od farizeja. Oslobađa se ovisnosti o njima, o njihovim očekivanjima. Srdžba stvara odmak koji ga ostavlja slobodnim da učini ono što sada Bog želi.

Toma Akvinski govori: „Snaga srdžbe duše mora biti održana.“ U srdžbi se – kao i u svim osjećajima – krije energija. Oslobođanje ove energije za dobro jest put. Srdžba može postati svetom srdžbom, energijom ljubavi. U ovome smislu govori Biblija često i o srdžbi

Božjoj. Upravo jer Bog čovjeka i svoje stvorenje ljubi, obraća se svom svojom energijom ljubavi protiv onoga što razara spasenje ljudi i stvorenje: grijeh.

Pavao govori: „*Srdite se, ali ne griješite! Sunce nek ne zađe nad vašom srdžbom*“ (Ef 4,26). Ovdje je riječ o negativnoj srdžbi. Ali ni ovdje se ne osuđuje. Grijeh nije srdžba po sebi, nego ako se osjećaj srdžbe – a to vrijedi i za druge osjećaje – hrani i čovjek sebi dopusti da ga ona uvuče u negativna djela.

Još jednom: Nije gutanje, potiskivanje ili ne-opažanje srdžbe put, nego oslobađanje njezine energije za dobro. A ovo se događa samo ako srdžbu prihvatim, pogledam, pripustim i s njom razgovaram.

Zato pitanje: Dopuštam li sebi srdžbu; I srdžbu na Boga? Mogu li svoju srdžbu necenzurirano i u strastvenome zamahu pred Bogom i pred ljudima (to ne moraju bezuvjetno biti dotični [pogođeni]) izreći?

Tko se srđi na Boga, ljubi ga. Bog to zna. U izraženoj srdžbi moja ljubav prema njemu postaje dublja. Ispaliti srdžbu prema Bogu može biti dobra molitva. Srdžbu, agresiju i gnjev priopćiti jedni drugima može produbiti odnos; i naše međusobne odnose. Jer suprotno od ljubavi nije srdžba, nego ravnodušnost i nezainteresiranost. Ne otuđuju osjećaji srdžbe, nego jedni pred drugima prešutjeti razočaranja.

Na dnu svih posramljujućih osjećaja uvijek čeka poziv oprostiti Bogu i ljudima. Ali tek ako je sva srdžba, sav gnjev i nevolja izrečena (izbačena), put je oslobođen. Mi često prebrzo opraštamo a pritom vršimo nasilje na svoje osjećaje i potiskujemo ih. To može biti razlog zašto unatoč „oproštenju“ odnosi stvarno ne ozdrave.

Vlastite misli:

Biblijski tekstovi za produblјivanje:

Ps 102; Ps 22; Tekstovi o Jobu; Tužaljke; Jer 15,10-21; psalmi proklinjanja 58; 83; 109; 139,19-22.

6. „Hoćeš li ozdraviti?“

Opažanje i ozbiljno uzimanje naših osjećaja važan je faktor na putu svladavanja trpljenja. K tomu je potrebno još nešto, što pokazuje sljedeći tekst Pisma.

(1) Nakon toga bijaše židovski blagdan pa Isus uziđe u Jeruzalem. (2) U Jeruzalemu se kod Ovčjih vrata nalazi kupalište koje se hebrejski zove Bethesda, a ima pet trjemova. (3) U njima je ležalo mnoštvo bolesnika - slijepih, hromih, uzetih: čekali su da izbije voda. (4) Anđeo bi Gospodnji, naime, silazio od vremena do vremena u ribnjak i pokrenuo vodu: tko bi prvi ušao pošto je voda izbila, ozdravio bi makar bolovao od bilo kakve bolesti. (5) Bijaše ondje neki čovjek koji je trpio od svoje bolesti trideset i osam godina. (6) Kad ga Isus opazi gdje leži i kada dozna da je već dugo u tome stanju, kaže mu: „Želiš li ozdraviti?“ (7) Odgovori mu bolesnik: „Gospodine, nikoga nemam tko bi me uronio u kupalište kad se voda uzbiba. Dok ja stignem, drugi već prije mene siđe.“ (8) Kaže mu Isus: „Ustani, uzmi svoju postelju i hodi!“ (9) Čovjek odmah ozdravi, uzme svoju postelju i prohoda. Toga dana bijaše subota. (10) Židovi su stoga govorili ozdravljenomu: „Subota je! Ne smiješ nositi postelju svoju!“ (11) On im odvrati: „Onaj koji me ozdravi reče mi: 'Uzmi svoju postelju i hodi!'“ (12) Upitaše ga dakle: „Tko je taj čovjek koji ti je rekao: 'Uzmi i hodi?'“ (13) No ozdravljenik nije znao tko je taj jer je Isus nestao u mnoštvu što se ondje nalazilo. (14) Nakon toga nađe ga Isus u Hramu i reče mu: „Eto, ozdravio si! Više ne griješi da te što gore ne snađe!“ (15) Čovjek ode i javi Židovima da je Isus onaj koji ga je ozdravio. (16) Zbog toga su Židovi počeli Isusa napadati što to radi subotom. (17) Isus im odgovori: „Otac moj sve do sada radi pa i ja radim.“ (18) Zbog toga su Židovi još više gledali da ga ubiju jer je ne samo kršio subotu nego i Boga nazivao Ocem svojim izjednačujući sebe s Bogom (Iv 5,1-18).

U vezi s tekstom

Ivan Isusova čudesa naziva znamenjima. Time ne želi naglasiti (ništa čudnovato, nego svratiti pogled na ono na što znamenja (čudesa) upućuju. Znamenja su za njega kao prozori kroz koje k nama dolazi svjetlo iz jedne druge stvarnosti. Ove druge stvarnosti koje

skriveno već jesu tu i koje doživljivo ući u naš život, naziva Isus Kraljevstvo Božje.

Inicijativa za ozdravljenje dolazi potpuno od Isusa. Nitko ga ne ohrabruje za to. On djeluje, jer svojim činjenjem hoće ukazati na (nešto) veće. Gdje ga ljudi mole za pomoć ili ukazuju na nevolju (potrebu), on katkada oklijeva pomoći. Ne želi da se njegovo činjenje smatra samo čisto zemaljskom pomoći. Jer pravi Isusov dar jest neprolazno zdravlje, drukčije rečeno, neprolazni život.

Od sedam znamenja u Ivanovu Evanđelju – sedam je broj punine – ozdravljenje uzetoga je treće. S ovim ozdravljenjem započinje sukob između Isusa i židovskih autoritetâ. Oni u Isusu vide oskrvritelja subote i pogrditelja Boga. Ali Isus Boga, svoga Oca hoće objaviti. Kad upravo jedne subote dariva jednomu čovjeku zdravlje, Isus tada time hoće i pokazati da djeluje kao Božji Sin koji ima autoritet i nad subotom. Židovi razumiju njegov zahtjev. Oni ne propituju je li taj zahtjev opravdan, nego jednostavno odbijaju Isusa. Štoviše *„gledaju da ga ubiju jer je ne samo kršio subotu nego i Boga nazivao Ocem svojim izjednačujući sebe s Bogom.“*

Naglasci

– Ribnjak Bethezda

Kralj Herod, koji je svojim moćnim građevinama preoblikovao Jeruzalem, učinio je iz prvotnoga ovčjega ribnjaka velikodušan perivoj, neku vrstu klinike, bolnicu nazvanu Bethezda, „kuća milosrđa“. Tu su mnogi bolesnici potražili ozdravljenje *„čekajući da izbije voda. Anđeo bi Gospodnji, naime, silazio od vremena do vremena u ribnjak i pokrenuo vodu: tko bi prvi ušao pošto je voda izbila, ozdravio bi makar bolovao od bilo kakve bolesti.“* Ovaj značajni dodatak upućuje na posebnost ovoga mjesta. Ispod ovoga ribnjaka postojao je ljekoviti izvor koji je neredovito tekao. Tu je mnoštvo trpećih čekalo na priliku svoga života.

Rodbina (ukućani) su posjećivali i zbrinjavali svoje bolesnike. Jednoga je dana na ovo mjesto bijede došao i Isus. Ugledao je čovjeka

„koji je trpio od svoje bolesti trideset i osam godina. 38 godina – to pokazuje beznadnu i očajnu situaciju ovoga čovjeka. Isus ga pogleda i upita: „Hoćeš li (sada, nakon 38 godina još) ozdraviti?“

„Hoćeš li...?“

Čini se da je ovo pitanje suvišno i djeluje iznenađujuće (čudnovato). Naravno da bolesnik hoće ozdraviti! On i nastoji oko toga. *„Dok ja stignem ...“*. Ali Isus ga ipak pita. Zašto?

Biti bolestan može donijeti prednost. Bolestan se čovjek ne mora u borbi svakodnevice dokazivati ni preuzimati odgovornost. On često prima više naklonosti od zdravih. Tko se čvrsto drži prednosti zbog toga što je bolestan, ne može ozdraviti. Zato Isusovo pitanje: *„Želiš li“* se odreći prednosti toga što si bolestan? Isus se svjesno obraća volji. Ona može biti podijeljena. Duboko u nama postoje nagoni koji slijede različite ciljeve i proizlaze iz različitih motiva. Takva podvojenost blokira ozdravljenje. Ozdraviti može samo onaj tko stvarno hoće pa se stoga odriče svih prednosti toga da je bolestan.

„(postati) zdrav...“

Isus nije došao da ozdravi pojedinačne organske bolesti, nego da ozdravi čitava čovjeka. Isus dakle ne želi reparirati samo dijelove našega tijela, našega karaktera ili našega svijeta osjećajâ, nego donijeti život u punini.

Život u punini znači biti sposoban za ljubav. Zdrav dakle ne znači u prvome redu biti bez bolova i funkcionalan kao prije. Nego zdrav znači moći ljubiti. Stoga pravo čovjekovo ozdravljenje sadrži oslobađanje od svih navika i načina ponašanja koji blokiraju sposobnost ljubiti. Ono oslobađa čovjeka od neprestana kruženja koko sebe, oko vlastitih briga, boli i planova.

„postati (ozdraviti)“?

„Postati“ ovdje znači aktivan čin. Mnogi ljudi očekuju od liječnika ili od Isusa da ih ozdravi. U postajanju zdravim čine drugi nešto za nas. Drugi su aktivni a mi više ili manje pasivni. Mi možda još gutamo neke

lijekove. „*Postati*“ naznačuje jedan put, jedan proces. Ne radi se o trenutačnome ozdravljenju, nego se više radi o tome da se upustim u put, koji treba vremena, vlastiti napor i strpljenje.

„*Nemam čovjeka*“

Ova tužaljka pokazuje: Čovjek je usamljen. On očekuje pomoć od drugih. To stoji do drugih. Krivnja leži u nedostatku drugih ljudi. Sâm stvarno neće uspjeti. On treba pomoć.

Isus je sada uza nj. Na njegovu se riječ može dogoditi ozdravljenje. Optužba i samosažaljenje – „*nemam čovjeka*“ – ne pomažu dalje, nego pogled i povjerenje u Božju snagu. Tako Isus posvješćuje bolesniku da su promjena (preobrazba) i ozdravljenje mogući i govori: „*Ustani, uzmi svoju postelju i hodi!*“

„*Ustani*“, ti možeš ustati, ti možeš promijeniti svoju situaciju. „*Uzmi svoju postelju*“, ti imaš snage nositi. Ti se možeš brinuti za sebe. Ti možeš preuzeti odgovornost. „*Hodi!*“, napusti ovo mjesto, napusti svoje bolesno stanje. Oblikuj svoj život. Postani čovjek koji stoji na svojim vlastitim nogama. Uzmi svoju postelju na kojoj bi se osjećao ugodno i hodi! Nisi stvoren da tu ležiš i prilagodiš se. Hodi, preuzmi odgovornost i odradi svoj dio posla.¹⁰

Uzeti čuje ovu riječ. Gleda Isusa i osjeća da mu Isus vjeruje. Tako započinje vjerovati njemu i njegovoj riječi. Tu on u sebi osjeća novu snagu. Ustaje, uzima svoju postelju i napušta Bethzedu.

„*Subota je! Ne smiješ ...*“

Božje je ustanovio subotu da posluži ozdravljenju (spasenju) ljudi. Spasenje ljudi smisao je i cilj svih božanskih uputa i zakona. Subota je bila dan dovršena Božjeg stvaranja, dan radosti i zahvalnosti zbog ljubavi Stvoritelja. Isus je svjesno ozdravljao (liječio) ovoga dana da pokaže da je poslan ozdraviti i spasiti ranjeno stvorenje.

10

Ali ozdravljenje ovoga već 38 godina bolesna čovjeka Židove ne dodiruje. Njih zanima samo to da se ozdravljenje dogodilo u subotu i da proturječi njihovim predodžbama o subotnoj zapovijedi. Tako ozdravljeni svojim ozdravljenjem upada u sukob. Postupa li on prema Isusovim riječima „uzmi svoju postelju i hodi!“ ili treba dati za pravo Židovima: „Subota je, ne smiješ nositi postelju svoju!“? To pokazuje: pravo ozdravljenje može dovesti do napetosti i sukoba.

Ozdravljeni, koji je ranije možda živio od skrbi Židova, mora sada razočarati njihova očekivanja. On nosi postelju, pozivajući se na Isusa. I mora snositi s time povezano odbijanje Židova. Mora izdržati da ga ljudi više ne „vole“, da više nije njihovo „drago dijete“.

Stoga Isus govori: „Eto, ozdravio si! Više ne griješi da te što gore ne snađe!“ Postoji nešto gore od tjelesne uzetosti. Postoji nešto gore od biti odbačen od ljudi, jer ne ispunjaš njihova očekivanja. Gore je ustrajati pasivno u ulozi žrtve „Nemam čovjeka“ i prilike za razvoj sposobnosti ljubiti neiskorištene prekrižiti.

Napustiti ulogu žrtve

Isusova čudesa su znamenja. Ona pokazuju kako Isus hoće uvesti u oslobođeni život. Oslobođeni život sadrži zdravu mjeru samoodređenja i dostojanstvo. Suprotno samoodređenju jest određenje od strane drugih. Ja sam življen. Odgoj, opterećenja životne povijesti, gospodarske strukture i norme, društveni običaji (navade) kao i religiozna pravila mogu sprječavati ljude da žive svoj vlastiti život. Čovjek sebe tada doživljava kao žrtvu, kao žrtvu odgoja, kao žrtvu vlastite životne povijesti, kao žrtvu „drugi tako čine“, i td.

Isus u ozdravljenjima poziva napustiti sve oblike uloge žrtve i svoj život oblikovati u dostojanstvo i samoodređenje. Jer čovjek nije sluškinja ili sluga, nego dijete Božje i pozvan živjeti slobodu i dostojanstvo djece Božje!

Pitanja:

- Kako bolesni čovjek doživljava svoju situaciju?

- Što čini Isus? Kako on to čini? Koje posljedice ima to za bolesnika?
- Kako reagiraju Židovi na ozdravljenje? Zašto? Što ih na to pokreće?
- Kako Isus a kako Židovi shvaćaju smisao subote?*
- Koje posljedice ima ozdravljenje za Isusa?
- Koje mi prednosti mogu donijeti bolest i trpljenje?
- Gdje trpim zbog situacija koje bi hrabro i spreman trpjeti mogao promijeniti?
- Gdje dopuštam da me drugi određuju i ne živim svoj život?
- Koja očekivanja imam od liječnika, terapeuta, dušobrižnika...? Što moram osobno učiniti da bih mogao „ozdraviti“?

Tijelo i svakodnevica – zaboravljeni proroci

Raniji uzeti upada nakon ozdravljenja u sukobe i napetosti. Od njega se tražio jedan novi način. Ozdravljenjem za njega nije sve postalo jednostavnije. Ali sada je mogao uspravno stajati, izvana i

iznutra. Od sada je mogao sam određivati svoje puteve. Postao je slobodan da živi svoj život. „*Hoćeš li ozdraviti?*“ Nije uvijek dovoljna volja da živimo svoj vlastiti život. Kao uzeti, tako i mi trebamo pomoć. Jer katkada ne znamo što nas blokira.

Bog nam je dao mnoge mogućnosti, upute, spoznaje i pomoć. Jedna od mogućnosti je naše tijelo. U tijelu se pokazuje naša duša. Tako mogu tjelesne smetnje ukazati na nutarnje smetnje. Preko smetnji može Božji Duh preko tijela govoriti nama i donijeti nam važne poruke.

Slično vrijedi i za sukobe, napetosti i probleme. Oni ne padaju tek tako s neba. Nego imaju jednu povijest. Mogu biti signal i pokazati što Božji Duh u našoj životnoj povijesti hoće ozdraviti.

Na jedan takav učinak signala upućuje priča o „Tri jezika“. Jedan odlomak iz nje:

„Otac šalje svoja tri sina da izvrše posve određene zadaće. Najmlađi sin ipak ne mari za očeve zadatke. On radije svaki put uči jedan novi govor (jezik). Tako pri prvome odlasku uči govor lajućih pasa, zatim govor žaba i naposljetku govor ptica, to znači govor strasti, govor nesvjesnoga i govor duha.

Na jednome putovanju dolazi do dvorca i želi ondje prenoćiti. Ali gospodar dvorca može mu ponuditi samo kulu upozoravajući ga da ondje borave lajući psi koji su već često progutali mnoge ljude. Ali mladić se ne boji. Ta on poznaje govor lajućih pasa. Tako uzima sa sobom nešto za jelo i blagonaklono se približi lajućim psima. Kad je ušao, psi nisu zalajali na njega, štoviše mahali su srdačno svojim repovima oko njega, jeli što je pred njih stavio i nije mu ni vlas pala s glave.

Drugoga se jutro na iznenađenje svih zdrav i neozlijeđen pojavi i kaže gospodaru dvorca: 'Psi su mi svojim govorom objavili zašto tu borave i zemlji nanose štetu. Oni su ukleti i moraju čuvati veliko blago skriveno ispod kule, i ne smiruju se dok ono ne bude dignuto, i kako se to mora dogoditi, i to je saznao iz njihova govorenja.' Mladić iskopa

blago. Ukleti divlji psi se smiruju i napuštaju kulu. Čitava zemlja ima svoj mir.“¹¹

Lajući psi pokazuju put do velikoga blaga, koje hoće da bude otkriveno i da nas usreći. Kakvo je to blago? Tko ili što su lajući psi koji utjeruju strah i smetaju nas u našem životu?

Tko se plaši pasa, zna što lajući psi kod njega izazivaju: prestrašenost i želju što je moguće brže pobjeći na sigurno, dakle daleko od ovih pasa. Za to je svako sredstvo pravo: pobjeći, ugroziti pse, ne dopustiti da se primijeti strah, izgledati za vlasnikom i td. Samo da se čim prije postigne svoj mir.

Takvi lajući psi mogu biti moje strasti, moja srdžba, moj gnjev, moja seksualnost, moja ljubomora, moja zavist, moja depresivna rtaspoloženja, moja osjetljivost. To mogu biti i moji sukobi, moji problemi, moji strahovi, moje zdravstvene smetnje, moje blokade i kompleksi, kao i moji grijesi.

Kao pred pravim psima, možemo i ovdje reagirati. Put, da se čim prije od toga pobjegne! U ovome pravcu idu prečesto mnoge molitve: „Isuse, uzmi molim te ovo i ono.“ To pokazuje da „lajući psi“ nisu omiljeni. Oni su ukleti, dakle negativni.

Primjerice seksualnost

Nedavno mi je, sada u čistoći živuća 40-godišnjakinja rekla kako bi najviše voljela da više nema svoje seksualnosti. Ona joj je mrska (odvratna) i smeta ju. Za što ona sada još treba svoju seksualnost?

Seksualnost je snaga, koja teži za time da „postane jedno“. To je snaga koja sili jedne k drugima, traži i omogućuje odnos. Primorava nas na komuniciranje s Bogom, s ljudima, sa stvorenjem i sa samima sobom. Seksualnost je snaga ljubavi i strasti. Stoga mistici često rabe slike erotske ljubavi između muškarca i žene da bi svoju strastvenu ljubav prema Bogu izrazili. Otkriti ovu snagu, prihvatiti ju i razviti „duša je seksualnosti“. Ona je blago, koje u življenoj ili neživljenoj

11

seksualnoj genitalnosti naš život obogaćuje i ispunja ga nutarnjim žarom. Uistinu, veliko blago!

Razgovarati

Naučiti govor lajućih pasa znači razumjeti njihovu poruku. Moj gnjev, moja ljubomora, moje pogriješke, moji neuspjesi, moji sukobi, moja pasivnost, moji strahovi ... mogu ne poučiti nešto o meni. Oni imaju poruku koja mi može pomoći dalje. Ne radi se dakle o tome da se borimo protiv mrskih (odvratnih) simptoma, nego da s njima razgovaramo.

Kad na nekoj točki uvijek imam poteškoća, kad se u jednome odnosu neprestano pojavljuje bol, kad jedno dijete stvara probleme, kad su u partnerstvu prisutne napetosti, tada je važno ne smjesta se boriti protiv simptoma, nego oslušivati. Što je poruka problema? Što se iza njega krije? Gdje bi mogli biti uzroci? Što mi zadaje strah? Protiv čega se odupirem? Koje ciljeve slijedim svojim dosadašnjim reakcijama? Što u meni čezne za prihvaćanjem i za time da smijem biti? Što smije doći na svjetlo?

Ono prvo je uvijek pogledati vlastiti život. Jednostavno pogledati ono što jest, ne donoseći nikakav sud. Pogledati i prepoznati što jest prvi je korak do promjene (preobrazbe). „*A sve što se raskrinka, pod svjetlošću postaje sjajno; što je pak sjajno, svjetlost je*“ (Ef 5,13). U ovome svjetlu treba donositi odluke i dosljedno uložiti snagu volje. Ako je uzrok, bar donekle prepoznat, molitva može razviti svoju ozdravljujuću snagu.

Vlastite misli:

Biblijski tekstovi za produblјivanje:

Mk 3,1-6; Mk 10,46-52; Mt 15,21-28; Lk 13,10-17; Mk 5,22-24.35-43; Mk 5,25-34; Mk 8,22-26.

7.

„... Odsada više nemoј griješiti!“

Onomu koji je ozdravio od svoje uzetosti na ribnjaku Bethezda Isus je rekao: „Eto, ozdravio si! Više ne griješi da te što gore ne snađe!“ (Iv 5,14). Time Isus ukazuje na povezanost između trpljenja i grijeha o čemu ćemo govoriti u nastavku.

(53) I otiđoše svaki svojoj kući. (1) A Isus se uputi na Maslinsku goru. (2) U zoru eto ga opet u Hramu. Sav je narod hrlio k njemu. On sjede i stade poučavati. (3) Uto mu pismoznanci i farizeji dovedu neku ženu zatečenu u preljubu. Postave je u sredinu (4) i kažu mu: „Učitelju! Ova je žena zatečena u samom preljubu. (5) U Zakonu nam je Mojsije naredio takve kamenovati. Što ti na to kažeš?“ (6) To govorahu samo da ga iskušaju pa da ga mogu optužiti. Isus se sagne pa stane prstom pisati po tlu. (7) A kako su oni dalje navaljivali, on se uspravi i reče im: „Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen.“ (8) I ponovno se sagnuvši, nastavi pisati po zemlji. (9) A kad oni to čuše, stadoše odlaziti jedan za drugim, počevši od starijih. Osta Isus sam - i žena koja stajaše u sredini. (10) Isus se uspravi i reče joj: „Ženo, gdje su oni? Zar te nitko ne osudi?“ (11) Ona reče: „Nitko, Gospodine.“ Reče joj Isus: „Ni ja te ne osuđujem. Idi i odsada više nemoj griješiti“ (Iv 7,53-8,11).

Povijest i uspoređivanje teksta

Ovaj odlomak smješten između velikih teoloških razračunavanja u poglavljima 5 – 8 djeluje kao strano tijelo. Tek je naknadno umetnut na ovo mjesto u Ivanovo Evanđelje. Vjerojatno je Isusovo ophođenje s preljubicom nekima bilo sablažnjivo. Ovo tim više budući da je prva Crkva strogo postupala s preljubom. Ona je Isusov odnos prema grješnici smatrala previše velikodušnim. Pa ipak ovaj tekst oblikom i sadržajem pristaje potpuno u Isusovo naviještanje. On pokazuje Isusov odnos prema grijehu i krivnji. U njemu se ne da voditi strahom da bi njegova poruka o bezuvjetnoj dobroti mogla biti zlouporabljena. Isus je više polagao na snagu Božjega oproštenja.

Dva susreta su razvidna kao težišta: Susret s pismoznancima i farizejima, koji je od njih iniciran kao konfrontacija, i Isusov susret s grješnicom.

Iznenadjujući je ishod za obje strane. Ne samo tužitelji nego i optužena susreću u Isusu milosrdnoga Boga. I jednima i drugoj dariva ovo mogućnost novoga početka.

U vezi s tekstem

U sukobu s Isusom traže pismoznanci i farizeji razlog kako bi postupiti protiv Isusa. Tu im je dobro došao upravo jedan svježi čin u preljubu zatečene žene (gdje je muškarac koji je s njom počinio preljub?!). Oni ju „zlouporabljuju“ da bi Isusu zadali poteškoće. Prstom upiru na nju i govore: „*U Zakonu nam je Mojsije naredio takve kamenovati* (usp. Lev 22,10; Pnz 22,22 i dalje). *Što ti na to kažeš?*“

Žena vjerojatno još nije bila osuđivana pred židovskim sudom. Isus, kao laički propovjednik, uopće nema mogućnosti donijeti pravosnažan sud. Ali za njega je dilema očita: Zauzme li se za život žene, postavlja se protiv Zakona. Založi li se za Zakon, iznevjerit će se svojoj poruci o oproštenju.

Što Isus treba učiniti? On najprije piše po zemlji. Piše li u pijesak grijeha pismoznana i farizeja ili hoće jednostavno dobiti na vremenu? Ne znamo. Budući da ovi ustrajavaju na odgovoru, Isus im ga i daje. Poziva ih da donesu sud. Ali postavlja jedan uvjet: Samo oni bez krivnje smiju baciti kamen.

Isus im time ukazuje na njihovu vlastitu grješnost. Sada je suđenje teško jer svaki grijeh, ne samo seksualni grijeh, podliježe sudu. Time se sve okreće. Nema više sudaca i krivaca, dobrih i zlih. Svi sjede odjednom na istome brodu. Svi su grješnici i kao takvi ovise o Božjem oproštenju. I oni to prepoznaju. Odlaze. Najstariji, kao mudriji, čine to prvi.

Žena ostaje sama. Isus joj se obraća i oprašta joj napominjući da započne novi život.

Isus i grješnica

Grješnica je u teškoj situaciji i to što joj se nanosi još je puno gore. Pismoznanci i farizeji jedva da su mogli postupiti brutalnije. Razgoličenu pred požudno bulječim mnoštvom postavljaju ženu u sredinu. Osuđujući, zburadi pogledi uzimaju joj svako daljnje pravo na život. Posramljena, obezvrijeđena i u najdubljoj dubini uništena čuča na zemlji. Iz straha od uništavajućih pogleda ne usudi se ni podignuti glavu. Slama i potpuno napuštena (čak i od svoga bračnog partnera) očekuje svoj svršetak.

Ali Isus postupa drukčije. On ovu ženu štiti. Stavlja ju pred njih. Ne dopušta da bude dotučena: „*Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen.*“ To znači: Nemate pravo s ovom ženom tako postupati. Zatim Isus ženi oprašta: „*Ni ja te ne osuđujem.*“ Prihvaćam te. Smiješ biti takva. Smiješ se takvom pokazati.

Isus time čini nešto odlučujuće. Prihvaćajući preljubnicu u njezinu grijehu, daje joj tlo pod nogama. Grijeh joj više ne oduzima pravo na život. On gubi svoju moć koja ugrožava život. Iskusiti sebe sa svojim grijehom kao prihvaćenu od Isusa, ova žena se može odvažiti pogledati svoj grijeh. Jer Isus ju je oslobodio njezine posramljenosti. Posramljenost je strah koji ju sprječava da svoj grijeh najprije pogleda bez donošenja suda (osude), bez trzanja i bez bojazni od kazne. Time postaje slobodna za razračunavanje s vlastitim grijehom i svojom životnom poviješću.

Svijest o krivnji omogućuje kajanje i preobrazbu (promjenu)

„*Idi i odsada više nemoj grijешiti*“. Isus ne bagatelizira grijeh. Ne govori da grijeha nema, kao primjerice: „*To je udvarački (kavalirski) prijestup. Prijedimo preko toga.*“ Naprotiv, Isus grijeh i krivnju čini svjesnom. To što si učinila, jest grijeh. Upravo je tu prilika za sretniji život. Jer svijest krivnje otvara oči. Bolno postajemo svjesni: Što sam tu nanio drugima? Što sam nanio sebi? Što je tu u meni da mogu tako postupiti? Kakav sam ja čovjek? Ova bolna potresenost izdjeluje kajanje i obraćenje.

Tek kad farizeji i pismoznanci shvate koliko su svojim ponašanjem ovu ženu povrijedili, tek kad žena shvati što je svojim ponašanjem nanijela samoj sebi, tek tada je novi početak moguć.

Svijest o krivnji pokazuje gdje sam krivac ili sukrivac trpljenja i boli. Tu gdje sam skrivio, imam i mogućnost da u budućnosti postupim drukčije. Snagu za to daje mi bol kajanja. Potiskivanje krivnje ili zataškavanje krivnje uzima mi upravo tu mogućnost. Odbađanje (potiskivanje) krivnje i prikrivanje krivnje prikrivaju. Njihova nesvjesna poruka glasi: Tu ne možeš za to ništa. Tu si podvrgnut mehanizmima protiv kojih e možeš ništa poduzeti.

„Idi i odsada više nemoj grijешiti“ Isus time govori ženi: preuzmi odgovornost za svoj život, za svoju prošlost i za svoju budućnost. Ti možeš postupati drukčije. Možeš postati nova. To stoji do tebe.

Trpljenje kao posljedica grijeha

Nije svako trpljenje i svaka bol posljedica grijeha. Ali vrijedi i obratno: Svaki grijeh ima za posledicu trpljenje, trpljenje za mene i – izravno ili neizravno – uvijek i za druge. Grijeh nikada nije samo privatni. Jer grijeh je odvajanje od Boga a budući da je Bog ljubav, grijeh rastavlja od ljubavi. Grijeh čini da ljubav više ne teče: ljubav Božja prema meni i natrag, ljubav preko mene k ljudima i prema stvorenu i obratno. Tako svaki grijeh, pa i onaj tajni, „privatni“, kao i grijeh u mislima, ima učinke.

Razraditi (aufarbeiten) grijeh

Grijeh ima povijest i posljedice. U obrađivanju grijeha treba čovjek – ovdje je to žena – slijediti ovu povijest.

Obrađivanje grijeha traži uzroke krivoga ponašanja. Oni su najčešće skriveni u životnoj povijesti. Često su povezani s korijenima iz kojih čovjek iznutra živi. Kod žene to može biti puno toga. Možda ne može reći Ne očekivanjima drugih ili vlastitim željama i poticajima. Možda je u svome braku nesretna. Možda su tu prisutne blokade koje ju sprječavaju da primi i dadne ljubav i potvrdu. Možda, možda ... Ova

si pitanja žena mora postaviti. Pitanje o uzroku ili uzrocima može biti dugotrajno, teško, mučno i bolno.

U obradu spada i pitanje: Što sam tražio u ovome grijehu? Koja nutarnja čežnja me je na to tjerala? Koje ciljeve i namjere sam slijedio, to znači što sam time htio postići? I – kako izgleda rezultat? Jesam li pronašao ono što sam tražio, ili sam promašio cilj? Grčka riječ „hamartein“, koju se ovdje i na mnogim mjestima u Bibliji prevodi sa „sagriješiti“ izvorno se u grčkome rabila za one koji gađaju lukom i strijelom, pa su promašili cilj.

Žena je promašila cilj i posljedice svoga grijeha osjetila na vlastitoj koži. Nekoliko uzbudljivih trenutaka donijeli su joj duboku duševnu ranjenost, strovalili ju u ogromne strahove i ponizile ju u njezinu dostojanstvu kao ženu. Je li se to isplatilo? Bi li se isplatilo da nije zatečena? Ne postoji li i kod najmanjega promašaja strah da pritom ne budem uhvaćen (zatečen). Ova i slična pitanja treba postaviti. Jer u nama prečesto postoji nešto što ne želi vidjeti istinu i pokušava taktiku zamagljenja tako dugo koliko god je moguće održati.

Svaki grijeh nas u stanovitome smislu fascinira. Cilja na dobit, na mrvu sreće, na nešto pozitivno, na nešto ugodno i blagotvorno. Tako je već bilo kod prvoga grijeha: „*Vidje žena da je stablo dobro za jelo, za oči zamamljivo, a za mudrost poželjno*“ (Post 3,6a). Tko ne bi bio mudar? Dobit, koju nam grijeh utuvljuje (nabaja) čini ga tako opasnim. Tek posljedice pokazuju da je dobit prividna dobit, laž a sve to skupa bio čisti slučaj s gorkim posljedicama.

Grijeh najčešće smjera na trenutak, na trenutačno dobit užitka. Isključuje budućnost. Najčešće ne pita o sutra, to znači o dobiti ovoga djela za daljnji život, za vrijeme i vječnost. Grijeh je uvijek kratkovidan.

Nanovo se odlučiti za put spasenja

Odvratiti se od grijeha znači, svjesno reći Ne i svjesno reći Da. Svjesno Ne prividnoj dobiti grijeha, ne odnosima koji vode do grijeha. „*Idi i odsada više nemoj griješiti*“ za ženu je između ostaloga glasilo: Riješi se svih kontakata s muškarcima koji nad tobom imaju moć. Budi

jasna u ovim odlukama i ne daj se sa sobom poigravati. Potreban je radikalni prekid, to znači prekid koji ide na korijen, na uzrok grijeha.

Da obraćenju leži u odluci nanovo se otvoriti Bogu i njegovoj ljubavi. U susretu s Isusom žena je iskusila spasenjsku Božju ljubav. Ovo iskustvo će ženi pomoći da u budućnosti gradi na ovoj Božjoj ljubavi i da vjeruje da je Bog ljubav koja često u i po ljudima – kao ovdje u Isusu – dolazi k nama i koja može ispuniti sve nedostatke njezina života.

Da obraćenju sadrži živjeti pozitivno. „Zauzmi se svom snagom svoje ljubavi za dobru stvar“, mogao bi Isus reći ženi, „i naći ćeš dublje ispunjenje.“

Pitanja:

- Kako pokušavam uživjeti se u ovu ženu?: Što je ona doživjela? Kako je sada tu? Koji strahovi i nade ju pokreću?
- Gledam na Isusa: Kakav je on tu? Što čini? Što govori? Zašto? Koje posljedice ima ovo za njega? Kako bi još inače mogao postupiti?
- „*Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen.*“ Što znači ovo za moje ophođenje s krivim ponašanjem drugih?
- Kako reagiram, kad me netko (u ljubavi) upozori na pogrešno ponašanje?
- Od kojih pogrešaka trpim? Gdje bi mogli ležati uzroci za to? Koju mi dobit one donose?
- Gdje bih već odavno morao učiniti jedan radikalni prekid?
- Založi se, upravo onda kad na jednome ljudskom području iskusuješ manjak, svom snagom svoje ljubavi za dobru stvar. Što bi moglo ovo za mene značiti?

Postaje spasenja

Već se desetljećima bavim s time kakav sam postao. Ali oko četrdesete sam počeo na nov način razrađivati svoju povijest. U vezi s time tri od više postaja.

Blagoslov u bolnici

Jedno od mojih najsretnijih vremena doživio sam u prosincu 1994. Radi operacije krajnika proveo sam 12 dan u bolnici. Uživao sam da jednostavno mogu biti. Bez terminâ, bez gotovo ikakvih kontakata, bez prisile i očekivanja. Pravo slobodno vrijeme.

Tako sam mogao o tijeku moga života razmišljati i pritom sam bio nadahnut kasetama i knjigama. Pritom mi je dolazilo svjetlo za svjetlom. Sve više sam otkrivao povezanosti. To otkriće me je usrećivalo premda se pojavljivalo i puno boli. Pred oči mi je kao sunce jasno sinula moja orijentiranost na postignuće i moja time inficirana slika Boga s različitim posljedicama. Ovo me vjerojatno sprječava u tome uživam u životu, jelu, u ljudima i u Bogu. Iznutra je tu bilo nešto što me je neprestano tjeralo. I premda ja to nisam htio, iz mene je jednostavno „izlazio“ neki pritisak.

Sve više sam otkrivao dijete u sebi koje gladije za potvrdom i prihvaćanjem u svome biću i u svojim potrebama. Ono je čeznulo za time da bude prepoznato, ljubljeno i dobrodošlo takvo kakvo ono jest. U produbljenome osluškivanju naišao sam na različite strahove, zidove i gorke, tvrde sudove. Sudovi kao „ako već ne mogu primiti, onda to i ne trebam“, „žene su tu da rade“, „ljubav se ne pokazuje“, „osjećaji se drugih ne tiču, a i nevažni su“, seksualnost je opasnost“. Takvi i mnogi sudovi određuju me iznutra. Djeluju kao zidovi koji sprječavaju pristup. U ova nutarnja područja ljubav i prihvaćanje Boga nisu mogli teći. Nadalje, duboko u sebi osjećao sam potrebu da se zbog toga što sam takav kakav jesam sa svojim osjećajima moram ispričati; postao sam dakle svjestan neke vrste sumnje u sebe: Jesu li moje potrebe u redu? Smiju li one biti ili ne bi li bilo bolje da ih nema?

Jedna temeljna slika, neka vrsta životnoga modela ili bolje jedan model reagiranja pokazao mi se u osobnome praćenju: Jedan nesiguran čovjek koji se pri najmanjim opasnostima povlačio u svoju jazbinu, jer je ondje mogao sakriti svoje osjećaje, misli i strahove. U toj vlastitoj jazbini nisam morao imati nikakva straha i nisam morao zauzimati nikakav stav. Bio sam zaštićen i istodobno izoliran. S time sam mogao prilično dobro živjeti, ali u tome nisam bio sretan.

Inspiriran knjigama i kasetama Duhom Svetim, čeznuo sam za time da u svojim dubljim slojevima nanovo prihvatim pogledam Božju ljubav. Prvi se korak sastojao u oproštenju svima koji su bili sukrivci mojih nedostataka.

Zatim sam sve to napisao: svoje negativne sudove, krive predodžbe, krive a reagiranja, zidove, strahove i td. Sljedećih tjedana popis je bio sve dulji. Svaki dan sam sve to predavao Isusovu otkupljenju. Molio sam ga neka dopusti da sve negativno na križu umre. Istodobno sam odlučio izići iz krivih načina ponašanja (primjerice jazbine) i dopustim da na svim područjima budem ljubljen i zahvalno primim ljubav ljudi. Iz sata u sat predavao sam svoje gladno dijete Božjoj milosti.

Napustio sam bolnicu sa željom da život, stvorenje, Boga, bližnja ali i svoj rad više mogu uživati, gledati ih i prihvaćati kao dar dobrog Boga. Nekoliko mjeseci kasnije opazio sam u sebi opipljivu promjenu.

Odmor

Neposredno prije odlaska u bolnicu bilo mi je jasno da ozdraviti mogu jedino ako se temeljito odmorim. Teret posljednjih godina i moje psihičke strukture nesreće izdjelovale su srčane poremećaje s poremećajima sna. To je trajalo dulje vrijeme. Ali nije li neodgovorno uzeti si šest do osam tjedana odmora? Što će drugi misliti? Nije li to neljubazno ponašanje prema ljudima u župnoj zajednici?

Ali sam posve jasno osjetio da je to ispravno. Odlučujući korak ozdravljenja sastojao se upravo u tome da iziđem iz realnih i umišljenih očekivanja drugih i slijedim ono na što se osjećam iznutra pozvan. Nikoga nisam pitao za dopuštenje. Na ovom dugom odmoru

ispunio sam sebi neke želje koje su već dugo u meni drijemale. Tako sam prvi puta bio neko vrijeme na moru i više tjedana u švicarskome nacionalnom parku. Jako sam volio more, brda i cvijeće. Tih tjedana sam naučio više paziti na potrebe svoga tijela pa sam i njemu htio učiniti dobro.

Za mene je bilo oslobađajuće otkriti da i bez rada i zadataka mogu biti sretan. Jesam li time bio slobodan od pritiska da moram djelovati?

Na osobit način sam se bavio svojom muževnošću. Tako mi je moj otac na jedan nov način postao važan. Zaprepašćujuće jasno sam postao svjestan, da sam mu jako sličan upravo na onim područjima koja sam kod njega odbijao. Dakle moralo me je nešto vezati uz oca i njegovo ponašanje. Pritom sam naišao na duboko u meni prisutan gnjev. Nesvjesno sam ga prezirao jer je na tako destruktivan način vršio svoj autoritet, nije podnosio otvorene sukobe i bježao od odgovornosti. Zbog ovoga ponašanja kod kuće nisam mogao naučiti dobro se nositi sa sukobima i otvoreno se odnositi prema napetostima. Oprostio sam svome ocu u svome srcu, prihvatio ga ponovno kao svoga oca i zamolio Isusa da me nauči na spasonosan način izdržati sukobe i vršiti autoritet. Razmatranje „muževnoga“, na sukobe spremna i hrabra Isusa u tekstovima Evanđelja pritom mi je pomoglo.

30 dana tišine

Dvije godine kasnije, u ljeto 1997. mogao mi se ispuniti jedan „san“. Više od 20 godina želio sam odmor u pustinji, kako bi sebe doživio potpuno ovisnim o sebi i o Bogu. San se ispunio utoliko, da sam za dobrih 30 dana u kontemplativnim duhovnim vježbama u Griesu mogao poći u nutarnju pustinju.

Nakon jednoga tjedna šutnje meditirao sam, na poziv moje pratiteljice, s imenom Marija. Najprije bez opipljiva učinka. Čitavom mojom dušom prolazila je trenutačno pukotina i bol, kad mi je ona nekoliko dana kasnije kazala da od sada trebam svoju majku kod molitve pozvati da bude uza me i sa mnom odlazi na šetnju. Marija i moja majka, s time nisam imao nikakvih svjesnih problema, ali ni

nekoga srčanog odnosa. Osjećao sam konačno neku emotivnu distancu. Petnaest dana je trajao ovaj put s ove dvije žene koji me je vodio na dno, i u fazu prije rođenja moga života.

Nutarnje slike, opažanja i „vizije“ dali su mi vidjeti nevolju moje majke i sve ono što je ona od strahova, pritisaka i otuđenja pretrpjela i kako je to u mene ušlo. Vidio sam da mi nije, premda je to htjela, nije mogla dati puno toga. Tako sam svoju majku na nov način zavolio. U dubljim slojevima moga bića pukotina je zacijelila. U Mariji sam doživio svoje „željenu majku“ koja se solidarizirala s mojim velikom boli i mene, na moje veliko divljenje, u svim mojim djetinjim potrebama prihvatila i potvrdila. Presretno je bilo dijete u meni koje je pronašlo svoju Majku i smjelo potpuno biti.

Vlastite misli:

Biblijski tekstovi za produbljivanje:

Post 3; Iv 4,1-26; Pnz 30,15-20; Iv 4,27-42; Ps 32; Mk 7,14-23; Ps 51; Rim 6,15-23.

8. „Niste li znali...?“

Razrađivanje grijeha i naše životne povijesti dovodi nas do korijenâ naše egzistencije. Pritom nailazimo na temeljni zakon života. Živjeti znači neprestano se mijenjati. Erich Erikson govori o osam faza razvoja odnosno sazrijevanja čovjekova života. Kod svake nove faze treba ostaviti „raj“ staroga (ranijega) stupnja razvoja. To pokazuje već rođenje. Ovdje treba ostaviti raj majčina tijela, zbrinutost bez vlastitoga udjela. Roditi se, biti izbačen van u ovaj svijet povezan je s bolju i naprezanjem (naporom). Beba mora sada sama disati, svoje potrebe obznanjivati krikom i sama na prsima majke sisati.

U različitim fazama ljudskoga života potrebno je uvijek izlaziti iz „raja“ ranijih faza razvoja i neprestano više preuzimati vlastitu odgovornost i izložiti se novomu, nepoznatomu. Ovo treba svladavanje i odvažnost, jer čovjek često čezne za napuštenim rajem, za „dobrim stratim“ vremenom gdje je bilo tako lijepo.

Ali čovjekov put ne vodi natrag u raj, nego u dovršenje Božjega kraljevstva. Čovjekov put je orijentiran na budućnost. To znači sazrijevanje, izlaganje životu, preuzimanje odgovornosti, neprestano učenje, ništa ne zadržati i ostati na putu. Jednu od najvažniji

(41) Njegovi su roditelji svake godine o blagdanu Pashe išli u Jeruzalem. (42) Kad mu bijaše dvanaest godina, uzidoše po običaju blagdanskome. (43) Kad su minuli ti dani, vraćahu se oni, a dječak Isus osta u Jeruzalemu, a da nisu znali njegovi roditelji. (44) Uvjereni da je među suputnicima, odoše dan hoda, a onda ga stanu tražiti među rodbinom i znancima. (45) I kad ga ne nađu, vrte se u Jeruzalem tražeći ga. (46) Nakon tri dana nađoše ga u Hramu gdje sjedi posred učitelja, sluša ih i pita. (47) Svi koji ga slušahu bijahu zaneseni razumnošću i odgovorima njegovim. (48) Kad ga ugledaše, zapanjiše se, a majka mu njegova reče: „Sinko, zašto si nam to učinio? Gle, otac

tvoj i ja žalosni smo te tražili.“ (49) A on im reče: „Zašto ste me tražili? Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca mojega?“ (50) Oni ne razumješe riječi koju im reče. (51) I siđe s njima, dođe u Nazaret i bijaše im poslušan. A majka je njegova brižno čuvala sve ove uspomene u svom srcu. (52) A Isus napredovaše u mudrosti, dobi i milosti kod Boga i ljudi (Lk 2,41-52).

U vezi s tekstem

Evandjelje ne govori ništa o Isusu kao malenome djetetu i mladiću. Jedino ovaj odlomak povezuje Isusovo djetinjstvo s javnim životom. Ovdje Isus nastupa prvi puta kao onaj koji djeluje. Njegov nastupa daje da nastane jedna bolna situacija. „Zašto“, pita njegova majka. „Zašto“ je i njegova prva riječ. On istodobno Boga naziva svojim ocem i jasno govori da njegova vezanost uz Oca mora u svemu imati prednost.

Jednom zauvijek, i vrlo bolno, pokazuje ovdje Isus da ga više ne određuju ljudska očekivanja, nego jedino njegov Otac. Ovo također i onda kad to sa sobom donosi nerazumljivu krutost i u nama se javljaju mnogi Zašto.

Marija najprije reagira ne shvaćajući. Ali je „brižno čuvala sve ove uspomene u svom srcu“ o o tome razmišljala. Na jedno takvo razmišljanje i sve bolje razumijevanje našega puta ozdravljenja (spasenja) pozvani smo i mi.

Otkriti i živjeti identitet

Ovaj odlomak nam pokazuje jednu važnu etapu na Isusovu putu, razvoj njegove osobnosti. Kao pobožni Židovi Isusovi su roditelji zajedno sa svojom rodbinom i znancima svake godine o blagdanu Pashe išli u veliki grad Jeruzalem. Bio je to bregovit put od oko 120 kilometara. Svečanost s tisućama hodočasnika trajala je više dana. Zatim se grupa hodočasnika vraćala zajedno kući. Tek nakon jednoga dana primijetili su Josip i Marija da Dvanaestogodišnjaka nema. Ovdje se očituje velika sloboda koju su oni Isusu dali. Nisu ga kontrolirali nego su mu vjerovali. Sada se vraćaju natrag i tri dana traže svoga sina

u veliku strahu i brizi.: Samo da se u velikome gradu nije dogodilo ništa strašno!

Zašto Isus nije pošao s njima natrag? Što se u njemu događalo? Odgovor, koji Isus daje svojim roditeljima na njihovo predbacivajuće pitanje „Sinko, zašto si nam to učinio? Gle, otac tvoj i ja žalosni smo te tražili“, daje gledati dublje: „Zašto ste me tražili? Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca mojega?“

To pokazuje: Isus je postao svjestan svoga identiteta – da je Sin nebeskoga Oca. I nešto ga je primoravalo da zauzme stav, da se osobno prema tome odredi. To je od njega zahtijevalo da se odvoji (oslobodi) vezanosti uz majku i oca. Ovo se dogodilo na način šoka. Isus je osjećao da je ovo svojim roditeljima morao učiniti, da bi oni mogli ostaviti (napustiti) svoje slike, snove, planove i očekivanja o njemu i od njega. Isus govori o jednome „*moram*“. Bolan, pubertetski proces odvajanja je Božja volja. Isus dakle nije tek kao tinejdžer zaboravio javiti se svojim roditeljima. Inače bi se kasnije ispričao. Ne, svjesno je zaostao u Hramu. „Morao“ je svojim roditeljima zadati ovu bol, ovu ranjenost koja je njega puno stajala.

Ovo s druge strane pokazuje: Roditelji moraju prepoznati i prihvatiti granice svoje odgojiteljske zadaće. Svaki čovjek treba otkriti i živjeti svoj vlastiti identitet. To je nešto sveto, nedodirljivo. Isus – a i svaki čovjek – treba ovaj identitet slijediti. To vrijedi i za same roditelje u oblikovanju njihova života; to znači sve više i više se povlačiti, djetetu davati slobodu da bi ono svoj identitet otkrilo, prihvatilo i moglo živjeti.

Marija je „*brižno čuvala sve ove uspomene u svom srcu.*“ To pokazuje: Akceptirala je, prihvatila. Iznutra se povukla pred svetošću Isusova puta. Tako je Isusu bilo moguće biti im „*poslušan*“.

Struktura obitelji i Isusov poziv

U Isusovo vrijeme je obitelj, rodbinstvo, bila institucija koja je imala prevlast. Obitelj i rodbina osjećali su se kao jedna velika zajednica, kao jedno veliko Ja koje je jamčilo sigurnost i dobar ugled. Ova se prevlast primjerice osjećaja u načinu razmišljanja, kao:

„Donosi li to rodbini čast ili sramotu? Koristi li joj?“ Takvim načinima razmišljanja morali su se voditi svi ukućani, inače se imalo posla s rodbinom.

I sam Isus je to osjećao. Njegova se rodbina dala voditi javnim mišljenjem, sudom nadležnima o njemu i strahom od sramote. Zato su ga htjeli spriječiti od njegova javnog nastupa: „*I dođe Isus u kuću. Opet se skupi toliko mnoštvo da nisu mogli ni jesti. Čuvši to, dođoše njegovi da ga obuzdaju jer se govorilo: 'Izvan sebe je!'*“ (Mk 3,20-21). „Ponašaj se normalno i tiho, inače ćeš nam zadavati poteškoće.“ To bi mogla biti njihova deviza.

Isus je znao za taj trik obitelji i rodbine. Stoga poziva svoje učenike da ostave vlastitu obitelj, njihov način gledanja, njihove vrijednosti i sudove: „*Odmah pozva i njih. Oni ostave oca Zebedeja u lađi s nadničarima i otiđu za njim*“ (Mk 1,20).

„Moguće je ovo označiti kao nužno odvajanje, kao prekid da bi se razvile veće životne perspektive umjesto da se bude usredotočeno samo na to da se ostvare željeni snovi koje su mama i tata u nekoga polagali. Znači li to da se mora prostorno odmaknuti od roditelja i obitelji? Ne bezuvjetno (premda to ponekad može biti korisno). Ali u svakom slučaju mora se duhovno, psihički od njih rastati; mora se zauzeti kritički odmak od njihovih vrijednosti i otkriti svoje vlastite vrijednosti. Ove vrijednosti ne moraju nužno biti upravo suprotne njihovim vrijednostima, ali ne moraju biti ni njihove, samo zato jer su to vrijednosti roditelja. To je nuždan korak do odrastanja.“¹²

Marija i odrasli Isus

Mariji je, kao i svakoj majci koja voli svoju djecu, bilo jako teško ostaviti svoga sina slobodnim. Ona bi tako radio vidjela da se Isus ponaša prema njezinim – tako dobronamjernim predodžbama. Isus je osjećao ovaj dobronamjerni izazov i suprotstavio se.

Više puta je „morao“ svojoj majci dati do znanja da mu više nema što reći. Tako Isus svoju majku, koja je s njegovom braćom došla da s

njim razgovara, ostavlja jednostavno stajati pred vratima (usp. Mk 3,31-35). Umjesto toga gleda na ljude oko sebe i govori: „*Tko god vrši volju Božju, on mi je brat i sestra i majka*“ (Mk 3,35).

Isus se isto tako distancirao na svadbi u Kani (usp. Iv 2,1 i dalje). Marija koja je vjerovala u svoga sina, htjela ga je animirati: „*Vina nemaju!*“ Učini (poduzmi) nešto! Ali Isus joj osorno reče: „*Ženo, što ja imam s tobom? Još nije došao moj čas!*“ „*Moj čas*“, to znači: Ne ti, netko drugi će mi reći što mi je činiti. U ovoj točki više mi nisi majka, nego žena kao i sve druge.

Marija radi ovoga odbijanja nije ogorčena. Štoviše, uvijek iznova je pokušavala razumjeti Isusa. Sve više i više je shvaćala da je prirodno majčinstvo ispunilo njezinu zadaću i da rodbinske veze u Božjemu kraljevstvu više ne vrijede. Koliko je Marija razumjela i pronašla novi, Duhom izdjelovani odnos, pokazuje se u njezinoj neslomivoj vjernosti pod križem. Marija je puno naučila. To sačinjava njezinu veličinu. Iz toga možemo samo učiti!

„Moje“ – „naše“ dijete?

Marija i Josip su svoje dijete kratko poslije rođenja posvetili Bogu (Lk 2,22). Slično činimo i mi kod krštenja ili blagoslivljanja djece. Time izražavamo da djeca pripadaju Bogu. Nama su povjerena na neko određeno vrijeme na „posudbu“ da ih pratimo u njihov život. „Jer vaša djeca nisu vaša djeca. Ona su sinovi i kćeri čežnje života za samima sobom. Dolaze po vama, ali ne od vas. I premda su s vama, ona vam ne pripadaju vama. Smijete im dati svoju ljubav, ali ne i svoje misli, jer ona imaju svoje vlastite misli.“¹³

Pomireni služiti uvijek vlastitome identitetu

Roditelji i djeca se uzajamno obilježavaju (prožimaju). I jedni i drugi su pozvani posredovati blagoslov i zdravlje (spasenje). Uzajamno cijenjenje, zahvalnost i poštovanje svake osobe su temelj (podloga) za to. „*Poštuj oca svoga i majku svoju, kako ti je Jahve, Bog*

tvoj, zapovjedio, da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji koju ti Jahve, Bog tvoj, daje“ (Pnz 5,16).

Pravo se poštovanje pokazuje u tome da jedni drugima pomažemo kako bi svatko živio svoj vlastiti identitet, slobodno od uzajamnih ovisnosti. Ovo vrijedi u braku i prijateljstvu, štoviše u svim odnosima. „Ako nešto voliš, pusti neka ide! Vrati li se, pripada tebi. Ne vrati li se, nikada ti nije ni pripadalo“ (P. M. Call). Takva sloboda živi u svim odnosima. Ako tako služimo svačijemu identitetu, to će roditelje i djecu međusobno povezivati na nov način.

Pitanja:

- Pokušavam uživjeti se u Isusove roditelje: Kako su nakon tri dana traženja došli do Hrama? Što su kazali? Zašto? Kako su doživjeli Isusov odgovor? Kako su na njega reagirali?
- Poznajem li slične situacije iz moga vlastitoga života? Koje? Kako mi je pritom bilo?
- „Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca mojega?“ Što znači ovo „moram“ za Dvanaestogodišnjaka a što za njegove roditelje?
- Za roditelje: Kakva je moja reakcija kad moja djeca u pubertetu toliko toga „odsijeku“ i odvoje se? Pada li mi teško pustiti ih? Zašto?
- Gdje sam iskusio da moje ideje, savjeti i želje drugima više nisu važni? Kako s time postupam?
- Imam li hrabrosti oduprijeti se, kad trebam živjeti prema predodžbama i idejama drugih? Na kojim područjima se toga plašim?
- Gdje sam već iskusio da sam ljude ili projekte, koje sam ostavio, na jedan nov način odnosa opet dobio na dar? Što su razlike prije i poslije ostavljanja?

Sebeljublje ili samozatajnost

Naređeno nam je otkriti vlastiti identitet, prihvatiti ga i živjeti. Ali kako to ide?

Tko bez razmišljanja, tek tako jednostavno čita Bibliju, može biti iziritiran. Tu Isus s jedne strane govori: „*Tko hoće biti moj učenik, neka se odrekne samoga sebe...*“ (Mk 8,34), s druge pak strane: „*Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga*“ (Mk 12,31). Vrijedi li ovdje zaniijekati sebe ili sebe ljubiti? Što se misli pod „samoga sebe“?

Postati „Božja slika i prilika“

Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku i priliku. „*I reče Bog: 'Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična, da bude gospodar ribama morskim, pticama nebeskim i stoci – svoj zemlji – i svim gmizavcima što puze po zemlji!' Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih*“ (Post 1,26-27). U najnutarnijoj biti, gdje je čovjek potpuno slika i prilika Božja, svaki je čovjek jedinstven, neizmjerljivo lijep i čudesan. Kad bismo ovu našu vlastitu ljepotu jednom vidjeli, nikada više ne bismo imali osjećaje manje vrijednosti. Samo bismo se divili i divili. Bili bismo presretni i ne bismo se htjeli ni sa kime zamijeniti! U najdubljoj nutрини mi smo veoma dobri. Kad je Bog stvarao čovjeka, bio je sretan i rekao: „*Bijaše veoma dobro*“ (Post 1,31). Ovo mi je najbolje uspjelo.

Slika i prilika znači: Svaki čovjek, neovisno o svojoj dobi, svome spolu, svojoj rasi, svojim duševnim i tjelesnim sposobnostima, svojoj religiji jedinstvena je slika Božja. Drukčije rečeno: Bog hoće svoju ljepotu, svoja prostranstva, šarolikost, ljubav, nježnost, milosrđe, slavu na jedinstven način dati da zasja na svakome čovjeku.

U slici i prilici hoće zasjati izvorna slika. Tu, gdje je čovjek slika i prilika Božja, gdje kroza nj sjaji Božja slava i ljubav, tu je on uistinu on (sam). To je pravo sebstvo, bit, čovjekovo biće. Tu je on do u najnutarnijju nutrinu jedno sa samim sobom, potpuno jasan, pravi i istinit.

Ali, takvi kakvi mi ljudi jesmo i kakvima sebe doživljavamo, ovo je pravo sebstvo otuđeno, potamnjeno i zatrpano. Čovjek je zbunjen i uopće ne zna što je on ustvari. Ali Bog nas u svojoj ljubavi hoće osloboditi svake otuđenosti. I poziva nas na put, u nasljedovanje Isusa. To je put kršćanski shvaćena razvoja osobnosti.

Osoba dolazi izvorno iz grčkoga kazališnog prizora. Glumci nose masku. Ona se zvala „persona“. Kroz ovu masku je odzvanjalo i strujalo ono što je glumac trebao predstavljati. Prema tome možemo reći: Kroz našu obu treba prosijavati pravo sebstvo – Božja slava i ljubav.

Sebeljublje i samozatajnost u prvoj polovici života

Jedan mladi čovjek piše: „Tragam za svojim identitetom, za onime što u meni hoće postati, i za neizmjenjivim, što me čini čovjekom, koje čekajući u meni počiva i hoće biti probuđeno na život. Tragam za onime u sebi što nije oblikovano pritiskom mase ni prilagođivanjem, nego što kroz razmišljanje o mojoj jedinstvenosti (i neponovljivosti) postaje životno. Ne želim izražavati ono što je meni strano, niti želim biti doglasalo (glasnogovornik) za ideje drugih. Tražim izvor u sebi i želim dopustiti da on stvarno provre.“

Čovjek u prvoj fazi života ima zadaću svoju osobnost, svoje Ja, svoj identitet, svoju volju, svoje različite sposobnosti razvijati, prihvaćati i oblikovati. Njegova je zadaća svoj život uzeti sam u svoje ruke. Zato mora postati samostojan (to znači imati stajalište [stav] u sebi, sam odgovoran (to znači sam preuzeti odgovornost za sebe) i zreo (to znači svojim vlastitim ustima zastupati svoje vlastite misli, stajališta).

Čovjek tako izgrađuje svoj profil. Razvija živjeti njemu vlastiti način, odnose s ljudima, prema stvarima i prema stvorenju. On svojom izobrazbom, izborom svoga životnoga staleža izgrađuje svoju vlastitu egzistenciju, svoje odnose, zvanje, eventualno zasnivanje obitelji, vlastiti stani td.

Tako čovjek pronalazi svoje Ja, svoju samostojnost, mora se izvana i iznutra odvajati od svih ovisnosti o roditeljima, o mišljenju

društva i svojih kolega i kolegica. Ne uspije li mu to, on nije slobodan da živi svoj život. On može ostati vezan i tako da samo mijenja izvanjski oblik ovisnosti. Umjesto ovisnosti o roditeljima, nastupa ovisnost o partneru, o javnome mišljenju, o pljesku određenih ljudi.

Sebeljublje ovdje znači unaprjeđivati svoj identitet, osobu koju u sebi otkrivam, ljubiti ju i radovati joj se. Samozatajnost znači ne paziti na sve ono, kako me drugi hoće imati, suprotstavljati se svakome određivanju od strane drugih.

Sebeljublje i samozatajnost u drugoj polovici života

„Dok si bio mlađi, sam si se opasivao i hodio kamo si htio“ (Iv 21,19a). Ova Isusova riječ Petru može upućivati na prvu polovicu života. Duge haljine, koje su ljudi tada nosili, moralo se opasivati. Inače su smetale pri hodu i radu. Sama sebe opasivati upućuje na vlastitu aktivnost. Tako je Petar u mladim godinama svoj život sam uzeo u ruke. Ali sada ovo postaje drukčije. „*'Ali kad ostariš, raširit ćeš ruke i drugi će te opasivati i voditi kamo nećeš.'* A to mu reče nagovješćujući kakvom će smrću proslaviti Boga. Rekavši to doda: *'Idi za mnom!'*“ (Iv 21,18-19).

Ovdje su rečene tri stvari: Prvo se radi o proslavi Boga, drugo o smrti i treće o putu kojemu se Petar protivi. To je egzaktno iskustvo mnogih u krizi srednje životne dobi. Na njihovu kraju iskusit će se Božja slava u vlastitome životu. Ovo se događa nutarnjim umiranjem. A put, kojemu se čovjek protivi, jest suočavanje s istinom životne situacije i dubinama vlastite osobnosti.

U drugoj polovici života – često u godinama između 37-47 – zahvaća Bog izvanjskim i nutarnjim događajima života (razočaranja, bolesti, krize smisla, iskustva gubljenja) u život. Ovo se može dogoditi ušuljavajući (prikradajući se), ali ipak posredstvom kriza ili iskustva neke velike „rane“. Izvanjski doživljava čovjek da njegove snage stagniraju i umanjuju se. Čovjek prestrašen ustanovljuje: Više od polovice život ja već prošlo. Život je ograničen.

Tada se javljaju pitanja, kao: Za što sam i kako do sada živio? Što je sada još smisao moga života? Pritom su neprevidivi lažni (krivi)

motivi, pogrješke i sljepoća). U ovoj se fazi radi o tome da vlastitu životnu povijest bezuvjetno pogledamo, pripustimo gorku spoznaju sebe, pomirimo se sa zatajenjima, ranama i razočaranjima. Zatim se mogu pojaviti potisnute čežnje i želje. Postajemo svjesni neživiljenih i jednostranih stvari. Javljaju se nove potrebe. A to otvara i za nove mogućnosti.

U ovoj fazi je važno imati pred očima neriješene probleme života. Ali prije svega traži izdržavanje krize razračunavanje sa smrću. Nitko neka sebi ne umisli da je vječan. Kao što se u pubertetu nešto gubi i istodobno nešto dobiva, tako se i u krizi srednje životne dobi mora rasti. Umrijet ćemo i neizbježno poći u smrt. Upravo je u tome skrivena prilika, prilika postati zrela osobnost.

Carl Gustav Jung govori o tome da svaki čovjek u sebi nosi ženstvene dijelove duše (anima) i muževne dijelove osobnosti (animus). Muškarac u ovoj fazi treba najčešće svoje ženstvene dijelove duše, koje su više orijentirane na odnos, prihvatiti i integrirati. To mu omogućuje jedan novi pristup osjećajima, odnosima, socijalnim djelima, kao i stvaralačkome i umjetničkom. Kod žene je to najčešće obratno. Ona može muževne kvalitete, koje su više orijentirane na stvar, pojačano prihvaćati u svoj život. Tako može postati više intuitivna, laćati se novih zadataka i u javnome životu preuzeti odgovornost.

Tko krizu srednje životne dobi, koja najčešće traje godinama, pripusti i kroz nju prođe, postaje dublje jedno s istinom svoga života. On svoj identitet pronalazi u Biti. Milost postaje iskustvo jer on se egzistencijalno osjeća ovisnim o njoj (milosti). Posljedica toga je više opuštenosti, mudrosti, mira i dobrote. Čovjek na nov način pronalazi sama sebe. Postaje cjelovitiji.

Prema mistiku Tauleru cilj se ove krize sastoji u tome „da se oslobodimo svih zgrčenosti srca“. U drugoj fazi života postoji dakle jedna dublja preobrazba po Božjemu Duhu. Slikovito rečeno: Bog zahvaća preko nutarnjih i izvanjskih okolnosti u kuću života, „iskorjenjuje [siječe korijenje] zgradu, nanovo iznutra uređuje i sređuje. To je put koji puno obećava, ali kamenit.

Sebeljuble u ovoj fazi znači: Ne potiskivati krizu, nego s ljubavlju u nju ući, i pripustiti što se događa. Samozatajnost se ovdje sastoji u tome da više ne pazimo i ostavimo omiljeni vlastiti profil, pozitivne slike o sebi, i zavoljene slike o Bogu, vlastite sudove i konstatacije. To znači: rasti se od „vlastitih“ određenja od strane drugih moga života.

Vlastite misli:

Biblijski tekstovi za produbljivanje:

Lk 1,26-38; Lk 1,39-56; Lk 2,1-20; Lk 2,21-40; Lk 2,41-52; Mk 3,20-21; 3,31-35; Lk 8,19-21; 11,27-28; Iv 2,1-12; Iv 19,25-26; Dj 1,12-14; Sam 2,12-36; 2 Kor 1,5-11.

9.

„Tko ne nosi svoga križa...“

Put oslobađanja od svakoga oblika određivanja sa strane nije nipošto ugodna šetnja na kojoj sve nekomu tek tako pada u krilo. Isus previše dobro zna da put u život vodi i kroz oporost i trpljenje.

(25) S njim je zajedno putovalo silno mnoštvo. On se okrene i reče im: (26) „Dođe li tko k meni, a ne mrzi svog oca i majku, ženu i djecu, braću i sestre, pa i sam svoj život, ne može biti moj učenik! (27) I tko ne nosi svoga križa i ne ide za mnom, ne može biti moj učenik! (28) Tko od vas, nakan graditi kulu, neće prije sjesti i proračunati troškove ima li čime dovršiti: (29) da ga ne bi – pošto već postavi temelj, a ne mogne dovršiti - počeli ismijevati svi koji to vide: (30) 'Ovaj čovjek poče graditi, a ne može dovršiti!' (31) Ili koji kralj kad polazi da se zarati s drugim kraljem, neće prije sjesti i promisliti da li s deset tisuća može presresti onoga koji na nj dolazi s dvadeset tisuća? (32) Ako ne može, dok je onaj još daleko, poslat će poslanstvo da zaište mir. (33) "Tako dakle nijedan od vas koji se ne odrekne svega što posjeduje, ne može biti moj učenik“ (Lk 14,25-33).

U vezi s tekstom

Isus je na putu u Jeruzalem. Sluti što ga ondje očekuje. Već dva puta je govorio o mucu (Lk 9,22.44). Ali to ga ne zadržava. Odlučno ide prema svome „određenju“ u Jeruzalem.

NA ovome putu prate ga mnogi ljudi. On im se obraća. Ne želi da slijede lažna očekivanja ili prijanjaju uz iluzije. Nego ljudi trebaju znati o čemu se u nasljedovanju Isusa radi. Radi se o prvenstvenoj nedvosmislenosti vezanosti uz njega i njegov put. Tu mora sve zaostati.

Obitelj, vlastite planove i projekte, imetak, štoviše vlastiti zemaljski život mora učenik (učenica) „smatrati bezvrijednim“.

U grčkome izvornom tekstu stoji za „smatrati bezvrijednim glagol „mrziti“. Novozavjetna psihologija je pronašla da su u Isusovo vrijeme jedva postojale riječi za osjećaj. Mrziti i ljubiti zato nisu izrazi osjećaja, nego naputci za djelovanje. „*Ljubi bližnjega svoga*“ ne znači da trebaš imati osjećaj za bližnjega, nego da bližnjemu činiš nešto što je za njega dobro. Isus dakle ovdje pod mrziti ne misli razvijati negativne osjećaje ili zločesto djelovati, nego nekoga ili neku stvar svjesno odmaknuti, staviti na drugo mjesto.

Tko hoće nasljedovati Isusa, mora dakle biti spreman sve ljudske i obiteljske veze odmaknuti, čak i svoje vlastite predodžbe, planove i želje o životu zapostaviti (zanemariti). „Radosna vijest“ prevodi ovako: „Tko mi se hoće pridružiti, mora biti spreman prekinuti s ocem i majkom, isto sa ženom i djecom, braćom i sestrama, napustiti čak i svoj vlastiti život. Inače ne može biti moj učenik.“ Prekinuti znači osloboditi se svih očekivanja obitelji i prijatelja.

Slika o nošenju križa

Tko nosi svoj križ, osuđen je na smrt. Ide ulicama, praćen mnoštvo koje se ruga. Mnoštvo može jedino na njega iskaliti svoje razočaranje, svoj gnjev i svoju „frustraciju“. Zahtjeve i očekivanja na smrt osuđenomu ono više ne može postavljati. S time je konačno gotovo.

„*Tko ne nosi svoga križa i ne ide za mnom...*“ Isus time govori: Promotri sebe kao čovjek koji je mrtav za očekivanja i zahtjeve ljudi. Mrtav je ovdje druga riječ za slobodan. Promotri sebe i živi kao čovjek koji je postao slobodan, slobodan od onoga što drugi o njemu misle i govore, slobodan od očekivanja obitelji i prijatelja, slobodan od vlastitih slika, predodžbi i očekivanja od života, slobodan od vezanosti uz imetak.

Slobodan, ali ne da živiš neodgovorno po principu uživanja i čudljivosti, to ne bi bila prava sloboda, nego samovolja. Slobodan više da u svemu – upravo i u odnosima u obitelji – ideš Isusovim putem i

živiš istinoljubivo. Tada ćeš pronaći sreću svoga života. Cilj se sastoji u slobodi koja čini mogućim nasljedovati Isusa potpuno i u svemu!

Radikalna odlučno zvuči kruto. Ona pokazuje da Isus ništa ne drži do nepromišljenih su-trkača. Ili potpuno ili nikako, ili „vruć“ ili „hladan“ (usp. Otk 3,15 i dalje), njegova je deviza. Tko nije spreman ići s njime čitavim putem, tko hoće biti kršćanin prema svojim uvjetima i po svome ukusu, nije prikladan za velike Isusove namjere.

„Tko jednoga čovjeka ljubi tako da ga mora bezuvjetno spasiti iz kuće koja gori, taj više ne kalkulira: idem vidjeti dokle mogu prodrijeti a da za mene ne bude opasno. Tko istinski ljubi, zalaže svoj život“ (Karl Herbst). Na takvu odlučnost misli Isus. Ali Isus nikoga ne želi za to okupirati ili obmanuti. U prisposobi o gradnji kule i odlaska u rat poziva on trijezno razmisliti hoće li ovim putem ići.

Križ

Rimljani su pobijedili Kartažane u tri rata i kao pobjednici ono najokrutnije od pobijeđenih: metodu čovjeka mučiti tako polagano i tako brutalno koliko god je više moguće do smrti. Razapinjanje je bio najstrašniji način smaknuća (pogubljenja) koji je u starini postojao.

Nitko ne bi razapeo Rimljanina. Ova sramotna kazna bila je određena isključivo za robove i nerimljane i odnosila se na najteže delikte kao ubojstvo, krađa Hrama, pobuna i veleizdaja. Enormnim gubitkom krvi umirali su mnogi već kod bičevanja. Broj udaraca bio je neograničen. Neki su bili bičevani tako dugo, dok utroba nije bila otvorena. Osuđeni je sam morao vući poprečnu gredu križa. Ako bi se pritom srušio, Rimljani su kao opsadna vlast na mjesto njega imali pravo primorati sljedećega najprikladnijeg prolaznika za daljnje nošenje (križa).

Daskom pod nogama mučenoga namjerno se produljivalo smrtnu borbu. Raspeti je trebao živjeti, reci trpjeti što je moguće dulje. Fizička opterećenost dosegla je u tome trenutku svoju najvišu granicu: ekstremno otežano disanje i užasna žeđ. Čavli, zabijeni kroz osjetljiva mjesta živčevlja uzrokovali su neizdržive boli, isto kao nakon bičevanja brzo nastalu groznicu. Udovi su bili napeti, glava kao da se

hoće raspasti. Mnogi su na križu poludjeli. Obično se raspetima davalo mješavinu vina i smirne da ih se omami. Umirali su opijeni.

Ciceron je opisao razapinjanje kao „kao najokrutnije i najodvratnije od svih mučenja“. Car Teodozije Veliki (379.-395. poslije Krista) konačno je dokinuo razapinjanje. Rimljani su ga (razaopinjanje) smatrali previše okrutnim čak i za najteže zločince.

Što je Isusa dovelo na križ?

Isus se nije dao vezati ni od kojega čovjeka, ni od grupacija i sustava – ni od religioznoga kulta ni od sustava žrtvovanja. Jedino je prema svome Ocu živio nepodijeljeno predanje. U potpunoj vjernosti zauzimao se za kraljevstvo i volju svoga Oca. Naviještao je bezuvjetnu Božju ljubav prema svim ljudima i objavljivao ju mnogim ozdravljenjima. Njegova je namjera bila potpuno oslobođenje ljudi od svih oblika otuđenosti i ugnjetavanja. To mu je brzo pribavilo neprijatelje.

Već na početku trećega poglavlja piše Marko nadovezujući se na jedno ozdravljenje u subotu: „*Farizeji iziđu i dadnu se odmah s herodovcima na vijećanje protiv njega kako da ga pogube*“ (Mk 3,6). Vjernost sveobuhvatnoj ljubavi njegova Oca prema svim ljudima dovelo ga je naposljetku na križ.

K tomu još i drugo: Vjernost prema istini o njegovoj osobi, prema njegovu identitetu Sina Božjega. Već smo to čitali kod ozdravljenja uzetoga na ribnjaku Bethezda. Ondje je Isus rekao Židovima koji su ga radi liječenja subotom progonili: „*Otac moj sve do sada radi pa i ja radim.*“ (18) *Zbog toga su Židovi još više gledali da ga ubiju jer je ne samo kršio subotu nego i Boga nazivao Ocem svojim izjednačujući sebe s Bogom*“ (Iv 5,17-18).

Ovo je bilo još očitije kod saslušanja pred Velikim vijećem. Nakon što nisu bili pronađeni lažna očitovanja svjedoka koja su opravdavala Isusovo smaknuće, pitao ga je veliki svećenik Kajfa: „*Zaklinjem te Bogom živim: Kaži nam jesi li ti Krist, Sin Božji?*“ Reče mu Isus: „*Ti kaza! Štoviše, kažem vam: Odsada ćete gledati Sina Čovječjega gdje sjedi zdesna Sile i dolazi na oblacima nebeskim.*“ Nato veliki svećenik

razdrije haljine govoreći: „Pohulio je! Što nam još trebaju svjedoci! Evo, sada ste čuli hulu! (66) Što vam se čini?“ Oni odgovoriše: „Smrt zaslužuje!“ (Mt 26,63-66).

Ne lažnome križu

Isus nije tražio križ i trpljenje, naprotiv. Bio je potpuno čovjek koji prihvaća život., Pritom se nije dao ni na koji način manipulirati, niti prijetnjama niti očekivanjima, niti mogućim trpljenjem i sukobljavanjima. Činio je ono što je iznutra smatrao ispravnim. Zato često nije činio ono što su ljudi od njega očekivali. Isus je često govorio Ne. Nikada nije dopustio da na sebe natovari lažne „križeve“. Isus je mogao razočarati očekivanja ljudi, čak i dobronamjerna. Kad se povlačio u osamu i učenici mu govorili: „Svi te traže!“ (Mk 1,37), razočarao je ova očekivanja: „Hajdemo drugamo... da i ondje propovijedam“ (Mk 1,38).

Nakon što je na čudesan način nahranio mnoštvo, narod je htio Isusa zadržati: „Kad Isus spozna da kane doći, pograbiti ga i zakraljiti, povuče se ponovno u goru, posve sam“ (Iv 6,15).

„Tada mu netko iz mnoštva reče: 'Učitelju, reci mome bratu da podijeli sa mnom baštinu.' Nato mu on reče: 'Čovječe, tko me postavio sucem ili djeliocem nad vama?'" (Lk 12,13-14). Isus je jasno rekao da to nije njegova zadaća.

Isus nije dopustio da ga u svemu ponižavaju. Kad je jedan od slugu pri saslušanju kod Ane udario Isusa po licu, Isus mu je jasno dao do znanja da nema na to pravo. „Ako sam krivo rekao, dokaži da je krivo! Ako li pravo, zašto me udaraš?“ (Iv 18,24).

Isus puno toga nije prihvaćao. Nije dopustio mu natovare lažne križeve. To znači trpljenje i poteškoće koje ne spadaju u njegovo poslanje, jasno je odbacivao. To ga je učinilo sposobnim reći Da križu koji je bitno spadao u njegovo poslanje.

„Tko ne nosi svoga križa...“

Križ je trpljenje, koje izrasta iz vjernosti Evanđelju. On je ono što bitno spada u naš poziv kršćanina. A to je često povezano s porugom, ismijavanjem, odbacivanjem i progonom. I sukobi savjesti, odricanja ili druge poteškoće mogu biti posljedica Evanđelja. Svatko tko ozbiljno nasljeduje Isusa, osjetit će križ.

Ali oprez: Nije svako odbijanje znak Isusova križa! Mi na puno toga možemo svojim ponašanjem biti sami krivi. Ovo treba uvijek kritički propitivati.

„*Tko ne nosi svoga križa...*“ pokazuje: Križ je moguće i odložiti. Mi možemo šutjeti gdje trebamo govoriti. Možemo se povući gdje moramo zauzeti stav. Možemo ostati promatrači, umjesto da aktivno sudjelujemo. Možemo svoje kršćanstvo živjeti blijedo, mlako, podvojeno, tako skriveno da to ne izaziva protivljenje.

„Blago vama...“

Križ, trpljenje kao posljedica nasljedovanja Isusa, jedina je vrsta trpljenja koju Isus naziva blaženom. „*Blago progonjenima zbog pravednosti: njihovo je kraljevstvo nebesko. Blago vama kad vas – zbog mene – pogrde i prognaju i sve zlo slažu protiv vas*“ (Mt 5,10-11; usp. I Lk 6,22-23).

„*Blago vama*“, jer vas ovo trpljenje čisti. „*Blago vama*“ jer vas ovo trpljenje dublje povezuje s ljubavlju, s Isusovim životom. „*Blago vama*“, jer ovo trpljenje pospješuje dolazak Božjega kraljevstva. Zato smije, štoviše mora ovo trpljenje križa biti prihvaćeno.

Ovo trpljenje bitno spada u naše poslanje, točno je prilagođeno našim sposobnostima i snagama. Ne smijemo ga otkloniti. Križ hoće da bude nošen, kako izvješćuje jedna legenda: Ljudi su bili na putu sa svojim križevima. Mučili su se sa svojim teškim teretom. Jednomu je njegov križ bio ipak previše dugačak i on otpili dobar komad. Nakon duga hodočašća svi su prispjeli do jednoga ponora. Nije bilo nikakva mosta u zemlju, koja je obećavala vječnu radost i Božju vidljivu blizinu. Svi su nakon kratka oklijevanja položili svoje križeve preko ponora. I gle: točno su pristajali. Onaj pak koji je komad križa otpilio da bi mu bio lakši, stajao je sada tu pogođen i očajan.

To pokazuje: Prihvaćanje i nošenje našega križa idealno nas pripravlja na ono što dolazi. To je put u radost, u blizinu – ukratko: put u nebo.

Pitanja:

- Što misli Isus u retku 26 sa „*Dođe li tko k meni, a ne mrzi svog oca i majku, ženu i djecu, braću i sestre, pa i sam svoj život, ne može biti moj učenik!*“ Što pak ne misli?
- Pozvan sam redak 26 nanovo i pozitivno formulirati. Kako bi onda glasio?
- Koje su od ovdje spomenutih misli o nošenju križa za mene neobične? Koje imaju smisla?
- Što osjećam kad (neopravdana) očekivanja drugih razočaram? Gdje mi nedostaje hrabrosti za to? Što trebam da to mogu učiniti?
- Je li već bilo situacija kad sam svoj križ odložio jer je to komotnije? Koje? Kako sam se osjećao iza toga?
- Iskusujem li sada protivljenje, odbijanje i nedostatke radi Isusa?
- Koja trpljenja nisu križevi u Isusovu duhu?
- Što me sprječava prihvatiti trpljenje križa, koje me čisti i dublje povezuje s Isusovom ljubavi?
- Koja trpljenja spadaju bitno u moje poslanje? Koja ne? Kako to mogu razlikovati?

Da križu

Tijekom svoga javnog djelovanja Isus je sve više i više prepoznao da ga neizbježno čeka odbijanje, odbačenost i brutalno trpljenje. Ne da bi njegov Otac to želio niti tražio, naprotiv: Više je to posljedica njegova poslanja, dosljednost njegove vjernosti: U ovome smislu govori Isus o onome „morati“.

Što Isus sada čini? Potiskuje li svoje trpljenje? Ne, Isus se s njime razračunava. Gleda ga. Bavi se njime. Ide s njime u molitvu. On je htio iskusiti pripada li ovo trpljenje bitno njemu ili postoji neki drugi put da ispuni svoje poslanje. Za njega je to bilo središnje pitanje.

Snaga slobodnoga Da

Kad je Isusu postalo jasno da je križ neizbježan, svjesno je rekao Da. Dragovoljno se odlučio za ovaj put. „*Kad su se navršili dani da bude uznesen, krenu Isus sa svom odlučnošću prema Jeruzalemu*“ (Lk 9,51). Doslovce stoji: Upravio je svoje lice prema Jeruzalemu. Upravio je na to svoje nutarnje oko i podesio se na to. To znači: Isus je iznutra pogledao sve što bi ga moglo zadesiti i što će s njime biti. „Kušao“ je unaprijed razmatrajući bol odbijanja, samoće, trpljenja tijela, duše i duha. Istodobno je gledao na svoga Oca, na svoje zajedništvo s njim i na ono što će biti moguće po njegovu trpljenju i umiranju. On se iznutra toga čvrsto držao. Odlučuje platiti cijenu. Zato je rekao Da. „*Odlučio*“ se za to.

Jasno govori u Ivanovu Evanđelju o ovoj svojoj slobodnoj odluci: „*Zbog toga me i ljubi Otac što polažem život svoj da ga opet uzmem.*“

Nitko mi ga (trpljenje) ne oduzima, nego ja ga sam od sebe polažem“ (Iv 10,17-18a).

Ova je odluka dala Isusu njegovu nutarnju snagu i čvrstinu. Snagom ove odluke pošao je nesmetano i pravocrtno svojim putem. Njegova jasna nutarnja usmjerenost uzela je prostor svakoj napasti. On je znao kamo njegov put vodi i toga se čvrsto držao. Samo još jednom, kad su ga u Getsemanskome vrtu neposredno prije muke obuzeli strahovi, počeo se krvlju znojiti. Ovdje je hrabro obnovio doje Da. Otac mu je u ovome Da dao snagu da izdrži križ: „*A ukaza mu se anđeo s neba koji ga ohrabri“ (Lk 22,43).*

Njegov put je naš put

Nasljedovanje – on ide ispred nas, mi za njim – pokazuje: Njegov put je i naš put. I u naše poslanje bitno spada trpljenje. „Bitno“ znači: Ovo nas trpljenje ne uništava, nego razvija i dovršuje našu bit, naš život. Daje da zasja slava našega bića, naše bogolikosti. Ovo se često događa upravo tako da „*da se naš izvanji čovjek i raspada, nutarnji se (ipak) iz dana u dan obnavlja“ (2 Kor 4,16).*

Odlučiti se svjesno i slobodno nije Da trpljenju po sebi, nego Da trpljenju kao prolaz u slavu. Tako je prema svjedočanstvu poslanice Hebrejima i Isus na sebe uzeo svoje trpljenje. „*Uprimo pogled u Početnika i Dovršitelja vjere, Isusa, koji umjesto radosti što je stajala pred njim podnese križ, prezrevši sramotu te sjedi zdesna prijestolja Božjega“ (Heb 12,2).*

Njegov put je i naš put – to se odnosi i na slobodni Da trpljenju koje ne možemo izbjeći a da ne izdamo (iznevjerimo) svoje poslanje. Takvo Da nikomu ne pada u krilo. Svjesno razračunavanje je sve drugo samo ne naš traženi željeni hobi. Možda se možemo prepoznati u učenicima koji su se plašili poći na temelj stvari (usp. Lk 9,45). Ali na dnu razračunavanja najčešće nas očekuje Da u kojemu se dariva snaga za trpljenje. Ova je snaga usporediva sa sjemenom iz kojega može izrasti stablo. Snaga se oslobađa u svjesnoj odluci prihvatiti bol. Dragovoljno Da trpljenju omogućuje nam da čak i ponižavajuće situacije izdržimo iznutra uspravno, neslomivo i dostojanstveno.

Lucija – prihvatiti križ dostojanstveno

Mislim primjerice na Luciju, mladu novakinju. Sva radosna stupila je u sostan. Osjećala je: To je moj put, moja sreća. I sretna je. A zatim je došla ona užasna noć u kojoj je – kao i tisuće drugih žena u bivšoj Jugoslaviji – brutalno od više vojnika silovana. Osramoćeno tijelo, uništena duša, neželjeno dijete i brutalno prekrižen (osujećen) životni put. Lucija bi mogla očajavati i izgubiti povjerenje u Boga: „Bog mi je u srce položio čežnju za samostanom a zatim pripušta ovo! Zašto?“

Jedno je jasno. Bog nije htio ovo trpljenje. Njemu se nimalo ne sviđa zlo koje mi ljudi nanosimo jedni drugima. Križ ne dolazi od Boga, nego od ljudi, od neotkupljena svijeta. Ali Bog je u Isusu Kristu uzeo ovo trpljenje od Lucije na sebe da joj pokaže i otvori jedan put i izlaz. Jer od Isusova križa ni jedan patnik, ni jedan tugujući na svome križnome putu nije sam. Takvo biti-sa i ići-sa ne čuva od trpljenja, nego od očaja u trpljenju.

To je iskusila i Lucija. Ona u jednome pismu piše svojoj poglavarici: „Otići ću sa svojim djetetom. Ne znam kamo – ali Bog, koji je pripustio ovo da je jednim udarcem moja najveća radost slomljena – pokazat će mi put da izvršim njegovu volju.

Bit ću siromašna; opet ću se opasati svojom starom pregačom koju su žene rabile u radne dane, i sa svojom majkom ću ići skupljati sok pinijâ naših šuma... Činit ću nemoguće da prekinem lanac mržnje koja uništava našu zemlju... Dijete koje očekujem poučavat ću da ljubi. Moje dijete, rođeno iz nasilja, svjedočit će o tome da je oprost jedina veličina koja odlikuje čovjeka.“¹⁴

Vlastite misli:

Biblijski tekstovi za produblјivanje:

Mt 10,34-39; 2 Kor 1,8-11; Mt 4,10-12; 2 Kor 4,7-12; Pt 2,19-3,12;
2 Kor 6,4-10; 1 Pt 3,14-17; Dj 12,1-5; 1 Pt 4,12-19; Dj 7,54-8,3.

10.

„... nego što hoćeš ti.“

Nismo stvoreni za trpljenje, nego za radost. Ni jedan zdrav čovjek ne trpi rado, i kad je to posljedica ljubavi prema Bogu, prema Evandjelju i prema ljudima. I takvo trpljenje vodi u nutarnju borbu. I sam Isus je to iskusio.

(26) Otpjevavši hvalospjeve, zaputiše se prema Maslinskoj gori. (27) I reče im Isus: „Svi ćete se sablazniti. Ta pisano je: Udarit ću pastira i ovce će se razbjeći. (28) Ali kad uskrsnem, ići ću pred vama u Galileju.“ (29) Nato će mu Petar: „Ako se i svi sablazne, ja neću!“ (30) A Isus mu reče: „Zaista, kažem ti, baš ti, danas, ove noći, prije nego se pijetao dvaput oglasi, triput ćeš me zatajiti.“ (31) Ali on je upornije uvjeravao: „Bude li trebalo i umrijeti s tobom – ne, neću te zatajiti.“ A tako su svi govorili.

(32) I dođu u predio imenom Getsemani. I kaže Isus svojim učenicima: „Sjednite ovdje dok se ne pomolim.“ (33) I povede sa sobom Petra, Jakova i Ivana. Spopade ga užas i tjeskoba (34) pa im reče: „Duša mi je nasmrt žalosna! Ostanite ovdje i bdijte!“ (35) Ode malo dalje i rušeći se na zemlju molio je da ga, ako je moguće, mimoiđe ovaj čas. (36) Govoraše: „Abba! Oče! Tebi je sve moguće! Otkloni čašu ovu od mene! Ali ne što ja hoću, nego što hoćeš ti!“ (37) I dođe, nađe ih pozaspale pa reče Petru: „Šimune, spavaš? Jedan sat nisi mogao probdjeti? (38) Bdijte i molite da ne padnete u napast. Duh

je, istina, voljan, no tijelo je slabo.“ (39) Opet ode i pomoli se istim riječima. (40) Ponovno dođe i nađe ih pozaspale. Oči im se sklapale i nisu znali što da mu odgovore. (41) Dođe i treći put i reče im: „Samo spavajte i počivajte! Gotovo je! Dođe čas! Evo, predaje se Sin Čovječji u ruke grešničke! (42) Ustanite, hajdemo! Evo, izdajica se moj približio!“ (Mk 14,26-42).

U vezi s tekстом

Marko opisuje posljednja dva Isusova dana od poglavlja 14. Za njega je čitavo Isusovo djelovanje usmjereno na smrt i uskrsnuće. Samo polazeći odatle može Isus ispravno shvatiti i svoje poslanje.

Na kraju Posljednje večere pjeva Isus sa svojim učenicima Psalme 114-118. Ovo je jedan dublji izraz povjerenja u Boga židovskoga naroda. „*Gospodin je sa mnom i ja ne strahujem: Što mi tko može? Gospodin je sa mnom, pomoć moja. (...) Ne, umrijeti neću, nego živjeti*“ (Ps 118,6-7.17). Na kraju odlazi s njima na Maslinsku goru znajući što mu predstoji. Put preko Maslinske gore u pustinju s njezinim špiljama bio je bio je poznati put bijega za izbjeglice. I Isusu stoji otvorena mogućnost da na ovome putu izbjegne sigurnu smrt. Ali on ostaje u blizini gospodarskoga imanja (njive) koje se zove Getsemani (preša za ulje).

Nakon Isusove Posljednje večere na kojoj je svjedočio svoju najdublju ljubav prema učenicima i svoje nepokolebivo povjerenje u dolazak Božjega kraljevstva, za učenike je bilo nezamislivo ostaviti Isusa na cjedilu. Ali Isus vidi dublje, kod Petra također. On obećaje da sva njihova nevjernost neće ništa promijeniti od njegove vjernosti prema njima. „*Ali kad uskrsnem, ići ću pred vama u Galileju*“ (r. 28).

Razmišljajući o brutalnoj smrti koja će ga zadesiti Isusa obuzima strah: „*Spopade ga užas i tjeskoba (34) pa im reče: „Duša mi je nasmrt žalosna! Ostanite ovdje i bdijte!*“ U svome smrtnome strahu moli Isus svoju najbližu trojicu prijatelja, Petra, Jakova i Ivana, da ostanu s njime i budu ustraju s njime u smrtnoj borbi.

Isus moli svoga Oca: „*Otkloni čašu ovu* (ovaj put trpljenja) *od mene!*“ Njegova je molitva nošena nadom da bi Božje kraljevstvo moglo doći i drukčije, osim kroz njegovo trpljenje i umiranje.

Nakon što je Isus izrekao svoju nevolju, svoje želje: „*Otkloni čašu ovu od mene!*, završava riječima: „*Ali ne što ja hoću, nego što hoćeš ti!*“ On se hoće potpuno podvrgnuti svome Abba – a ne okolnostima. On hoće potpuno prihvatiti svoj put. Budući da njegova poruka o Božjemu kraljevstvu nije prihvaćena, spreman je, da bi dovršio Očevo djelo, sam na sebe uzeti trpljenje i smrt. Što ne znači ništa drugo doli da i za Oca u ovome palome svijetu ima situacija u kojima je trpljenje, pa čak i brutalna smrt neizbježno (neminovnost).

Dok Isus ne uzmiče, moglo bi se nesvjesno uzmicanje pred trpljenjem skrivati u snu trojice učenika. Ali potrebno je bdjeti i moliti da se takve krizne situacije izdrži. „*Pazite! Bdijte (jer ne znate kada je čas)!... Što vama kažem, svima kažem: Bdijte!*“ (Mk 13,33.37).

Uslihanje Isusove molitve

Krajnje budan izlaže se Isus svom svojom egzistencijom trpljenju. Hrve se. Bori. Znoji se. Pritom se njegovo vlastito trpljenje stapa s krivnjom i grijehom čovječanstva. *A Gospodin je svalio na nj bezakonje nas sviju*“ (Iz 53,6). „*Njega koji ne okusi grijeha Bog za nas grijehom učini*“ (2 Kor 5,21). Protiv toga se buni čitavo njegovo biće. Ali on ipak očituje spremnost svome Ocu.

Isus se hrve, bori i moli tako dugo, dok ne može potpuno i sasvim prihvatiti. „*Abba! Oče! Tebi je sve moguće! Otkloni čašu ovu od mene! Ali ne što ja hoću, nego što hoćeš ti!*“ Isus ne pita o Zašto svoga puta. Ne želi nikakvu spoznaju (uvid) u Božje planove. On vjeruje. Ljubav i moć njegova Oca za njega je apsolutna i dana u svim situacijama. Neovisno o tome kako je njemu, hoće li Bog ispuniti njegove želje ili neće, hoće li ili neće zahvatiti u njegov život. Isus zna da je od Boga ljubljen. U ovome bezuvjetnome povjerenju leži snaga da izdrži trpljenje.

Otac ga u ovoj borbi s trpljenjem ne ostavlja sama. Luka svjedoči da ga je Otac u ovoj borbi kroz molitvu jačao (krijepio). „*A ukaza mu*

se anđeo s neba koji ga ohrabri“ (Lk 22,43). Tada je odluka donesena. Isus je pronašao snagu da kaže Da svome putu.

„*Ustanite, hajdemo!*“ Aktivan, uspravna stava ide Isus prema svome uništenju. Ne doživljava sebe žrtvom okolnosti, ni izručenim svome Ocu. Isusova je želja bila u svemu izvršiti volju svoga Oca. „*Jelo je moje vršiti volju onoga koji me posla i dovršiti djelo njegovu*“ (Iv 4,34). Do vršenja volje Božje Isusu je i u ovoj molitvi. U tome je on uslišan. Poslanica Hebrejima govori: „*On je u dane svoga zemaljskog života sa silnim vapajem i suzama prikazivao molitve i prošnje Onomu koji ga je mogao spasiti od smrti. I bi uslišan zbog svoje predanosti*“ (Heb 5,7). Tako Isus ide u trpljenje slobodan od straha, odlučno, svjesno, s nutarnjom snagom i u nutarnjemu dostojanstvu.

San (spavanje) učenikâ

Kod njegovih učenika je drukčije. Oni se nisu svjesno izložili trpljenju. Uvijek iznova izmiču. Nakon prvoga nagovještaja muke, kad je Isus posve otvoreno govorio o svojoj budućnosti, Petar je predbacio Isusu (usp. Mk 8,31 i dalje). Opreznije je Isus postupio drugi put. Svjesno ih je htio uvesti u muku: „*No oni ne razumješe te besjede, a bojahu ga se pitati*“ (Mk 9,32). Umjesto da Isusa pitaju o tome i time se bave, oni potiskuju to što su čuli. Okreću se svojim „omiljenim bavljenjem“, međusobno se svađaju tko je od njih najveći.

Isus, koji je odlučan poći pred njima u Jeruzalem, treći puta nagovješćuje svoj put muke. „*Putovali su tako uzlazeći u Jeruzalem. Isus je išao pred njima te bijahu zaprepašteni, a oni koji su išli za njima, prestrašeni. Tada Isus opet uze Dvanaestoricu i poče im kazivati što će ga zadesiti*“ (Mk 10,32). Ponovno se nisu upustili u to – naprotiv: Jakov i Ivan dođu k Isusu i zamole ga za prva mjesta. Još uvijek se čvrsto drže svojih predodžbi kakav bi Mesija i Bog imao biti. Kako je učenicima bilo teško ostaviti svoje slike o Bogu i sprijateljiti se sa slabim Mesijom Patnikom!

„Bdijte i molite!“

Ovaj stav pomaže izdržati trpljenje. Jer u svako vrijeme učenicima i učenicama Isusovim ostaje napast da se vlastitim trpljenjem ili Isusovom prividnom „nemoći i slabosti“ daju zbuniti. Bdjeti znači: Budnim osjetilima postati svjestan kako Isusov put izgleda i kako se u vlastitome životu želi ostvariti. Molitva pokazuje da ovdje čisto ljudskim razmišljanjem nećemo daleko doći. Upravo je u trplčenju potreban razgovor s Bogom. Jer samo smo u njegovoj snazi sposobni izdržati situacije u kojima se sve čini slomljenim.

Pitanja

- Isus je mogao izbjeći trpljenje i smrt. Zašto to nije učinio?
- Heb 5,7 govori da je Isus uslišan. U čemu se sastojalo uslišanje njegove molitve?
- U kojem nutarnjem stavu je Isus ušao u muku? Što ga je osposobljavalo za to?
- Kako se ja ponašam kad vidim da me očekuje trpljenje? Kako se ponašao Isus?
- Gdje i kako nalazim snagu da prihvatim situacije trpljenja?
- U kojim situacijama svoga života sam se hrvao dok nisam mogao prihvatiti volju Božju? Kako je izgledao put dotle?
- Što znači bdjeti, biti budan naprama trpljenju?
- Što mi zadaje strah? Kako postupam sa svojim strahovima? Kako mogu pomoći drugima u njihovim strahovima?

Osjećaji straha

Iskustva psihologije pokazuju da je najviše reakcija i razočaranja ljudi (80-90%) određivano ili barem su-određivano strahom. Strah je osjećaj kojim se svi ljudi bave. Svaki čovjek se plaši. Strah pripada čovjeku. Strahovi imaju različiti karakter. Ima strahova na koje moram slušati i takvih koje trebam izdržati.

Strah koji moramo čuti (slušati)

On ima važnu zadaću da zaštiti život. Upozorava na realne opasnosti, primjerice u prometu, na opasnim putovanjima, kod opasnih situacija i td. Ako izbjegavamo opasnost ili na pravi način s njom postupimo, sačuvat će nas od nesreće. Strah koji moramo čuti uvijek je konkretan, usmjeren na neku realnu situaciju.

Njemu odgovaraju prilagođene reakcije osjećaja. One su na neki način povezane s konkretnom situacijom. Primjerice: Stojim pred situacijom ispita. Ispitivač gleda vrlo ozbiljno, pita me nešto a ja ne znam ništa. To zadaje strah. Ili prvi puta sam s automobilom u velikome gradu. Vidi ispred sebe znak i trebam brzo prebaciti u drugu kolonu, na drugu traku. To me čini nesigurnim i ja se znojim. Prilagođene reakcije osjećaja uvijek su povezane s konkretnom situacijom u kojoj se trenutačno nalazim.

Strah koji moramo izdržati

Biti čovjek znači bdjeti i sazrijevati. Za to moramo donositi odluke i svako malo činiti nove korake. A to znači rizik i smion pothvat. To zadaje strah jer možemo pogriješiti, donijeti krive odluke, zatajiti, ne uspjeti i td. A sve ovo ipak spada u biti-čovjek. Najčešće više učimo od neuspjeha, od pogriješaka i grijeha. One su tajni kapital za istinu i životnu sreću. Samo onaj tko prođe kroz takve strahove, nalazi puninu svoga života.

Isus govori: „*Uđite na uska vrata!*“ (Mt 7,13) Uzak je put u život, u Božje kraljevstvo. Uzak je korijen riječi straha. To znači: Moramo proći kroz strah. Samo tako ćemo postati sposobni ljubiti. Za to je potrebna hrabrost, spremnost trpjeti i volja izdržati strah.

Često je potrebno nadvladati (pobijediti) strah, primjerice: Usudim li se reći svoje mišljenje, i onda kad ga drugi ne dijele? Riskiram li to radi pravednosti čak i onda kad je na kocku stavljeno moje radno mjesto? Ako izbjegavamo strah koji moramo izdržati, mi smo kukavice. „Biti kukavica“ ne zvuči dobro... „Plašim se“ zvuči bolje, ali je i egoističnije. Jer u strahu kružim oko sama sebe.

Isus govori: „*U svijetu imate muku; ali hrabri budite: Ja sam pobijedio svijet*“ (Iv 16,33). Drugim riječima: Ne gledaj na strah, nego na mene i moj put. Gledaj na moju prisutnost u sebi. „*Ja sam pobijedio svijet*“, to znači strah. Jači sam od njega i moja snaga živi u tebi. Gledaj na mene! Ja idem s tobom svim putevima. Iz dana u dan, iz sata u sat, iz minute u minutu davat ću ti potrebnu snagu.

Ovu istinu svjedoče nebrojeni ljudi. Jedan od njih je i Dietrich Bonhoeffer: „Vjerujem da će nam Bog u svakoj nevolji dati onoliko izdržljivosti (snage otpora) koliko trebamo. Ali on ju ne daje unaprijed da se ne bismo pouzdavali u same sebe, nego samo i jedino u njega. U takvoj vjeri mora biti nadvladan svaki strah od budućnosti.“¹⁵

Živjeti u realnosti (ovoga) Sada

Pogled na Isusovu prisutnost i konkretnu realnost mogu pomoći razlučivati prave od krivih (lažnih) strahova, i s tim povezane, prilagođene reakcije osjećaja od neprilagođenih. Neprilagođene reakcije osjećaja dolaze iz prošlosti ili iz misli i fantazija. Sjedim, primjerice naprama nekom čovjeku kojega nikada ranije nisam vidio. Sada mi netko govori da je on policajac, župnik, učitelj. I ja odjednom osjećam strah pred njim. To je neprilagođena reakcija osjećaja. Strah dolazi iz prošlosti. Povezan je s djetinjstvom. Možda mi se takvim osobama prijeto. „Pazi, ako policajac, župnik ili učitelj... vidi, tada...“ Ova bojažljiva sjećanja kod mene su se usidrla i ja ih sada prenosim na svaku situaciju koja s time ima sličnosti.

Sjećam se Zaljevskoga rata. Čitav scenarij sa svim mogućim opasnim posljedicama u medijima je krupno prikazivan. Što sam više to u sebe primao, to sam se i sam više plašio. To je išlo tako daleko da sam se plašio čim sam čuo zračnu uzbunu. Ovaj strah nema nikakve veze s mojom životnom realnošću, jer tu gdje ja živim, nije bilo nikakve opasnosti. Ovaj strah je više dolazio iz moje mašte i mojih misli.

Samo sučeljavanje s realnošću ima snagu osloboditi nas od neprilagođenih reakcija osjećaja i lažnih strahova. U sučeljavanju sa sadašnjosti možemo prepoznati dolazi li osjećaj straha iz prošlosti ili iz konkretne realnosti. Tu pomaže trijezna analiza situacije. Kako izgleda realnost i što su umišljeni strahovi? Iskustvo mnogih ljudi pokazuje: Najviše tih bojazni nisu se dogodile. Ali isti strahovi nepotrebno opterećuju život.

Sljedeća priča hoće ovu, misao još pojasniti: Jedan putnik susreće na putu u Bagdad kugu. Na njegovo pitanje, kamo ide, govori kuga da hoće u Bagdadu upropastiti 5000 ljudi. Nakon nekoliko dana putnik ju ponovno susretne i ogorčen na nju otrese: „Lagala si! Nisi ubila 500 nego 50000 ljudi.“ Varaš se“, odgovori kuga, „ja sam ubila samo 5000, drugi su umrli iz straha.“

Isus u Evanđelju pokazuje još jedan drugi put oslobađanja od neprilagođenih osjećaja straha, naime potpuno se upustiti u Sada i u realnost: „*Ne budite dakle zabrinuti za sutra. Sutra će se samo brinuti*

za se. *Dosta je svakom danu zla njegova*“ (Mt 6,34). Ako živimo potpuno povezani s realnošću ovoga Sada, nestat će strahovi kao što pokazuje sljedeće iskustvo: „Jedan na smrt osuđeni živio je veselo, odvažno i opušteno očekujući svoje pogubljenje. Na pitanje, plaši li se smrti, odgovorio je: 'Smrti, zbog čeha? Dokle god živim, živim. Čemu se mučiti strahom od smrti dokle god živim? Ta ja živim. A kad budem mrtav, mrtav sam. Ni tada se više neću plašiti.'" („Smrti se ne treba bojati. Dok smo tu, nje nema, kad ona dođe, nas nema“ – Drvosječa..., op. prev.)

Vlastite misli:

Biblijski tekstovi za produbljivanje:

Muka: Mt 26,1-27.66; Mk 14,1-15.47; Lk 22,1-23.56; Iv 18,1-18.42; i Mk 8,31-34; Iz 52,13-53, 12; Heb 5,7-10; 2 Kor 12,7-10; Fil 4,10-20; 2 Kor 6,1-10.

11. „... Ako pak umre“

Put križa gledati kao put u život nije bez daljnjega moguće. Ivan pokazuje u slikama i svojim specijalnim teološkim jezikom kako on ovo shvaća.

(20) A među onima koji su se došli klanjati na Blagdan bijahu i neki Grci. (21) Oni pristupe Filipu iz Betsaide galilejske pa ga zamole: „Gospodine, htjeli bismo vidjeti Isusa.“ (22) Filip ode i kaže to Andriji pa Andrija i Filip odu i kažu Isusu. (23) Isus im odgovori: „Došao je čas da se proslavi Sin Čovječji. (24) Zaista, zaista, kažem vam: ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod. (25) Tko ljubi svoj život, izgubit će ga. A tko mrzi svoj život na ovome svijetu, sačuvat će ga za život vječni. (26) Ako mi tko hoće služiti, neka ide za mnom. I gdje sam ja, ondje će biti i moj služitelj. Ako mi tko hoće služiti, počastit će ga moj Otac. (27) Duša mi je sada potresena i što da kažem? Oče, izbavi me iz ovoga časa? No, zato dođoh u ovaj čas! (28) Oče, proslavi ime svoje!“ Uto dođe glas s neba: „Proslavio sam i opet ću proslaviti!“ (29) Mnoštvo koje je ondje stajalo i slušalo govoraše: „Zagrmjelo je!“ Drugi govoraše: „Anđeo

mu je zborio.“ (30) *Isus na to reče: „Ovaj glas nije bio poradi mene, nego poradi vas.“* (31) *„Sada je sud ovomu svijetu, sada će knez ovoga svijeta biti izbačen. (32) A ja kad budem uzdignut sa zemlje, sve ću privući k sebi.“* (33) *To reče da označi kakvom će smrću umrijeti* (Iv 12,20-33).

U vezi s tekstom

„Šest dana prije Pashe“, tako započinje poglavlje 12. Došao je posljednji tjedan u Isusovu životu. Odmah na početku ovoga specijalnog tjedna ističe se njegovo posebno dostojanstvo u pomazanju u Betaniji (Iv 12,1-11) i u kraljevskome ulasku u Jeruzalem. Zatim slijedi u gornjemu tekstu posljednji javni Isusov govor. Ovaj sažima čitavo Isusovo djelo spasenja.

Povod govoru je želja nekih Grka koji žele „*vidjeti* (upoznati) *Isusa*“. Ovi jeruzalemski hodočasnici „*koli su se došli klanjati (Bogu) na Blagdan*“, bijahu pogani koji su se pridružili židovstvu a da se nisu dali obrezati. U prvoj Crkvi ova grupa je sačinjavala most do misije pogana. Ovi pogani su čuli za velikoga Rabina Isusa. Zato ga žele upoznati. Obratili su se Filipu, koji nosi grčko ime. Ovaj to govori Andriji. Njih dvojica odlaze k Isusu da mu iznesu molbu Grka. Isusov odgovor iznenađuje. Čini se da se on uopće ne upušta u ovo pitanje. Nego naznačuje veliku krizu svoga života: „*Došao je čas da se proslavi Sin Čovječji*“. U nastavku se tumači što bi to imalo sadržavati.

Slika o pšeničnome zrnu koje kroz smrt donosi bogat rod, sažima Isusov život. Sljedeća rečenica tumači sliku. Tko se čvrsto drži, gubi. Tko može ostaviti i osloboditi (otпустiti, dati), stječe život. „*Tko ljubi svoj život (tko visi o vlastitim predodžbama o ispunjenu životu) , izgubit će ga. A tko mrzi svoj život (svoje predodžbe) na ovome svijetu, sačuvat će ga za život vječni*“ (Iv 12,25). Istinski, stvarni život živi od sebedarja i ostavljanja.

Trostruki „*Sada*“ uvodi u Isusov čas, u vrhunac proslave Boga. Prema Ivanu Isusova se proslava događa u umiranju. Križ je obasjan Božjim sjajem. Štoviše, u njemu Božja slava svom snagom probija u univerzum. „*Duša mi je sada potresena*“ zbog sadašnjosti velikoga

trenutka svjetske povijesti. „Sada je sud ovomu svijetu, sada će knez ovoga svijeta biti izbačen.“ U Isusovu času događa se kozmička promjena gospodstva. Vlast Zloga slomljena je u njegovu času, u njegovoj smrti.

Ovaj negativni vidik još se pojašnjava ako pogledamo pozitivni učinak. „A ja kad budem uzdignut sa zemlje, sve ću privući k sebi.“ Biti uzdignut ponajprije znači biti obješen na poprečnoj gredi križa nad zemljom. Ali misli se puno više. Uzdignuće na križ je slika Isusova uzdignuća u položaj njegova gospodstva. Križ je takoreći Isusovo prijestolje. Uzdignuće na križ i uzdignuće u univerzalni položaj gospodstva pripadaju neodvojivo skupa. Tako se u Isusovoj smrti događa njegova proslava.¹⁶

Isusov odgovor

Vjera je za Ivana personalno upuštanje u Isusov put. Posljedica je plodnost i slava. Iskustvo pšeničnoga zrna pomaže ovo razumjeti: „Zaista, zaista, kažem vam: ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod“. Samo kor propast nastaju iz pšeničnoga zrna mnoga zrna. Samo umrlo pšenično zrno postaje nosivim temeljem mnoštva zrna. Samo iz umrla pšeničnog zrna nastaje vlat a na njemu raste klas. Tako umrlo zrno na vlati postaje nositeljem novoga zajedništva novih zrna na klasu.

Plodnost pretpostavlja smrt, predanje zrna. Tako glasi zagonetan Isusov odgovor, i za Grke, koji o njemu pitaju: „Tko hoće mene vidjeti i upoznati, mora shvatiti proces pšeničnoga zrna i u njega se upustiti. Tada će otkriti da sam ja stvarno život, nerazoriv (neuništiv) život, život u punini. I on će imati dijela na mojoj slavi.“

Proces pšeničnoga zrna

Pšenično zrno, koje ostaje takvim kakvo jest, ne razvija svoje mogućnosti. Ono ostaje usamljeno zrno. Ali u njemu se krije puno

16

više. Da bi se razvio čitav potencijal pšeničnoga zrna, ono mora proći jedan proces.

Najprije mora u zemlju. Sa svih strana pokriveno i suženo. Gubi slobodu i pokretljivost. Osim toga je mrak. Zrno više ne zna što je gore, što dolje. K tomu i protivne okolnosti. Vlažnost u zemlju i napada zrno. Ona prodire u zrno i smekšava ga. Zrno sve više i više gubi kontrolu nad sobom, što se s njime događa. To zadaje strah. Možda ono misli „Samo da nisam u ovome mraku i u ovim užasnim okolnostima! Ovo će me ubiti!“ Upravo se o tome radi.

Čvrstina (čvrsto prljanje uz dosadašnje) i granice zrna moraju se rasprsnuti. U ovim užasnim, nesnosnim okolnostima u zrnu se događa novost. Ono počinje klijeti. Uskoća i čvrstina zrna su probijeni. Nastaje novi život. Nakon nekog vremena potpune tame klica postaje vidljiva.

Ovaj proces pšeničnoga zrna pokazuje da upravo protivne okolnosti – dakle ono što ne bi smjelo biti – pomaže novomu životu. Protivne okolnosti primamljuju i primoravaju na nadilaženje vlastitih granica. Hoće probiti uskoću dosadašnjega. Oni su pomagači rađanja novoga.

Premda je u zemlji mračno, zrna ne rastu prema unutra. Probijajući život u zrnu i svjetlo se privlače. Povezuje ih tajanstvena snaga. Ovoj snazi smijemo i mi vjerovati. Ova snaga će nas, kad više ništa ne vidimo i ne razumijemo, ovim procesom povući na svjetlo. Jer u njoj je prisutno skrivena vodeća Očeva ruka, koja je i Isusa kroz smrt vodila u slavu.

Milost protivnih okolnosti

Elisabeth Kübler-Ross, koja je nebrojene ljude pratila pri umiranju, piše o izgledima rasta protivnih okolnosti: „Kad bismo shvatili da ništa što nas susreće, nije negativno, naglašavam, baš ništa. To je prilika koja se nekome daje da duševno raste. (...) Nije moguće duševno rasti ako se sjedi u krasnu cvjetnjaku i dopusti da ti netko na srebrenome pladnju servira najveličanstvenije jelo. Ali rasteš ako si bolestan, ako imaš bolove, ako moraš prihvatiti bolno

gubljenje. Rasteš ako bol prihvatiš i pokušaš ju razumjeti, i to kao dar za tebe, da bi time ispunio posve određenu (pozitivnu) svrhu.“¹⁷

Milost protivnih okolnosti ima puno imena. Jedan molitelj opisuje to ovako: „*Dobro mi je što sam ponižen da bih tvoja naučio pravila*“ (Ps 119,71).

U tami umiranja i gubljenja, u trenutcima gdje sve izgleda slomljeno, vjerovati brižnu Očevu vodstvu i predati mu se, na to nas poziva Edith Stein. „Daj mi, Gospodine, slijepo ići putevima koji su tvoji. Ne želim razumjeti tvoje vodstvo. Ta ja sam tvoje dijete. Ti si Otac mudrosti, meni također. I kad vodiš kroz noć, ipak vodiš k sebi.“¹⁸

Pitanja:

- Koje značenje ima za Ivana trostruku „*Sada*“?
- U čemu se objavljuje moć ljubavi Božje?
- Mogu među svoje prste uzeti pšenično zrno. Osjećam u zrno. Mogu li u zrnu vidjeti samoga sebe? Što to znači nza zrno (za mene), biti položen u zemlju?
- Na koje umiranje misli Isus u retku 24?
- Koje posljedice ima ovo umiranje? Što iz njega izrasta?
- Što pokazuje Isusov primjer o plodnosti umiranja?
- Gdje i što bi ja „morao“ ostaviti? Što bi mi pomoglo da bih to mogao?
- Što osjećam kad pomislim na svoju smrt?
- Jesam li već imao korisna iskustva kod smrti dragih ljudi (bližnjih)? Koja?

17

18

Žalovati u nadi

Put umiranja vodi u bolno iskustvo gubljenja. Gubljenje uzrokuje bol, prihvaćena i izdržana bo, žalovanje (tugu).

Prema istraživaču žalovanja Jorgosu Canacakis, u gotovo svakom čovjeku, najčešće potisnuto u dubinama podsvijesti, leži brdo tuge. Takva neproživljena tuga blokira sposobnost radovati se. Prekida (zaustavlja) povezanost s vlastitim osjećajima. Proživljena tuga pak stvara novu životnost. Zato Isus govori: „*Blago ožalošćenima...*“ (Mt 5,4), što ne znači: blaženi tužni. Jer tuga (žalost) može biti čvrsto zadržana, neproživljena ili ne ostavljena žalost.

Tuga nas prati kroz život jer se ne javlja samo kod smrti draga čovjeka. Tuga je uvijek prisutna ako se jednoga čovjeka primorava ostaviti zavoľeno. Gubljenje odnosa pri rastavljanju i rastavi, gubljenje ugleda, mladolikosti, zdravlja, zadaće (primjerice, umirovljenje) ili kad djeca bivaju ostavljena u život, i još puno toga uzrokuju tugu. Jer ovim gubljenjem čovjek biva primoran na promjenu.

Utjeha ili savjeti?

„Život ide dalje“, jedna takva rečenica tugujućoj osobi ne pomaže, jer život ne ide dalje onako kakav je bio prije. To je laž. Naprotiv, gubitak hoće da bude prihvaćen i razrađen. Zato su gnjev,

pobuna, agresije i pripisivanja krivnje zdravi osjećaji. Oni pokazuju da je gubitak pridodan. Tek nakon bolno pretrpljene patnje i ostavljanja gubitka život ide dalje, ali drukčije.

Upravo kad je dragi čovjek umro, ukućani su često obasuti sućuti i dobronamjernim savjetima. Puno toga je tada i stvarno i uistinu dobronamjerman savjet, ali povećava osjećaja neshvaćenosti. Jer često u savjetima nije prisutan udio na trenutačnoj boli. A radi se o ovome sudjelovanju na Sada. Jer bol ostaje bol i kad je smrt oslobađanje ili bol u mojim očima bagatela.

Bespomoćnost i osjećaj „morati nešto reći“ mogu pri smrtnome slučaju na sljedeće riječi sućuti: „I to će proći.“ – „Bog je još uvijek tu.“ – „Bogu hvala, sve je išlo brzo. Pokojnik je ostao pošteđen puno toga.“ – „Morate biti zahvalni da vam je tako dugo bio/bila darovan/a.“ „na sreću imate još djece.“ – „Sve je moglo biti puno gore.“ – „Budite sretni, da je otkupljen.“

Pokazuju li ove riječi pravo udioništvo na sadašnjoj boli pogođena čovjek?

Kod smrti draga čovjeka suosjećanje u šutnji često je bolje od mnogo riječi. Jedna kćerka je nakon smrti svoje majke rekla: „Najblagotvornijim sam doživjela susret s onim ljudima koji su mi šutke, često i sa suzama u očima, stisnuli ruku ili me bez riječ uzeli u naručje (zagrlili).

Umrijeti – kamo?

Ništa se danas ne potiskuje toliko koliko vlastitu smrt. Mnogi to čine kao da smrti nema, barem ne za mene. Ali potpuno je sigurno da nas ona sve čeka. „Radije ne govorimo o smrti, ona će doći sama od sebe“, takvim i sličnim riječima odvrća se pozornost od vlastitog umiranja. Ali umiranje je jedan dio, štoviše jedan jako važan dio našega života. „Memento mori“ (Misli na smrt), učili su uvijek mudraci. Jer bavljenje vlastitom smrću daje nam pravo gledanje na život. Ono pokazuje: Vrijeme je ograničeno. Iskoristi ga, jer ni jedan se trenutak neće vratiti. Razmisli što na kraju života vrijedi.

Kršćani bi mogli bez straha gledati na vlastitu smrt jer im je Isus Krist uzeo „žalac smrti“ (usp. 1 Kor 15,55 i dalje). „Jer tvojim se vjernima, Gospodine, život mijenja a ne oduzima“ (predslovlje za pokojne). Naše uzmicanje pred smrću nalik je prema tome strahu jedne gusjenice, koja se buni protiv začahurenosti. Ostane li pri tome, sprječava ljepotu i lakoću svoga života kao leptira – svoga stanja života. Umrijeti znači ući u novo stanje bića, u stanje bića Uskrsnuloga, u stvarnost bića koje se biblijski nabolje prikazuje sa slavom.

U svojim oprostajnim govorima hrabri Isus svoje učenike dase ne daju z buniti (ni uznemiriti) njegovim odlaskom. „*Neka se ne uznemiruje srce vaše! Vjerujte u Boga i u mene vjerujte! U domu Oca mojega ima mnogo stanova. Da nema, zar bih vam rekao: 'Idem pripremiti vam mjesto'? Kad odem i pripravim vam mjesto, ponovno ću doći i uzeti vas k sebi da i vi budete gdje sam ja*“ (Iv 14,1-3).

Stan znači zaštićenost, sigurnost, ali i prostor i prostranstva. To je mjesto gdje smijemo ostati. Ovo „mjesto“ je stvarnost bića Božje ljubavi. Umrijeti znači od velikoga Ljubećeg biti očekivan i uzet u njegovo naručje. U zagrljaju njegove ljubavi naša će ranjena životna povijest potpuno ozdraviti. To nas osposobljuje za novu kvalitetu ljubavi.

Ovaj život u stanju bića neba sasvim sigurno neće biti nimalo dosadan. To je život pun dinamike i napetosti, život potpuno u usrećujućemu Sada. Monika Nemetschek svojim riječima govori mi iz srca: „Mi ćemo biti sretni, konačno ćemo biti sretni! Navlastito ćemo tada moći prepoznati, shvatiti i prihvatiti. Sve: Same sebe i svoj život; način i ponašanje naših bližnjih; silne tajne svemira; i konačno neizmjernu ljubav Onoga koji je sve pozvao u život i uvijek nas je nosio i vodio. U sve većemu zanosu ljubavi mi ćemo biti u pokretu, opijeni iznenađenjem koje će za nas biti sam Bog.“¹⁹

Pavao govori o tome ovako: „*Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječje ne uđe, to pripremi Bog onima koji ga ljube*“ (1 Kor 2,9). Tako

govori Pavao o ovoj vječnoj opojnoj ekstazi ljubavi. Ivan to trijezno ovako sažimlje: „... *gledat ćemo ga kakav uistinu jest*“ (1 Iv 3,2c).

Urađene domaće zadaće?

Nedavno je sa mnom razgovarala jedna od raka oboljela žena i majka o svojoj odluci. Nakon nalaza liječnika da je rak uznapredovao i da mora odlučiti. Ne poduzimati ništa, za nekoliko će tjedana najvjerojatnije zaspati blagom smrću. Jedina mogućnost produljenja života bila bi dodatna, vrlo jaka kemoterapija, čiji uspjeh bio otprilike 5%. Što to znači, može razumjeti onaj koji je takvo što doživio. Ona se borila s odlukom i zamolila i druge ljude da s njom i za nju mole. U tome joj je iznutra bilo jasno;; Premda je bila sprema i pripravna poći, osjećala je da im još „posvršavati“ poslove za svoje bližnje.

Ovdje dodirujemo više od tajne. Ljudi mogu i jedni za druge biti uzeti u zastupničko trpljenje. „*Nosite jedni bremena drugih i tako ćete ispuniti zakon Kristov*“ (Gal 6,2). Tako i vlastito umiranje može biti „upakirano“ s tuđim teretima, posebno za one koje volimo. Mi ne umiremo bezuvjetno onako kako smo živjeli. To može baciti novo svjetlo na teško umiranje uzornih ljudi. S druge strane mnogi ne mogu umrijeti jer prije toga moraju još neke stvari biti riješene i dovedene u red.

Žalovati a zatim ostaviti

Kršćanska vjera nije opojno sredstvo (opijum) koje nas čini imunima naprama bolima i ranama. Vjera naprotiv pomaže izdržati bol i tugu jer postoji nada. „*Doista, ako vjerujemo da je Isus umro i uskrsnuo, onda će Bog i one koji usnuše u Isusu, privesti zajedno s njime*“ (1 Sol 4,14). Ovo je naša uskrsna poruka: Krist će nas na granici smrti dovesti u razgraničenje, u slavu. Njegovoj ljubavi smijemo vjerovati u tuzi, umiranju i smrti. On će nas sigurno voditi.

Ali za one koji ostaju, bol tuge i različita kolebanja u osjećajima ostaje. Sjajni trenutci mogu kratkoročno probiti tamu tuge i boli koja sve prožima. Potrebno je vrijeme dok se duhovi života ponovno probude. To smije biti. Sve treba svoje vrijeme. Opasno je bol gubitka

omamljivati ili se u nj osamiti (odijeliti). Potrebno je „izgubljene“ ljude slobodno predati (pustiti) u Božji način bivanja, bez Ako i Ali, bez da ga hoćemo imati natrag ili zadržati.

Jedan od načina zadržavanja mogu biti i osjećaji krivnje. „Da sam barem...“ – „Samo da sam...“ – „Zašto nisam...“ Svatko poznaje takve rečenice. Njihov rezultat je: Zatajio sam. Osjećaji krivnje su najčešće opasni slučajevi. Ostaju vezani uz nas. Čvrsto se drže idealnih predodžbi i ne žele postati svjesni slabosti ljudske egzistencije. Ali naša ljubav u ovome svijetu nikada nije potpuno čista, nikada nije savršena, nego uvijek pogrješiva i egoistična. Tu je pomirenje s našom vlastitom nesavršenošću, s našim pogrješkama i slabostima put.

Monika Nemetschek hrabri tugujuće da pronađu „izričaj za pomirenje“: „Ako su to vesela, usrećujuća sjećanja, tada pokojniku recite: 'Hvala, tako je lijepo bilo tada, bili smo jedno drugomu tako blizu, razumio si me, tada si me činio sretnom...'“

Ako se radi o bolnim, tjeskobnim sjećanjima, tada oslovite ono što je biklo, izrecite svoje dojmove, optužite trpljenje koje je prizišlo iz toga događaja, njemu koji ga je uzrokovao; zacijelo zato jer drukčije nije ni mogao. Izrecite i tužne dojmove. Glasno recite kako vas ovo ili ono katkada još i danas zaboli. (...).

Mirno oplačite neuspjele odsjeke vaše zajedničke prošlosti.. Zamolite ga u jednome razgovoru za oprostjenje, ako je krivo ponašanje bilo s vaše strane, ali zajamčite mu i vaše iskreno oprostjenje, i ponavljajte to kad vam određena situacija opet dođe na pamet. (...).

Kad ste naposljetku izrekli sve, objasnili i razbistrili, prestanite kružiti oko 'starih teškoća'. Recite samima sebi i njemu zbog kojega tugujete: 'Dobro je tako. Izrekli smo se, jedno drugome smo oprostili.'

Ono što je bilo predajmo Bogu koji nam još uvijek priprema budućnost: Budućnost koja nadilazi naše najsmionije snove, koja će vaše razoriti najsmionije nade.²⁰

Vlastite misli:

Biblijski tekstovi za produblјivanje:

Iv 21,15-22; Jer 17,12-18; Mk 15,20-32; Jer 20,7-18; Mk 15,33-41;
Ps 22; Jer 15,10-21; Ps 88.

12. „To je kralj...“

Naputci u vezi s izvještima o mucu

Tko pozorno čita Isusovu muku u četiri Evanđelja, ustanovljuje dijelom vidne razlike. Ovo se pokazuje i u Isusovim riječima na križu. Kod Marka i Mateja govori Isus samo riječ: „*Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?*“ (Mk 15,34; Mt 27,46). Ovo je početak psalma 22 koji zato može biti razmatran kao Isusova molitva pri umiranju. Luka i Ivan svjedoče o još šest drugih Isusovih riječi na križu.

Jedna daljnja razlika pokazuje se u ponašanju razbojnika razapetima s Isusom. Kod Marka obojica pogrđuju Isusa: „*'Kriste, kralje Izraelov! Neka sad siđe s križa da vidimo i povjerujemo!' Vrijeđahu ga i oni koji bijahu s njim raspeti*“ (Mk 15,32). Kod Luke se pak jedan zauzima za Isusa i moli ga za pomoć.

Ove razlike pokazuju da je evanđelistima manje do točnih povijesnih činjenica a više hoće tumačiti Isusovu smrt. Za to im bitno pomažu Izajijine pjesme o Sluzi Jahvinu, posebno četvrta pjesma (Iz 52,13-53,12).

Jedno posebno tumačenje Isusove muke vidjeli smo posljednji put kod Ivana. U Isusovoj smrti objavljujmo Otac svoju slavu i Isusovu slavu. Odgovarajuće suvereno, sigurno i u uistinu kraljevskome dostojanstvu pokazuje Ivan Isusa u njegovoj muci. Ovo pravo biti-kralj, koje se epokazuje u nenadmašivoj Isusovoj ljubavi, povezano je i s nama. U oproštajnoj molitvi govori Isus o svojoj proslavi u učenicima: „... u njima sam proslavljen“ (Iv 17,10). Što se može pod time misliti? Kako se Isusova kraljevska ljubav može u nama objaviti? Jedan odlomak iz Muke po Luki može poslužiti kao polazište:

(32) A vodili su i drugu dvojicu, zločince, da ih s njime pogube. (33) I kada dođoše na mjesto zvano Lubanja, ondje razapeše njega i te zločince, jednoga zdesna, drugoga slijeva. (34) A Isus je govorio: „Oče, oprosti im, ne znaju što čine!“ I razdijeliše među se haljine njegove bacivši kocke. (35) Stajao je ondje narod i promatrao. A podrugivali se i glavari govoreći: „Druge je spasio, neka spasi sam sebe ako je on Krist Božji, Izabranik!“ (36) Izrugivali ga i vojnici, prilazili mu i nudili ga octom (37) govoreći: „Ako si ti kralj židovski, spasi sam sebe!“ (38) A bijaše i natpis ponad njega: „Ovo je kralj židovski.“ (39) Jedan ga je od obješenih zločinaca pogrđivao: „Nisi li ti Krist? Spasi sebe i nas!“ (40) A drugi ovoga prekoravaše: „Zar se ne bojiš Boga ni ti, koji si pod istom osudom? (41) Ali mi po pravdi jer primamo što smo djelima zaslužili, a on – on ništa opako ne učini.“ (42) Onda reče: „Isuse, sjeti me se kada dođeš u kraljevstvo svoje.“ (43) A on će mu: „Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raj!“ (Lk 23,32-43).

Pravo pitanje

Trpeći Isus na križu. To može izazvati (provocirati) pitanje: Zašto je Otac dopustio da njegov vlastiti Sin umre tako brutalno na križu? Gdje je ljubav ovoga Oca prema njegovu Sinu? Nije li to brutalan Bog?

Ovo je krivo postavljeno pitanje. Ono dolazi izvana polazeći od položaja promatrača. Do trpljenja na križu možemo pronaći samo jedan pristup pogledamo li na nutrinu: na Božje Srce. Jer Otac i Sin su

jedno. Otac je potpuno dijelio trpljenje svoga Sina. Srce mu se paralo da ljudi njegova ljubljenog Sina pribijaju na križ.

Ispravnije je dakle pitati: Prema kojemu su cilju bili Isus i Otac spremni, prihvatiti trpljenje na križu? Što nam križ pokazuje o Isusu i o njegovu Ocu? Što se ovdje očituje? Što su Isus i njegov Otac htjeli time postići?

Božja ljubav hoće doprijeti do svih!

Posljednji trenutak u Isusovu zemaljskom životu pokazuje ga na križu raširenih i prikovanih ruku. To su ruke koje su bile uvijek otvorene i tako spremne svakoga čovjeka primiti u Božju ljubav. Čak i kad ljudi udaraju, ranjavaju i ubijaju, odgovor Isusova križa je ljubav. Ona podnosi zlo i uzvraća ljubeći. Tako Isus na križu na tajanstven način uzima na sebe zlo, ono što razdvaja, krivnju svih. On to uzima u svoju smrt. „*A Gospodin je svalio na nj bezakonje nas sviju*“ (Iz 53,6). „*On (Isus) je pomirnica za grijehе naše, i ne samo naše, nego i svega svijeta*“ (1 Iv 2,2). „*Evo Jaganjca Božjega koji odnosi grijeh svijeta*“ (Iv 1,29). To pokazuje: Bog u svojoj ljubavi, koja se očituje na križu, hoće doprijeti do sviju, bez iznimke sviju ljudi. On se na nenadmašiv način objavljuje kao Kralj ljubavi.

Spremnost svima oprostiti

„Oče, oprostí im, jer ne znaju što čine.“ Ova prošnja pokazuje da Isus svima, čak i onima koji ga zlostavljaju i muče, rugaju mu se i konačno ga ubijaju, obećava oprostjenje. Oprašta onima koji ga mrze, muče i ubijaju. I što god mu ljudi nanijeli, on je spreman svima oprostiti. Još više: Svima koji se otvore njegovu oprostjenju, Isus hoće darovati život i budućnost. Tako on govori jednome razbojniku: „*Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raj!*“ Isus se u ovome stavu hoće u nama proslaviti. On u svojoj bezuvjetno praštajućoj ljubavi hoće objaviti svoje kraljevsko gospodstvo nad svijetom.

Isusova kraljevska ljubav pokazuje se konkretno u svima koji su spremni podnijeti i nepravedno trpljenje, da bi tako služili dolasku kraljevstva ljubavi. Tko tako trpi, ima dijela na Kristovu trpljenju: „...“

Radujte se kao zajedničari Kristovih patnja da i o Objavljenju njegove slave možete radosno klicati. Pogrđuju li vas zbog imena Kristova, blago vama, jer Duh Slave, Duh Božji u vama počiva“ (1 Pt 4,13-14).

Martin Luther King svjedoči u svome govoru bijelcima ovu kraljevsku ljubav: „Možete nas mrziti, mi odgovaramo ljubavlju. Možete nas isključiti iz vaših škola, mi ćemo vas ljubiti. Možete nas udarati, odvoditi u zatvore, mi ćemo vas ljubiti. Možete zapaliti naše kuće, uzeti nam krov nad glavom, mi ćemo vas još uvijek ljubiti. Mi vjerujemo u dobrotu, hoćemo ju buditi našim povjerenjem. Dobrota se budi povjerenjem. Ono drijema u svakome čovjeku, pokriveno je začaranim krugom mržnje. Ovaj krug se mora prekinuti snagom ljubavi. To je kršćanska poruka. Nema veće snage od snage ljubavi, ona pobjeđuje mržnju, kao svjetlo tamu.“

Kao Božja solidarnost sa svim patnicima

Isus nadalje očituje kraljevstvo ljubavi u svojoj sveobuhvatnoj solidarnosti. Ali što solidarnost znači? Jedan svećenik pripovijeda: „Prije nekoga vremena sudjelovao sam na 'danima obnove za svećenike i redovnike ovisnike'. Rado sam to učinio jer sam tijekom vremena naučio da mi ovisnici, koji svoju bolest a s time povezanu i sudbinu života u vjeri nose i nadvladavaju, puno govore.

Ipak: ZA vrijeme tih dana obnove postao sam svjestan kako je teško biti solidaran. U istoj kući je tih dana boravila i jedna grupa medicinskih sestara. Kako mi je bilo teško ne udaljiti se od moje subraće kako me medicinske sestre ne bi smatrale jednim od njih (ovisnika)!

Što je solidarnost? Solidarnost je zauzetost za druge ljude. A nisam li stvarno solidaran tek onda kad njima pripadam tako da mogu biti zamijenjen i to pripustim?“

Solidarnost znači: JA postajem jedan od njih, i na sebe uzimam njihov teret, njihovu sudbinu, njihovu sramotu, njihovu bol. To je bio Isusov put. On se potpuno solidarizirao s ljudima koji pate i koji su skrivili.

Visjeti na drvetu križa, za vjerne Židove bio je znak najveće sramote. Raspeti se smatrao od Boga prokletim i odbačenim. „*Obješeni je prokletstvo Božje*“ (Pnz 21,23b). Pavao ovo otvoreno izražava: „*Krist nas otkupi od prokletstva Zakona, postavši za nas prokletstvom – jer pisano je: Proklet je tko god visi na drvetu*“ (Gal 3,13).

Umrijeti na križu znači biti predmet izroda i sramote. Isus se dakle solidarizira s onima koji se u bilo kojemu obliku ubrajaju u izrod čovječanstva, koji se smatraju prokletima i odbačenima i od Boga i od ljudi. On postaje jedno s njima. Uzima na sebe njihovu sramotu i njihovo prokletstvo. Isus – iz solidarnosti s grješnicima i odbačenima – prihvaća da i sam bude smatran takvim i podnese njihovu kaznu. Time pokazuje da Očeva ljubav i njih obuhvaća.

Križ pokazuje još jedan daljnji vidik solidarnosti. Isus umire na Golgoti, ondje, gdje se ubijalo zločince. Visi između dvojice zločinaca, između ljudi koji su se u životu ogriješili. Ovi na križu podnose „pravednu“ kaznu: „*Ali mi po pravdi jer primamo što smo djelima zaslužili*“ (Lk 23,41). Ovo pokazuje: Isus trpi zajedno s onima koji trpe pravednu kaznu. Solidarizira se s grješnicima i dijeli s njima njihovu sudbinu. Trpi kao nedužni s grješnim ljudima. Ne pita trpi li tko zaslužen ili nezaslužen, po pravdi ili nepravedno.

Solidarizira se s patnicima i jednostavno im je blizu. E. Wiesel pripovijeda: „U Auschwitzu su esesovci objesili dva židovska muškarca i jednoga mladića pred okupljenom muškarcima logora. Muškarci su umrli brzo, smrtna borba mladića trajala je oko pola sata. 'Gdje je Bog? Gdje je on?', pitao je jedan iza mene. Kad se nakon duljega vremena mladić još uvijek mučio na konopcu, čuo sam čovjeka kako ponovno viče: 'Gdje je sada Bog?' I čuo sam glas koji u meni govori: 'Gdje je On? Ovdje je On... Visi ondje na vješalima..' Tako se Isusov put nastavlja u svim trpećima. Ovdje ići skupa može značiti svojim trpljenjem dopuniti „*što nedostaje Kristovim patnjama*“ (Kol 1,24b).

Napast (kušnja) križa

Ovaj put poznaje i napast i Isus ju iskusi. Obrušen, ponižen i popljuvan tri puta će ga zadesiti ista kušnja; prvi put od vođâ naroda, teologam, svećenika i vladajućih, zatim od vojnika, koji djeluju po nalogu naroda i vlasti i konačno od jednoga zločinca (razbojnika). Tri puta, to pokazuje: To je temeljna kušnja, kušnja koja dolazi uvijek iznova, kušnja, koja čitav život neće nikada biti nadvladana.

Kušnja glasi: „Pomozi sam sebi! Siđi s križa! Nema nikakva smisla bezuvjetno opraštati i živjeti solidarnost prema svima. Glup si kad tako samomu sebi otežavaš život.“

Isus se suprotstavlja kušnji. On ostaje vjeran ljubavi. Ova vjernost ima jednu cijenu: Ostati na križu, izdržati prikovanost, prihvatiti ismijavanje i ruganje, radikalno nerazumijevanje ovoga puta, izdržati boli i naposljetku umrijeti na križu. U svemu ovome ostaje Isus vjeran Ocu. Ostaje vjeran solidarnosti prema svima.

Pitanja:

- Što križ objavljuje o Isusu i o njegovu Ocu?
- Što znači solidarnost? Gdje sam u teškim situacijama smio iskusiti solidarnost? Od koga?
- U čemu je Isus na križu kušan? Poznajem li ovu kušnju i u svome životu?
- Mogu li oprostiti svim ljudima koji su mi uzrokovali patnju? Čak i onda kad oni nisu bili svjesni nepravde? Gdje još uvijek nisam u tome uspio? Što bi mi moglo pomoći da u ovome pođem korak dalje?
- U čemu se Isus objavljuje kao Kralj? Kako bi Isus mogao živjeti svoje „kraljevstvo“ u nama?

Ozdravljujuća snaga ranâ

U prikazu Uskrsnuloga kod poznatoga Isenheimskoga oltara Matthiasa Grünewalda nije me u prvome redu oslovilo smireno, sigurno, sjajem obasjano lice Uskrsnuloga. Više su to Isusovih pet rana. Kroz rane na rukama i nogama kao i iz boka zrači svjetlo., Kroz njih struji ozdravljujuća snaga.

Ovo vrijedi i za naše rane. Danas se govori o ranjenome Iscjelitelju. „Svoje ranjene ne dodiruj dokle god su ti ruke pune ožiljaka“ (Johanna Martin). To znači: Tko je proživio teške stvari, može u tome biti tu za druge. On je svojom patnjom stekao kompetentnost. Tako zacijeljene rane postaju najvećom snagom. Promijenile su ljude tako da Božja ozdravljujuća ljubav može strujati kroz vlastite rane. Jer ranjeni iscjelitelj zna za bol. On može razumjeti druge i u svojim vlastitim ranama dati zavičaj.

Ranâ, koje hoće više otvoriti za prosijavanje ozdravljajuće ljubavi Božje, ima u svakome životu. Katkada postoji nešto kao velika rana, jedna velika „katastrofa“, jedno veliko razočaranje. Tada se puno toga slama. Prije nekoliko godina doživio sam jednu takvu ranjenost. Ona me je brutalno istrgnula iz mojih iluzija i potpuno mi jasno pred oči stavila moju sljepoću, slabost i moje zatajenje. Ostala su bolna samospoznaja, slomljeni planovi o budućnosti i krvareće srce. Puno toga sam kod samoga sebe morao staviti u pitanje. Potraga za uzrocima donijela mi je više jasnoće o meni samome. Ova je rana imala snagu provaliti u moj život i osloboditi me puno toga. Otvorila me je dublje za iskustvo milosti i proizvela jedan nutarnji obrat. Danas sam zahvalan za to što sam mogao naučiti i što mi je pritom darovano.

Živjeti supatnju

Tko je i sam trpio postaje šutljiviji kad susretne patnika. Sada predobro zna: Svaka bol je jedinstvena. Samo ju trpeći stvarno poznaje. Prava se supatnja pokazuje u sposobnosti uživljavanja. U njoj se pripušta nevolju k sebi. Topao, nijemi stisak ruke može često dati iskusiti više suosjećanja nego mnogo riječi.

Supatnja je više od osjećaja sućuti (supatnje). Ona nema nikakve veze s preosjetljivošću. Kod supatnje se radi o zajedništvu u patnji, o suosjećanju s bolju drugoga. Supaćenje je prijelaz iz vlastitoga trpljenja u bol drugoga. Supatnja je izraz solidarne ljubavi, koja ne preže ni od boli drugoga. Tko supati, daje sebe pogoditi trpljenjem drugoga i zlom u svijetu. On sebe čini ranjivim.

Njegovim ranama iscijeljeni

Ove vrste je bila Isusova ljubav koja je na križu dosegнула svoj vrhunac. Bilo da sam trpljenje sam skrivio bilo da je za njega kriv drugi, Isus je prisutan i nosi s nama bol, odbijanje, zloporabu, umiranje i obeščašćenje svake vrste. Isus suosjeća, supati, plače s nama, izdržava zajedno s nama nemoćnu izručenost i umire s nama. Otkada postoji Isusov križ ni jedan čovjek u svome trpljenju nije sam.

Rane, tako pripovijeda legenda, đavao je zaboravio kad je – prerušen u Mesiju – nastupio. Rane nisu pristajale u božansku savršenost koju je on htio predstaviti. „Ta on nema rana“, povika dijete, i đavao je bio raskrinkan kao lažni Krist. Jer bez rana, to ne može biti Isus Krist. Uskrsnuli postoji samo sa svojim ranama.

Uskrs govori: „*on, čijom se modricom izliječiste*“ (1 Pt 2,24c). Ozdravljamo po njegovim ranama, ne mimo njih. Ozdravljenje i otkupljenje postoji samo preko bolna puta pogledanja, prihvaćanja pomoći i riječi oprostjenja. Isus je prihvatio naš život potpuno, sa svim ranama i tako nas otkupio. On sve uzima u slavu.

Budući da Isus prihvaća naše rane, budući da prihvaća i najbolniju ranu stvorenja, smrt, postoji ozdravljenje i život, štoviše život zauvijek. Ozdravljenje ne tako da naše boli, patnje i ranjenosti budu uzete. One smiju ostati.

Franjo, koji je tijekom svoga života urastao sve dublje u Božju supatnju, izvanredno je ovo predstavljao. Svojim „pokrpanim habitom“ pokazuje svima: Ja sam iznutra i izvana pokrpani. Nije sve dobro i lijepo. I on ne moli Boga da uzme od njega njegove rane ili pokrije lijepom tkaninom. Štoviše, zna: Ja sam pokrpani, s mojim pokrpanim habitom prihvaćeni. Smijem biti takav i kao takav imam svoj zavičaj u Bogu. Na ovaj način imamo svi mi, štoviše čitavo ranjeno stvorenje, zavičaj u Isusovim ranama i tako u Božjoj ljubavi.

Smjeti biti takav omogućuje kao sljedeći korak da sebe i svoju povijest patnje mirno ostavimo, bez Ako i Ali. Takav mir s vlastitom poviješću čini srce slobodnim. Ono postaje sve više i više sposobno Isusovu patnju, supatnju Raspetoga gledati s čitavim trpećim stvorenjem i povezati se s ovom supatnjom. To je solidarnost. Tko je sposoban, Božju patnju dijeliti s ljudima i stvorenjem, ozdravlja.

Biti znak Božje supatnje

Supatnja za mnoge zvuči sentimentalno. Brzo može dobiti okus „odozgor“. Ali ona upravo to ne znači. Riječ supatiti dolazi iz grčke riječi „*sympathein*“. To znači da supatim s čovjekom moje simpatije, moga cijenjenja. Ako nekoga čovjeka cijenim, moja supatnja postaje

tada konkretna, ne ostaje na riječima. Ove je vrste bila Isusova supatnja s ljudima. On je trpio s njima jer ih je ljubio. Njegova je supatnja bila konkretna. Pokativala se na djelu.

Supatnja je povezana sa strašću, jakošću, sa snagom srca, s odvažnom angažiranošću za spasenje (zdravlje) ljudi. Supomagati znači da e ljudi na patnji ne slamaju i ne propadaju, nego u njoj susreću ozdravljujuću i supatničku Očevu ljubav. Prava supatnja vodi do angažirana srca, do zauzetosti da se bol, patnju, nepravdu, usamljenost, očaj umanje.

Za Dominika, koji je bio jako dirnut supatnjom s Isusom s nevoljom čovječanstva, ova je supatnja dobila dva naglasaka:

Prvi, neumorno naviještanje Evanđelja. Jer je vidio kako je puno patnje uzrokovano time što ljudi ne poznaju Evanđelje, pravi put. I Isus je dopustio da bude uvijek iznova pogođen ovom nevoljom. „Vidjevši mnoštvo, sažali mu se nad njim jer bijahu izmučeni i ophrvani kao ovce bez pastira“ (Mt 9,37).

Drugi (vidik) konkretna angažiranost za trpeće. Tko je iznutra dodirnut i pogođen nevoljom i trpljenjem drugih i uzima dijela na njihovu trpljenju, njemu vlastita patnja postaje manja. On urasta u jedno novo gledanje. Vidi da smije su-nositi s Isusom i postati znakom Božje supatnje. Takvo jedinstvo s drugima u njihovu trpljenju stvara tajanstvenu radost. Ovu radost ništa ne može oduzeti, jer ona je plod ljubavi. To je Uskrs, uskrsnuće ljubavi u nama. Takva ljubav može usred boli davati sreću i zadovoljstvo. Jer sretnim, uistinu sretnim čini jedino ljubav.

Ljudi uskrsnule ljubavi

Takve puteve naviještanja i konkretne angažiranosti za trpeće treba tražiti svatko na svome mjestu a za to je potrebna budnost, vlastita inicijativa, odvažnost i zauzetost. Ljudi, koji takve puteve traže, doći će u dodir s prljavštinom ovoga svijeta. Upuštat će se u rizike i sami osjećati nove ranjenosti. Mnogi ih neće voljeti. Jer ne mali broj njih vole vlastito blagostanje i svoja privatna zadovoljstva više od

pravednosti za sve. Mnogi radije ostaju „slijepi“ nego da kao „videći“ preuzmu odgovornost. Zato će mnogima smetati.

Tko se zauzima za žrtve, morat će biti nepravedno optužen, svejedno s koje strane to dolazilo. Tako će ovi ljudi izazivati i morati izdržati sukobljavanja i napetosti. Pogodit će ih odbijanje. Neće imati ugodan život. Često neće znati zašto to čine. Katkada će sumnjati isplati li se ovaj put. Ali u svome srcu će osjetiti da to moraju činiti. Iznutra će nekom tajanstvenom energijom biti na to tjerani. „Blago“ nasilje solidarne ljubavi Uskrsnuloga oživljava ih i pokreće. Tako oni usred patnje, postaju svjesni napasti i rana postaju svjesni radosti, topline, ispunjenja, štoviše melodije srca, koje ih usređuje više od svega drugoga: Prisutnost uskrsnule ljubavi.

Vlastite misli:

Biblijski tekstovi za produbljivanje:

1 Pt 3,8-9; Lk 6,27-36; 1 Pt 2,18-25; Lk 10,25-37; 2 Tim 2,1-13; Mt 25,31-46; Kol 1,24-29; Mt 9,35-38; 1 Iv 3,16-18.

Literatura